

ANUARUL ACADEMIEI TEOLOGICE ANDREIANE

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ACADEMIA TEOLOGICA „ANDREIANĂ”
ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN SIBIU

ANUARUL

VII

1930—1931

PUBLICAT DE

NICOLAE COLAN
RECTOR

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE
SIBIU, 1931.

Ms. No. 12165/II

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

CATOLICISMUL DE DUPĂ RĂZBOIU

DE Dr. D. STĂNILOAE.

I DIPLOMAȚIA VATICANULUI.

În timpul critic al războiului mondial și imediat după aceea Scaunul papal a fost ocupat de Benedict XV [3 Sept. 1914—22 Ian. 1922]. Situația lui era extrem de delicată, deoarece trebuia să păstreze cea mai strictă neutralitate față de cele două tabere, cari cuprindeau deopotrivă și catolici și necatolici. Îndatăce s'ar fi simțit că Papa simpatizează și ajută moralicește o partidă, și-ar fi înstreinat inima catolicilor din cealaltă partidă.¹

E drept că atât din Germania cât și din Franța și Italia s'au ridicat voci că Papa ar fi sprijinit în timpul războiului partida contrară. În Germania susțin acest lucru în deosebi cercurile protestante dela conducerea organizației „Evangelischer Bund“. Din partea acestei organizații s'au publicat anonim, în acest sens, scrierile „Papst, Kurie und Weltkrieg“ [Berlin, 1917], și „Deutschland und der Vatikan“ [Berlin, 1921]. În Franța această părere e foarte lătită printre partidele de stânga; chiar Herriot a adus-o în diferite rânduri drept argument pentru adoptarea unei politici mai dușmănoase față de Papa.² În Italia, mai mult ca în Franța, cercuri

¹ A. Werminghoff, Weltkrieg, Papsttum und römische Frage, Halle, 1918, p. 5—6.

² Die christliche Welt [prescurt. Chr. W.] No. 7/8 din 19. Febr. 1925 col. 185. Cronicile din Chr. W. întitulate „Vom Katholizismus der Gegenwart“ se datoresc toate lui H. Hermelink.

largi ale opiniei publice erau încredințate la sfârșitul războiului că Papa regretă succesul aliaților.¹

Bunii catolici din toate țările sunt convinși însă că Papa a observat cea mai strictă neutralitate, căutând să aline după putință durerile și pe-o parte și pe alta și să îndemne la pace.² Ei îl numesc chiar „Papa păcii“.

Se prea poate că documentele nepublicate încă vor spulbera această convingere despre neutralitatea lui,³ dar din manifestările cunoscute ale lui cu greu s'ar putea deduce vre-o părtinire. Și, firește, din aceste manifestări transpiră dorința de pace. Încă în 1914 sugerează ideea ca de Crăciun să se întrerupă ostilitățile, ceea ce nu reuși. Schimbul prizonierilor, grija pentru ei în țara dușmanului, îngrijirea de răniți, de populația teritoriilor ocupate, au fost sprijinite și încurajate de Vatican; erau atâtea conflicte când Papa intervenea pentru înlăturarea, pentru discutarea lor. Toate acestea au ridicat puțin autoritatea morală a papalității, în prima linie la catolici, dar și la unii Protestanți, în special la cei germani, cari își datoresc de atâtea ori intervenției papale eliberarea din țara inamicului.⁴ Într-o mulțime de enciclici și alocuțiuni, începând cu prima lui enciclică *Ad beatissimi apostolorum Principis* din 1 Noemvrie 1914, condamnă călcările dreptului și moralității internaționale, comise de indiferent

¹ Osservatore Romano din 6 Dec. 1918.

² Fr. Ritter von Lama, *Papst und Kurie in ihrer Politik nach dem Weltkriege*, Illertissen 1925, p. 113 et passim. Yves de la Briere, *Les luttes présentes de l'église* VI serie 17 și urm.

³ H. Hermelink, *Katholizismus und Protestantismus in der Gegenwart*. Gotha, 1926. Renè Gillouin, un protestant francez, consideră ca fapt necontestat că Papa a făcut în războiu politică filogermană. El amintește, în 1927, de o descoperire recentă a 90 telegrame trimise de cardinalul Gaspari lui Bonzano, nunțul din Washington, în timpul neutralității americane, cerându-i să lucreze pentru a împiedeca Statele-Unite să intre în războiu și să trimită Aliaților munițiuni. *La politique romaine et les intérêts français*, în *L'Europe Nouvelle* Nr. 474 din 13 Martie 1927, p. 335.

⁴ A. Werminghoff, op. c. 9.

care beligerant și recomandă celorce ocupă un teritor străin, respectarea bunurilor, drepturilor și a conștiinței populației cutropite.¹

Dintre demersurile lui Benedict XV pentru pace, cel mai important este nota lui din 1 August 1917 adresată tuturor guvernelor țărilor beligerante. Inițiativa aceasta și-a sprijinit-o, dacă ținem seamă de ce spune iezuitul Yves de la Brière,² pe art. 3, 4, 5 și 6 ale Convenției din Haga din 19 Oct. 1907, conform cărora orice demers împăciuitoare al unei puteri neutre în caz de războiu, la beligeranți, era considerat ca util și de dorit; papa făcea deci acest demers în conștiința că reprezintă și el o putere de aceeaș natură cu celelalte. Nota aceasta, despre care Sonnino, ministrul de externe italian, declara în 27 Oct. 1917 în Cameră că este inspirată de Germania,³ propunea guvernelor beligerante ca și acum și în viitor pacea să se întemeieze nu pe arme, ci pe un tribunal de arbitragiu care să dispună de sancțiuni convenite, împotriva statului ce-ar refuza să se supună sentințelor lui. Papa număra apoi punctele esențiale asupra cărora s'ar putea stabili un acord, ca o bază de negocieri: libertatea și comunitatea mărilor, suportarea comună a cheltuielilor războiului, după o măsură dictată de justiție, evacuarea totală a Belgiei, garantându-i-se deplină libertate militară și economică, evacuarea reciprocă a teritoriilor invadate, fie în Europa, fie în colonii, regularea chestiunilor teritoriale desbătute între Italia și Austria, între Germania și Franța [Alsacia-Lorena], precum și a chestiunilor referitoare la statele balcanice [Serbia, România, Bulgaria], la Armenia și, în special, la Polonia, ținând seamă de *aspirațiunile juste ale popoarelor*, precum și de *binele general al marei societăți omenești*.⁴

¹ Yves de la Brière, op. c. VI-e serie p. 19—21.

² Op. c. 23.

³ Ritter von Lama op. c. 2.

⁴ de la Brière op. c. 24 urm. Dr. L. Bauer und Dr. Karl Rieder, Päpstliche Enzykliken und ihre Stellung zur Politik, Fr. i. Bresgau 82—86.

Este evident dela prima vedere, că aceste condițiuni nu puteau conveni nici unei partide; pretențiunile Antantei erau mai mari, iar Puterile centrale nu voiau să audă de asemenea concesiuni, într'o epocă în care speranța în succesul final nu le scăzuse încă. Afară de aceea mai existau de ambele părți și alte motive importante de-a nu lua în serios această mijlocire papală. În Convenția dela Londra din 26 Aprilie 1915, în care se fixează condițiunile sub cari Italia intră în războiul de partea Antantei, s'a stabilit ca art. 15 și următoarea condiție, numită clauzula papală: „Franța, Marea Britanie și Rusia vor sprijini Italia ca să se împotrivescă oricărei propuneri ce-ar tinde să introducă vre-un reprezentant al Sf. Scaun în tratativele pentru pace și pentru regularea chestiunilor sulevate de războiul actual“. Scopul acestei clauzule, impuse de Italia, a fost teama acesteia că Papa admis la aceste tratative, ar aduce în discuție și „chestiunea romană“.¹

În Germania protestantă se crease deasemenea un întreg curent împotriva unei păci primite din mâinile Papei.²

Așa se face că Franța și Italia n'au răspuns notei papale, celelalte guverne din Antantă au răspuns cu refuz, Germania în doi peri; doar' aliații Germaniei au arătat mai multă bunăvoință. Anglia, deși legată și ea prin clauzula papală, găsi o cale de-a se folosi de papa în urmărirea păcii, trimițând prin el Germaniei, în 21 August 1917, 3 întrebări concrete de al căror răspuns favorabil făcea dependentă încetarea războiului: 1. la ce reparații și despăgubiri sunt gata Puterile Centrale? 2. prin ce mijloace ar putea fi ferită lumea în viitor de cruzimile războiului? și 3. sunt dispuse Puterile Centrale să restabilească deplina independență a Belgiei și să repare pagubele de cari a suferit prin război?

¹ v. Lama op. c. 9—10, de La Brière op. c. 26.

² Werminghoff op. c. 15, v. Lama op. c. 43.

Germania s'a ferit și de astădată de un răspuns clar.¹

Când făcuse Papa demersul amintit nu se știa de clauzula dela Londra, decât din zvonurile apărute încă dela începutul anului 1916 în presa internațională [necenzurată], pentru că cele 4 Puteri se obligaseră s'o păstreze în secret. În 28 Noemvrie 1917 ziarul bolșevic „Isvestija“, publică din arhiva secretă a Petrogradului textul acelei clauzule. De-acum Papa vedea sigur inutilitatea demersurilor sale pentru pace și prevedea tot așa de sigur că în caz că victoria va fi de partea Antantei, el nu va fi lăsat să participe la conferința de pace. De aci înainte nu mai cetim în actele sale decât cuvintele resignate, că numai Dumnezeu, înduplecat de rugăciunile noastre, poate aduce pacea.²

Și aceasta veni fără nici o colaborare efectivă a papei. Ceeace prevedeau clauzele dela Londra, s'a și întâmplat: papa n'a fost invitat la conferința de pace, spre marea deziluzie a bunilor catolici³ și, cum se poate deduce, și a lui însuși.⁴ Poate să fie drept ceea ce subliniază Oss. Rom. din 15 Martie 1919 împotriva svonurilor despre năzuințele Papei de-a lua parte la Conferința de pace, că anume „el a hotărât dela începutul războiului că nu va participa, chiar de va fi invitat, la o conferință în care învingătorii impun o pace de silă învinșilor”,⁵ deoarece nu vrea să se facă odios în ochii acestora; nu mai puțin admisibil este însă, că art. 15 dela Londra și neinvitarea la tratativele pentru pace l-a durut mult.⁶

Din expresiile de mai sus din Oss. Rom., precum și din unele cuvinte ale Papei transpiră oarecare

¹ R. v. Lama op. c. 32 urm.

² Verminghoff op. c. 16.

³ de La Brière op. c. 27.

⁴ Hermelink op. c. 29.

⁵ R. v. Lama op. c. 75.

⁶ R. v. Lama op. c. 10.

nemulțumire a lui față de rezultatele Conferinței de pace. În enciclica sa din 1 Decembrie 1918 dispune rugăciuni comune ca pacea viitoare să fie „o pace adevărată, bazată pe principiile creștine ale dreptății”.¹ Că soluțiile ce se conturau la Conferința de pace nu se prea acopereau cu ideea ce-o avea Benedict XV despre „o pace dreaptă și durabilă”, nu se poate dovedi cu expresiuni categorice de ale lui. Oss. Rom. observă însă în 23 Ianuarie 1919 urmărind decursul tratativelor de pace:

„Pretutindeni naționalitățile, cari se socoteau, sau erau de fapt apăsate, se dedau la manifestări de nesațietate, se străduiesc să-și aservească naționalități vecine”.² Iar organul iezuiților italieni „Civiltà Cattolica” scrie în 2 August 1919, la vre-o lună după semnarea păcii: „Ceeace va avea influință hotărâtoare în istoria popoarelor, e un produs în care lipsește spiritul, simțul înalt și nobil al dreptății, al moralității și al mărinimiei creștine... Conținutul a 440 de articole de pace, pe cari ar trebui să le numim mai degrabă articole de războiu, subscris de mai mult de 30 de Puteri învingătoare împotriva uneia singure învinse, aceasta este, cu un cuvânt, faimosul tratat dela Versailles. Și acest tratat își va câștiga la generațiile viitoare, cari stau mai departe de patimă și sunt libere în judecată, încă o altă faimă, în vreme ce astăzi puțini îndrăsnesc să-i descopere arbitrarul și să-i prezică urmările: ele sunt primejdioase nu numai pentru învinși, ci chiar și pentru învingători. Noi am spus-o îndată și o repetăm cu voce ridicată: ați hotărât un nou războiu, cu care ați încărcat popoarele sub marca batjocoritoare de „tratată de pace”...³ Expresiumile înșile ale Papei sunt atât de ambigue și de rezervate, încât nu poți ști cu siguranță de sunt îndreptate îm-

¹ R. v. Lama op. c. 10.

² R. v. Lama op. c. 75—6.

³ R. v. Lama op. c. 132.

potriva tratatului de pace, sau împotriva *spiritului* de dușmănie ce domnește între țări și clase sociale. Așa sunt bunăoară expresiunile din alocuțiunea ținută în Consistorul secret din 7 Martie 1921: „Deși e adevărat, că războiul cu arme ucigătoare s'a sfârșit, totuși o pace sigură și durabilă n'a venit încă spre a mângăia lumea, și și mai puțin s'a întors în familii, în clasele sociale și între popoare acea liniște și acea pace, care isvorește din spiritul frățietății creștine și a simțului creștin de comunitate. Este cunoscut tuturor, că normele de pace făurite cu osteneală de politică vor rămânea literă moartă, că niciodată nu vor putea pretinde viață și durabilitate dacă nu vor fi întemeiate pe dreptate și înțelegere, dacă nu vor întâmpina în inimi și în spirite renașterea acelor principii, cari au transformat lumea păgână într'una creștină etc.“¹

Erau atâtea motive cari-l opreau pe Papa să-și exprime categoric nemulțumirea împotriva tratatelor de pace, sau să facă vre-un demers pentru îndulcirea condițiilor impuse Puterilor centrale, oricâte apeluri i s'au adresat în sensul acesta din partea episcopatului german și austriac, precum și din partea altor cercuri catolice.² Il oprea, afară de alte considerații, și clauzula papală de care nu uitau nici un moment puterile din Antantă. La zvonurile că Papa s'ar lăsa înduplecat de astfel de apeluri și ar interveni la conferența de pace, organul lui Clemenceau „*Homme Libre*“ din 22 Mai 1919 scria: „Antanta nu va admite nici un amestec în tratative, de ori unde ar veni, fie din partea Americanilor, cari fac opoziție lui Wilson, fie din a Vaticanului, care în timpul războiului a lucrat favorabil numai pentru Germania și niciodată n'a protestat împotriva cruzimii germane. Dacă Papa s'ar face azi apărătorul ucigătorilor de copii și femei, profa-

¹ R. v. Lama op. c. 142—3.

² R. v. Lama op. c. 126—27.

natorilor de biserici, incendiatorilor și a călcătorilor tuturor tratatelor și legilor, și-ar arăta prin aceasta părtinirea. Părerea lui nici n'ar avea nici un fel de sorti de a fi luată în considerare. Aliații vor ști cum trebuie să realizeze pacea și nu se vor lăsa abătuți dela directivele lor".¹

Chiar dacă va fi căutat Papa să facă ceva pentru ușurarea acestor condiții, cum ar rezulta dintr'o comunicare a cardinalului secretar de stat Gaspari către cardinalul vienez Piffl,² acțiunea lui s'a făcut pe căi indirecte și neoficiale, pentru că altfel am avea știri.

O intervenție sigură și încununată de succes a întreprins Papa în două chestiuni: în cea a procesului și a predării împăratului Wilhelm și a generalilor germani, în special a lui Hindenburg și Ludendorff, făcând pe aliați să renunțe la o astfel de pretenție, ca fiind nedreaptă³ și în cea a misiunilor germane.

Referitor la misiuni în § 122 al tratatului dela Versailles se hotără, că guvernul local din teritoriile respective poate să expulzeze pe toți locuitorii de origine germană sau să stabilească condițiunile rămănerii lor, iar în § 438, că proprietatea misiunilor în general va fi administrată de un consiliu instituit de autoritățile locale, compus din creștini [așadar nu numai decât catolici sau germani în misiunile catolice sau germane] și acest consiliu va griji ca veniturile averii să fie și în viitor folosite în general spre scopuri misionare [aceeaș observație].

Oss. Rom. din 1 Iunie 1919 scrie privitor la această chestiune, că misionarii, indiferent de ce naționalitate ar fi, sunt trimiși de Papa, după ce sunt înzestrați cu o diplomă dela Congregațiunea Propagandei, care este și proprietara proprie a averilor

¹ R. v. Lama op. c. 129—30.

² R. v. Lama op. c. 130, 131.

³ R. v. Lama op. c. 116 urm.

oricărei misiuni. Voind deci să lovească în influința germană, Conferența de pace lovește în misiunile catolice. Dacă vre-un misionar german, ar deveni agitator politic, există un mijloc legal de-al împedeca, recursul la Sf. Scaun. Papa trimise în această chestiune la Paris pe unul din cei mai buni diplomați ai săi, pe monseniorul Ceretti, care reuși la începutul lui Iunie 1919 să exopereze schimbarea pozițiilor amintite într'un sens mai favorabil, dacă nu Germaniei, cel puțin catolicismului în general. Iată art. 438 în forma nouă: „Puterile aliate și asociate se învoesc în ce privește misiunile creștine, întreținute până acum de către societăți sau persoane germane și pe teritorii ce le aparțineau sau le erau încredințate spre administrare, ca în urma tratatului prezent, bunurile acestor misiuni sau societăți misionare, so-cotite și bunurile societăților comerciale, al căror venit e destinat la întreținerea misiunilor, vor trebui să fie folosite și în viitor pentru scopuri misionare. Pentru a asigura buna executare a acestei hotărâri, guvernele aliate și asociate predau bunurile numite unor consilii de administrație, cari vor fi numite și întărite de guverne și **se vor compune din persoane ce aparțin acelor confesiuni ale căror bunuri sunt**“. Prin această formulare se înlătură puțința înstrăinării acelor bunuri dela misiunile catolice, nu însă și dela misiunile germane.¹ Conferența de pace mai trimise Sf. Scaun în 6 Iunie 1919 un act privitor la această chestiune în care îl asigură că se va da articolului 122 cea mai largă interpretare, „ca misionarii tuturor confesiunilor să-și poată exercita liber activitatea lor, să-și poată menține școalele și celelalte instituții, având și dreptul să câștige averi de orice fel“.

Asigurările acestea s'au primit la început cu oarecare neîncredere, dar cu timpul s'a constatat chiar din partea Germanilor că lucrurile s'au pe-

¹ R. v. Lama op. c. 145—148. de La Briere op. c. V-e série 122.

trecut mai favorabil decât se așteptau.¹ Fără îndoială că în timpul războiului și câțiva ani după războiu au fost expulzați unii misionari germani și activitatea lor a fost impusă multor restricțiuni, până ce în Iulie 1924 oficiul colonial din Londra făcu cunoscut, că privitor la intrarea misiunilor nu se va mai face deosebire de naționalitate. Dintre dominioanele engleze mai binevoitoare față de misiunile germane s'a arătat Uniunea sud-africană, care în Dec. 1924 a dizolvat chiar consiliile impuse de art. 438 din tratatul dela Versailles, redând societăților misionare proprietatea lor.²

Când în Ianuarie 1919 se află că Papa nu va fi admis la Conferența de pace, apărură concomitent știri în presa pariziană că la tratativele pentru organizarea Ligii Națiunilor preconizată de Wilson în al 14-lea din punctele sale, tratative ce vor urma stipulării tratatului de pace, vor fi admise și Puterile neutrale, așadar și Papa. O altă versiune șoptea, că Wilson ar intenționa să introducă în Liga Națiunilor și pe căpeteniile principalelor comunități religioase, cu vot consultativ, ceea ce desigur Papa ar fi socotit ca o ofensă, nefiind considerat ca o putere suverană cu vot decisiv. Germania ceru pe față în obiecțiunile aduse proiectului parizian al Ligii Națiunilor, ca să fie admis în ea afară de puterile beligerante și de statele neutrale ce aparțin confederației de arbitragiu dela Haga, și Papa.

Acelaș lucru îl ceru în Martie 1919 „Congresul pentru Liga Națiunilor” convocat în Berna și la care participară mai multe societăți și personalități catolice din Germania, Austria și Elveția; ³ câțiva catolici din Franța și Belgia, în frunte cu rectorul Institutului de filozofie dela Universitatea din Louvain

¹ R. v. Lama op. c. 150.

² R. v. Lama op. c. 157.

³ R. v. Lama 159 urm.

Mgr Duploige căutară, fără succes, să smulgă un vot în acest sens și congresului „Federației internaționale pentru Liga Națiunilor” ținut la Bruxelles în Dec. 1919 și care întrunea delegați din țările victorioase sau neutre. Cel mai mare opozant a fost Paul Doumer, noul președinte al Franței.¹ Papa a rămas exclus și dela Liga Națiunilor.

S'a pus chestiunea la unii catolici, mai ales în Elveția, dacă trebuie să participe la o astfel de organizație dela care căpetenia lor bisericească este exclusă. Nedumerirea aceasta s'a împrăștiat însă, grație și președintelui Confederației elvetice Motta, care declară în Aprilie 1920 la congresul din Lucerna al partidului catolic al poporului, al cărui membru este, că știe dela Papa că nu există nici o pricină moral-religioasă care să împedecă pe catolici de-a sprijini Liga Națiunilor.² Oarecare nemulțumire față de ea a persistat totuși printre catolici. Mai ales unii dintre catolicii din țările învinse o priveau ca pe-o organizație crescută dintr'un spirit antibisericesc-francmasonic.³ Papa însă a declarat în enciclica dela Rusaliile anului 1920 [23 Maiu], *Pacem, Dei munus pulcherrimum*, că Biserica nu va detrage creditul ei Ligii Națiunilor, dacă aceasta se bazează pe principiile creștine ale iubirii și dreptății.⁴ Fără îndoială că papa a dorit și dorește să participe la Liga Națiunilor; el însuși n'a făcut nici un demers oficial, dar aceasta se vede din faptul că ideea e sprijinită chiar de personalități din anturajul lui, de cardinali.

După mărturisirea unui profesor din Oxford, Urquart, la o adunare aranjată de „Westminster catholic Federation”, Anglia s'ar fi adresat în vara

¹ Brière op. c. R e sène pg. 125 urm.

² R. v. Lama op. c. 165.

³ R. v. Lama op. c. 159. H. Gruber S. I. *Das Problem des Zeitgemässen Ausbaus der katholischen Weltorganisation*, în *Stimmen der Zeit* [prescurt. St. d. Z.] din Octomvrie 1921 p. 18.

⁴ R. v. Lama op. c. 163.

anului 1923 la mai multe guverne să le afle părerea în această chestiune. Nu s'a ajuns însă la un rezultat favorabil pentru Papa din pricina multor nedumeriri ce le compoartă o admitere a lui în Ligă. El nu poate fi simplu membru, pentru că nu-și poate lua una din îndatoririle capitale ale celorlalți membri, aplicarea de mijloace agresive pentru a sili vre-un popor la împlinirea obligațiilor sale. Apoi ca membru ar fi pus în rând cu orice alt membru, ceea ce Papa ar considera ca necorăspunzând demnității sale; în afară de aceea ar trebui să admită, fiind majorat, soluțiuni cari nu-i convin. Toată pretenția Papei trebuie să se reducă dar, cum în sfârșit înșiși catolicii recunosc, la admiterea unui nunțiu care să formeze puntea de legătură între el și Ligă, având un rol asemănător delegatului american.

Ideia aceasta a reluat-o un membru al cabinetului Macdonald, Lord Parmoor, care ca membru în delegațiunea engleză la Liga Națiunilor a și propus-o în 6 Septembrie 1924 în sesiunea din Geneva. Dar fără nici un rezultat. Desideratul acesta a mai fost exprimat și de ministrul de externe al Braziliei, Pacheco, în Aprilie 1924 și de „Catholic Council for International Relations” de sub președinția arhiepiscopului catolic de Westminster, Bourne, la adunarea generală din Martie 1925,¹ precum și de scriitorul Gonzague de Reynold.²

În tratatul politic încheiat între Vatican și Italia în Februarie 1929, prin care se soluționează „chestiunea romană”, se cuprinde în art. 24 dispozițiunea, că „Sf. Scaun, în ceea ce privește suveranitatea care îi aparține chiar în ordinea internațională, declară că vrea să rămână și va rămâne străin de competițiunile temporale între celelalte state și de congresele internaționale convocate în acest scop, afară de cazul când părțile în litigiu apelează de comun acord la

¹ R. v. Lama op. c. 167 urm.

² „Züricher Student”, Iulie 1926,

el, rezervându-și însă pentru orice caz dreptul să exercite puterea sa morală și spirituală”.¹ Mussolini a interpretat acest articol ca o renunțare a Papei de-a participa chiar și la Liga Națiunilor.² Dar textul articolului oferă destule posibilități și pentru interpretarea contrară. Liga Națiunilor se ocupă cu atâtea chestiuni neteritoriale și apoi când întreagă l-ar invita să participe, am avea un apel adresat lui de comun acord.

Dar deși Papa nu și-a văzut până acum împlinit visul de-a fi admis la Liga Națiunilor, în oarecare formă, dispoziția lui și a tuturor catolicilor s’a schimbat radical față de acest for internațional. Însemnătatea lui este apreciată acum după cuviință. Încă în 13 Septembrie 1924, organul Vaticanului Osservatore Romano, constată că toate rezultatele practice ale Ligii Națiunilor se acoper perfect cu ceea ce preconiza Papa în decursul războiului.³ Astăzi catolicismul lucrează intens pe lângă Liga Națiunilor în Geneva și influența lui acolo este considerabilă.⁴ Conte Gonzague de Reynold, profesor de drept internațional în Berna, conduce asociația *Union catholique d’Etudes internationales*, care are un birou în Geneva și se străduiește să-și impună la Liga Națiunilor punctul ei de vedere. La al șaselea congres al acesteia ținut în Viena în Octombrie 1926, în legătură cu congresul paneuropean, s’a raportat că i-a succes să „impună sau cel puțin să atragă toată atențiunea Ligii Națiunilor asupra punctului de vedere catolic în chestiunea sclăviei și opiului”. S’a hotărât în congres să se atragă atențiunea Ligii Națiunilor „că fundamentul oricărei educații a poporului este religia și bunurile antice-culturale”, să ceară ca Codex Iuris canonici, în special dreptul ma-

¹ Vezi tratatul în L’Eur, Nouv. Nr. 594 din 29 Iunie 1929 p. 867.

² Vezi discursul lui la Camera deput. în 13 Maiu 1929 ebenda p. 905.

³ R. v. Lama op. c. 169.

⁴ Adolf Keller, Die Kirchen und der Friede, Berlin 1927 p. 92—93.

trimonial, să fie recunoscut de toate statele pentru supușii catolici. Congresul a designat diferite comisiuni speciale pentru studiul diverselor chestiuni din punct de vedere catolic: comisiunea pentru studiul chestiunilor fundamentale, comisiunea umanitară [pentru scutul fetelor și al copiilor, gazele otrăvitoare, literatura pornografică], comisiunea pentru chestiunile economice etc.

Contele de Reynold a pus în discuția personalităților catolice ale diferitelor delegațiuni dela sesiunea Ligii din toamna anului 1926 ideea înființării unei *Centrale pentru catolicii tuturor țărilor în Geneva*, fiind încredințat cu realizarea ei un comitet pregătitor. Scopul ei este informarea presei și a organizațiilor catolice din toate țările despre activitatea Ligii Națiunilor, să stabilească contactul între personalitățile catolice ce vin la Geneva, precum și între ele și funcționarii catolici ai Ligii [între cari este și secretarul general Sir Eric Drummond] și eventual a întreprinde vre-o acțiune comună.

Ce privește acuza ce se arunca înainte Ligii, că activează în spiritul francmasonic, Le Fur, profesorul catolic de drept internațional dela Sorbona, a scris un articol, tot în toamna anului 1926, în *Bulletin des professeurs catholique de l'Université*, în care arată că deși există la Geneva o influență laicistă și francmasonică, totuși aceasta se poate ușor compensa.

Deocamdată nu trebuie să se năzuiască la participarea Papei la Ligă; ar ajunge să fie consultat numai ca o autoritate spirituală. Cardinalul Bourne se plângea la congresul anual al catolicilor din Anglia, ținut la Manchester în Sept. 1926, că prin ieșirea Spaniei și a Braziliei din Ligă, elementul catolic slăbește considerabil, câștigând predominanța protestanții.¹

¹ Cbr. W. 1926 Nr. 21 col. 1010-1992

Dr. Doka scrie despre necesitatea participării catolicilor la activitatea Ligii Națiunilor: „Catolicismul are cel mai mare interes la Liga Națiunilor. De aceea o și susține chiar dacă nu e perfectă... Catolicii au datoria, să introducă prin muncă tenace în spiritul și în rezultatele Ligii Națiunilor maximum de valori catolice”.¹ Iar iezuitul Ernst Böminghaus declară: „Putem avea toată rezerva față de Liga Națiunilor, în ce privește activitatea ei pe terenul păcii politice, dar ea nu este numai locul de întâlnire al Puterilor politice, ci poartă în sine o idee vie, voința de un viitor mai bun”.² O aprobare din partea Papei a politicii pacifiste a lui Briand, a pactului dela Locarno și implicit a activității Ligii Națiunilor, se cuprinde în discursul ținut de nunțiul dela Paris Cerreti, la recepțiunea diplomatică dela președintele republicii franceze din 1 Ian. 1926 și în cel ținut cu un an mai târziu cu aceeaș ocazie de noul nunțiu dela Paris, Maglione.³

La început însă lipsa de suficientă încredere în eficacitatea unei Ligi, pe care o acuza că vrea să realizeze pacea permanentă prin tehnică și prin măsuri de silă, a îndemnat pe Papa să intensifice sentimentul de solidaritate între catolici, nu numai printr’o cât mai mare unificare a disciplinei și administrațiunii, ci și prin încurajarea năzuințelor spontane ce se produc în mijlocul catolicilor pentru împăciuirea popoarelor.⁴

Astfel au apărut mai multe Ligi internaționale catolice, cercând fiecare să ajungă la predominanță și având toată aprobarea Papei. Formele principale în care s’a căutat să se construiască o astfel de organizație universală catolică sunt: „Internacio Katholika [Ika]”, „*Ligue apostolique pour le re-*

¹ A. Keller op. c. 93.

² St. d. Z. din Dec. 1925 p. 236.

³ L'Eur. Nouv. Nr. 472 din 26 Febr. 1927 p. 283—4.

⁴ Hermelink op. c. 29 H. Gruber art. cit. în St. d. Z. Oct. 1921 pg.

tour des nations et des peuples et de l'ordre social tout entier a Dieu et a son Christ par la Sainte Eglise", și „Katholischer Weltbund“.

Ika s'a născut la Haga în Aug. 1920 prin contopirea lui „Weltfriedensbund zum Weissen Kreuz“, întemeiat în Iunie 1917 de Dr. Metzger din Graz și a „Asociației internaționale catolice experantiste“, întemeiată în Olanda în 1909. Ika folosește limba experanto „ca viitoare limbă universală“. Dr. Max Metzger, care a avut împreună cu preotul Paol din Gemert [Olanda] rolul capital la formarea acestei internaționale experantiste, fu ales secretarul general al ei, formându-și și o „Centrală de acțiune internațională catolică“ proprie, prin care urmărește acelaș ideal. În Oct. 1920 Ika primește aprobarea din partea Papei.

„Ligue apostolique“ a fost întemeiată la Bruxelles în 1918 de preotul redemptorist A. Philippe, la dorința lui Benedict XV de-a crea o societate a națiunilor bazată pe temeliile creștine catolice. În Nov. 1921 a avut un congres sub președinția lui Dubois, arhiepiscopul Parisului.

„Katholischer Weltbund“ era mai mult un proiect al lui Dr. Alfons Steger, profesor de chimie la poli-tehnica din Haga. La consfăturile aranjate în Febr. 1921 în Paris, a întâmpinat multe critici din partea Francezilor, deoarece această organizație voia să aibă un caracter tehnic, șematic, să fie o centrală care să direcționeze și să cuprindă sub aripile ei toate organizațiile catolice din lume, de orice fel, un fel de supra-stat, și nu o organizație care să se desvoalte organic, cu sub-membre omogene.¹

Francezii condiționau apoi conlucrarea cu Germanii, de primirea Germaniei în Liga Națiunilor.²

La ceva asemănător se tindea și prin proiectul lui Don Sturzo, întemeietorul și șeful partidului ca-

¹ Gruber ebenda 16—19.

² Gruber ebenda 19, Hermelink op. c. 30.

tolic al poporului [partito popolare] din Italia, întemeiat în 18 Ian. 1919, care în legătură cu centrul german și cu partidul poporului din Bavaria și cu alți oameni politici catolici, cum este deputatul de Paris, Marc Sagnier, tindea să realizeze un bloc interparlamentar democratic al partidelor catolice din toate statele, pentru a da mai multă putere acțiunilor, o internațională albă [Internazionale Bianca].¹ Prin ea s'ar fi tins și la soluționarea „chestiunii romane“, pe cale parlamentară, eliberându-se papei ca semn extern și ca condiție a suveranității lui, o bucată de teritoriu, d. ex. Mons Vaticanus, în jurul căruia să se strângă teocrația creștină a Ligii Națiunilor catolică spre a da lupta definitivă împotriva burgheziei liberale ce a început deja să se cufunde și împotriva imperialismului proletar, ultima formă posibilă a principiului laic autonom.²

Proiectul acesta, pentru care făcea propagandă în Franța scriitorul catolic René Iohannet, a fost adus în discuție la prima „Semaine des écrivains catholiques“ din Mai 1921, unde a fost aspru criticat de prințul român Vladimir Ghica și de Mgrs Deploige [rectorul instit. de filozofie dela univ. din Louvaine], ca și oricare altă internațională catolică, între altele și pentru că „nu se poate lucra cu oameni cari nu respectă tratatele și nu-și recunosc păcatele“, adică cu Germanii, cum spune Deploige.³

În linia acestor străduințe pentru constituirea organizației catolice universale se înșirue diferitele congrese internaționale catolice, cum a fost cel din Iulie 1921 în Freiburg din Elveția și cel din August 1921 la Graz, unde au luat parte 19 națiuni și unde s'a realizat o colaborare strânsă între Ligue apo-

¹ Gruber l. c. Hermelink l. c.

² Hermelink 31. Partidul lui Sturzo a fost înăbușit ulterior de fascism, pentru tendințele lui spre stânga, mergând până la alianța cu socialiștii contra fascismului. Chr. W. Nr. 4 din 18 Febr. 1928 col. 181.

³ Gruber ebenda 21 urm.

stolique [din Bruxelles, cu filiale în Paris și Lyon] și Ika, președintele primei, Philippe, fiind ales și primpreședinte la a doua.¹ Ika avea perspectiva de-a absorbi toate celelalte organizații catolice internaționale.² La adunarea generală anuală din Aug. 1925, ținută la Oxford, și-a lărgit cadrele într-o Confoederatio Internationalis Catholica, care avea să cuprindă toate societățile catolice naționale și internaționale din lume, având un comitet permanent, un secretariat [în Roma] și un consiliu de onoare din autoritățile bisericești din toate țările.³ Nu fu însă tocmai pe gustul noului papă, Pius XI [dela 6 Febr. 1922], care vrea ca organizația catolică universală spre care se nizește, și împreună cu ea orice organizație în subordine, să stea direct sub conducerea autorității bisericești, fie așa că uniunea societăților catolice din fiecare dieceză să stea sub consistorul episcopal, fie că unul din episcopii țării să fie delegat ca șef al uniunii societăților din acea țară. În felul acesta a început să se organizeze așa numita „Actio catholica”. De aceea Ika nu mai are misiuni organizatorice, ci a revenit la scopul inițial, de-a promova convenirile catolicilor din diferite țări și a discuta strict principial despre căile și condițiunile unei culturi catolice universale. Aceasta s'a observat în numărul restrâns de reprezentanți ce-au luat parte la adunarea anuală generală din August 1926, la Einsiedeln.⁴

Organizațiile cari au ca scop principal realizarea păcii nu mai ținesc în ultimul timp la caracterul universalist, la absorbirea reciprocă, nici nu mai au în spiritul lor vre-o trăsătură de opoziție față de Liga Națiunilor și-un program de utopii pa-

¹ Gruber 34.

² Hermelink 30.

³ Chr. W. 1925 Nr. 48/49 col. 1118 și 1925 Nr. 16 col. 815 St. d. Z. 1925 Dec. 237.

⁴ Chr. W. 1926 Nr. 16 col. 816.

cifiste, ci și-au restrâns cadrele în vre-o țară sau categorie socială, ajutând și influențând activitatea Ligii Națiunilor și preocupându-se de probleme concrete, a căror soluționare apropie omenirea treptat de pace. Astfel este „Der Friedensbund Deutscher Katholiken“, organizația paralelă cu acelaș nume din Olanda, amintita „Union catholique des Études internationales“ [Fribourg], ca secțiune pentru colaborarea intelectuală la Liga Națiunilor, și mai ales mișcarea creștină-democrată pentru pace a lui Marc Sagnier.¹ Toate acestea colaborează, dar nu intenționează să se absoarbă, pentrucă fiecare are pe lângă problema păcii și alte preocupări proprii.

Intre acestea se poate număra și organizația internațională a studenților catolici, „Pax Romana“, cu sediul în Roma, având ca scop nu atât ajutorarea reciprocă, cât intensificarea influinței catolice pe lângă Liga Națiunilor și anume pe lângă Comisiunea pentru cooperarea intelectuală, creată în 1922. Se știe că această Comisiune, compusă din 14 reprezentanți ai diferitelor domenii de activitate culturală și științifică, caută să împrietinească popoarele prin cultură cu colaborarea specialiștilor și a institutelor pentru colaborarea spirituală, luând contact și cu reprezentanții organizațiilor internaționale studențești. Studențimea catolică s'a unit încă din 1920 ca să colaboreze la pacea lumii.² Desigur însă, că pe

¹ Chr. W. August 1926 Nr. 16 col. 817. Mișcarea din urmă e criticată de unele cercuri catolice, deoarece la congresele ei au un rol important cele mai de stânga elemente, cum e Buisson, președ. „Ligii drepturilor omului“, ba chiar și comuniștii. Se știe de altfel că o mișcare anterioară a lui Marc Sagnier, numită după revista ce-o scotea „Sillon“, a fost condamnată de Pius X în 25 August 1910 pentru extrema democratizare a principiilor catolice și nesocotirea hotarelor dintre confesiuni.

Marc Sagnier scoate de atunci foaia La Democratie, militând pentru pace și pentru îndulcirea condițiilor de traiu ale claselor de jos. Hermelink 30. El este și un animator al noului partid catolic-democratic din Franța, întemeiat în 1925. Chr. W. Nr. 7/8 din 19 Febr. 1925 col. 185.

² St. d. Z. Dec. 1925 pg. 235 urm.

lângă acest scop, sau în linia ce duce spre el, urmărește și altele cum e d. ex. crearea unei comunități sufletești între tinerii intelectuali ai diferitelor țări, condiționată în primul rând de-o cunoaștere reciprocă a persoanelor și a împrejurărilor în cari trăesc.¹

II. MIȘCĂRILE DE ÎNOIRE SPIRITUALĂ.

Sufletul catolic de azi, dornic de mai multă viață religioasă și sătul de izolarea în eul propriu, căutând să utilizeze comorile de spiritualitate depozitate în Biserică, se actualizează într'o serie de manifestări ce se pot reduce mai ales la trei categorii: mișcarea liturgică, exercițiile spirituale și mișcarea tineretului.

§ 1. Mișcarea liturgică.

Mișcarea aceasta a fost inițiată de Pius X [1903—1914], a prins însă putere mai considerabilă abia după războiu. În 1905 Pius X îndeamnă la cuminecarea cât mai deasă, chiar cotidiană, „aceasta fiind accesibilă fiecărui credincios în stare harică ce se apropie de Sfânta Masă cu intențiune bună și pioasă“. Acelaș papă, prin decretul *Quam singulari* din 8 August 1910, fixează timpul primei cuminecări la vârsta de 7 ani, în opoziție cu practica ce domnea de prin veacul al 13-lea de-a cumineca copiii abia pe la 13—14 ani.² La început dispozițiile acestea, și mai ales prima, au întâlnit multă nedumerire și îngrijorare: cum își va putea crea omul zilnic acea stare de tensiune sufletească, menită să-l facă apt să primească trupul Domnului? E o imposibilitate psihologică să te înalți zilnic până la cel mai înalt grad de iubire a lui Dumnezeu și a oamenilor și

¹ St. d. Z. Apr. 1929 63—64.

² „Ecclesia“, encyclopedie populaire des connaissances religieuses, Paris 1927 p. 468.

„e dăunător naturalității și sănătății“; iar ceeace-i contra naturii, nu-i nici de Dumnezeu voit.

Față de aceste obiecțiuni, ce le țineau corecte, teologii latini au căutat să arate că nu e necesar cel mai înalt grad de curățenie sufletească la cuminecătură, deoarece împărtășirea nu-i un fapt independent de Liturghie, adică de jertfirea Domnului prin preot, încât să ceară o pregătire specială, ci ea este numai o parte a jertfirii, așa că ambele fac un întreg și cine ia parte la Liturghie e firesc să se și împărtășească. Afară de aceea, cuminecătura nu e decât împărtășirea din jertfa Domnului și însași această jertfă suplinește la Dumnezeu neputințele noastre, căci doar' pentru noi se aduce. Jertfa ce-o aduce Mântuitorul e o jertfă ce-o aducem noi prin sfânta Liturghie și deci prin însuși faptul că aducem această jertfă, că asistăm adică la sfânta Liturghie, ne facem apți să ne împărtășim de trupul Domnului.¹

Azi nedumeririle au dispărut și catolicii laudă pe acest papă că a restabilit comunicarea deasă cu Mântuitorul din tabernacol. Tot Pius X a fost cel care a făcut din congresele euharistice franceze de până atunci congrese universale ce se țin anual. În 1922 congresul acesta a fost convocat la Roma. Pius XI a numit în cuvântarea de deschidere, pânea euharistică, pânea păcii: „numai această pâne a dragostei poate aduce lumii pacea“.² Ea este pânea în jurul căreia se strâng toate popoarele. Euharistia are o putere unificatoare, scrie cu această ocazie iezuitul Umberg; toți câți se împărtășesc din acest trup devin un trup. Cu cât e mai strânsă legătura noastră cu Hristos cel euharistic, cu atât e mai strânsă și legătura dintre noi. E mai strânsă chiar decât între frați, pentru că aceștia primesc numai câte o parte din sângele pă-

¹ Joseph Kramp S. I. *Opfermahl oder Kommunionandacht?* St. d. Z. Dec. 1921 pg. 202 urm.

² Hermelink op. c. 9.

rintelui, dar prin cuminecătură primim fiecare trupul întreg. Și ne unim nu numai cu cei vii, ci și cu cei trecuți din viață aceasta și cu cei viitori. O comunitate organică se stabilește între toți. Pe de altă parte, nu se cer pentru primirea cuminecăturii astfel de simțiri „cari se nasc din jocul nervilor și-al sângelui“, ci o iubire care constă în sincera voire de bine față de aproapele.¹

Ca o aplicație practică a acestor idei au întemeiat unii iezuiți și o *«Ligă euharistică a Națiunilor în Duhul Sfânt pentru unirea creștinătății»*, care nu și-a câștigat însă o prea mare importanță. De aci și până la a face din congresele euharistice, prin alaiul zgomotos și impresionant al lor, un mijloc proselitistic, n'a fost decât un pas; dovada e că în ultima vreme ele se convoacă cu o propagandă asurzitoare prin orașe extraeuropene, cu prea puțini locuitori catolici, cum e Chicago, Cartagina, Sidney.²

Dar toate acestea încă nu sunt „mișcarea liturgică“.

Aceasta vrea să reînnoiască viața cotidiană a clerului și a poporului, folosindu-se de cultul Bisericii ca de-un izvor. „Ea vrea pe de-o parte să facă participarea noastră la serviciul divin mai vie și mai reală, iar pe de altă parte să ne învețe ca ceea ce experiem în sufletul nostru la Liturghie prin Harul dumnezeesc să valorificăm consecvent și în exercitarea datoriilor noastre de toate zilele“. ³ Spre scopul acesta se face o intensă propagandă, prin care se face cunoscut cultul în amănuntele și frumusețile lui păturilor largi ale credincioșilor, ca astfel

¹ I. B. Umberg S. I., Vom „einem Brot“. Zum heiligen Fronleichnamsfeste, St. d. z. Iunie 1922, p. 161 urm.

² Chr. W. 1926 Nr. 11 pg. 562 urm. 1928 Nr. 2 col. 85 [Chicago 1926 Sidney 1828]. Pentru vara anului 1931, se pregătește pe insula Rhodos.

³ Hammenstede O. B. Liturgische Erneuerung und Kirchenkunst, în „Mysterium“, Gesammelte Arbeiten Laacher Mönche, Münster v. W. 1926 p. 107, după G. Mensching, Grundfragen der katholischen Kulturreform în Chr. W. Nr. 2 din 20 Ian. 1927 col. 64.

să-i atragă la biserică și să urmărească conștient și cu sufletul absorbit serviciul divin.

Activitatea aceasta e susținută mai ales de Benedictini. Centre importante ale ei sunt abația Maredsous în Belgia, Broglia în Italia și Montserrat în Spania. În Franța mișcarea e vioaie în deosebi în Lille și Paris.¹

Din Belgia mișcarea a trecut în Olanda, unde însă a ieșit din lumea călugărească, angajând clerul secular și căpătând astfel puțința să câștige păturile largi ale poporului. Aici mișcarea a luat dela început forma organizațiilor închise, anume a societăților liturgice diecezane în cari intră preoții diecezei. Încă în 1911 s'a constituit o astfel de societate în diecezele Hertogenbuch și Breda, în 1912 în Haarlem, iar în 1913 și în arhidieceza Utrecht. În 1915 toate patru societățile s'au unit într'o asociație generală. Membrii activi pot fi numai preoții cari sunt propagatorii direcți ai mișcării. Laicii pot fi membri de onoare, iar la propagandă sunt numai auxiliari preoților. Societățile acestea lucrează prin broșuri și literatură volantă în cari se tratează popular despre diferitele taine, rânduieli, obiecte, obiceiuri de-ale cultului.²

În timpul mai nou această mișcare a trecut și în Statele-Unite ale Americii, unde a luat forme specifice vieții americane. În New-York există în legătură cu Manhattanville-Kolleg o Pius X— School pentru muzica liturgică, unde se instruesc un număr considerabil de profesori în această specialitate. Dovada s'a făcut cu ocazia congresului euharistic din Chicago, pentru care s'a pregătit un cor de 68.000 copii. Prin 1925 s'a înființat și în St. Francisco un institut arhiepiscopesc pentru muzica bisericească. Există și două reviste de muzică bisericească: The catholic choirmaister [Philadelphia, Pa.] și Cecilia [Mundelein,

¹ Hermelink op. c. 73. St. d. z. Iunie 1923 pg. 201 urm.

² Ioseph Braun S. I. St. d. z., Mai 1922 pg. 125 urm.

Illinois]. În acelaș timp se acordă în câteva seminarii de clerici și în alte câteva institute călugărești și bisericești un interes deosebit cunoașterii cultului bisericesc, sub influența literaturii germane a unui Guardini, Kramp S. I. etc. Din Noemvrie 1926 câțiva benedictini, preoți seculari, un capucin, un iezeit, un dominican și un laic începură publicarea revistei liturgice „Orate fratres“, pentru a lăți între catolici, clerici și laici, „înțelegerea pentru importanța Liturghiei în viața internă“.

Cei mai mulți episcopi s'au grăbit să-i dea aprobarea. Arhiepiscopul din Cincinnati a convocat din 3—10 Iulie 1928 în Cincinnati, prima săptămână liturgică pe teren american. Cardinalul Mundelein din Chicago a dispus ca în toate Duminicile anului 1926 preoții din arhidieceza sa să predice despre Liturghie și se îngrijește ca toți catolicii să fie instruiți în cântarea gregoriană. În cele mai multe dieceze s'a introdus în special pentru copii missa în dialog. În toate școlile catolice se face o largă introducere în spiritul Liturghiei. Se țin conferențe pentru publicul mare, se face propagandă prin presa catolică, se răspândesc cărți de popularizare ale diferitelor părți din cultul divin ș. m. d. p.¹

În Germania mișcarea e susținută practic de Benedictini, mai ales de cei din mănăstirile Maria Laach și Beuron, și de Franciscani. În bisericile lor se cultivă cântarea gregoriană într'o formă cât se poate de curată și de impresionantă. Ea este executată de toți monahii într'un mod disciplinat și estetic, fiecare luând parte la ea cu conștiința că e o celulă din comunitate. La Maria Laach s'a căutat să se facă un pas mai departe: de-a face din Liturghie nu numai un serviciu divin al comunității mănăstirești, ci al tuturor participanților. S'a introdus astfel în biserică de-acolo iarăși altarul vechiu creștin. Liturghisitorul stă înapoia sf. mese și, privind

¹ G. Ellard S. I. St. d. z., Iunie 1929, pg. 20 urm.

către comunitate, lasă să se vadă toate actele sale. Comunitatea ce se stabilește prin aceasta între liturghisitor și cei prezenți e intensificată apoi prin intercalarea vechiului rit creștin al oblațiunii și osculum pacis [sărutarea păcii]: fiecare aduce la altar hostia nesfințită ca dar personal, de unde o primește mai târziu sfințită, se împărtășește cu ea și apoi ca o expresie a comunității dintre ei se sărută cu sărutul păcii.¹ La congresul anual al catolicilor germani din Stuttgart, 1925, chiar nunțul papal a săvârșit Liturghia cu fața către credincioși.²

Toate acestea nu sunt înnoiri propriu zise, ci reîntoarcerea la forma veche a Liturghiei, reaşezarea cultului divin, și în special a Liturghiei în rostul și însemnătatea ei firească. La început Liturghia a fost o acțiune comună a tuturor credincioșilor ce consta în aducerea jertfei Noului Testament, de care ținea în chip firesc împărtășirea tuturor din această jertfă la sfârșit. Cei prezenți erau o comunitate ce aduc solidar o jertfă [Opfergemeinschaft] și îndeplinesc rugăciunile accesorii și solidar [Gebetsgemeinschaft]. Această acțiune cu centrul la altar cuprindea pe toți credincioșii, după rânduiala ierarhică; fiecare o reflecta după rolul lui în Biserică. Și atitudinea internă dar și cea externă a credincioșilor era o participare activă la rugăciunea și la acțiunea preotului; rugăciunea lui era rugăciunea lor, jertfa săvârșită de el era jertfa săvârșită de ei, toate mișcările și gesturile lui erau mișcările și gesturile lor.

Cu timpul în Biserica apuseană au intervenit schimbări așa de mari în săvârșirea Liturghiei, încât a dispărut cu totul și ideia fundamentală despre ea ca acțiune solidară spre aducerea jertfei nesângeroase.

Mai întâi prin v. 6—7 canonul Liturghiei a în-

¹ Hermelink, op. c. 11, Chr. W., Ian. 1927 Nr. 2, col. 65.

² I. Kramp, Opfergemeinschaft und Messgebräuche im Altertum und Mittelalter, St. d. z., Ian. 1926 p. 286.

ceput a nu se mai cânta tare, ca să-l audă toți, ci a se șopti încet; cu timpul se dispuse ținerea lui secretă față de laici, așa încât despre prefacerea elementelor în trupul Domnului nu mai știa poporul nimic. De unde, apoi, înainte, preotul stătea după altar cu fața către popor, încât toate acțiunile sale erau văzute și nu trebuia să arete ceva peste cap, mai târziu s'a întors cu fața către răsărit, iar altarul a început să nu se mai vadă. Un alt moment care a distrus ideea și sentimentul că Liturghia e o acțiune solidară, fu acela că dispărând obiceiul cuminecării tuturor, dispăru și reversul ei, aducerea darurilor din partea tuturor. Ba, introducându-se prin veacul 9—11 azima în locul pâinii dospite, poporul nici nu mai avea puțința să aducă darurile pentru prefacere și așa obiceiul acesta se transformă în colecte în bani pentru săraci. Al patrulea moment cu acelaș efect fu că de prin veacul 14 începu a se accentua ca punct central al Liturghiei înălțarea Sfintelor după prefacere, ca o simbolizare a patimelor Domnului pe cruce. Poporul simplu legă de acest moment o mulțime de superstiții: se credea că dacă cineva nu vede hostia înălțată are o zi nenorocoasă, iar vederea ei are ca efect bunăstarea trupească și spirituală; că în ziua vederii ei nu moare omul, iar dacă moare, vederea ei ține loc de împărtășire. Lumea nu mai venea la Liturghie dela început, și nici cu sentimentul de-a aduce în comun jertfa, ci venea numai la sfârșit, în momentul înălțării darurilor. De acest moment fu influențată toată ideea despre Liturghie: aceasta întreagă fu descompusă într'un sistem de simboale și alegorii cari să trezească și să susțină gândurile la patimile Domnului. Acestea deveniră obiectul meditației în tot cursul Liturghiei. Sentimentul acțiunii solidară se transformă atât de mult într'o meditație individuală, încât credinciosul nu mai ridica privirea să mai privească nici la înălțarea hostiei spre a nu fi turburat în meditația sa. Se iveau chiar plângeri că preotul prin cetirea uneori tare a Li-

turghiei turbură pe individ în meditația sa. Liturghiile private, cari luară tot mai mult locul celor publice, încât făcură din acestea ceva excepțional, distruseră și mai mult acest spirit de comunitate. În biserică se introduseră scaunele, ca omul să poată medita neturburat; creștinul începu să între în biserică, continuu deschisă, la indiferent care oră, meditația lui nemai păstrând nici o legătură cu Liturghia; limba latină, ca neînțeleasă, contribuia și ea enorm la eliberarea individului de comunitatea cu preotul și cu ce se săvârșește.

Mișcarea liturgică de astăzi, crescând din dorința de-a restabili înțelesul cultului ca faptă a comunității, de-a lua și laicii parte la el, se îndreaptă împotriva tuturor înoirilor amintite și a altora.¹

Deodată cu această mișcare de natură practică s'a produs însă și o schimbare a concepției teoretice despre ființa Liturghiei și a jertfei euharistice. În comentariile Liturghiei dinainte de mișcarea liturgică ne întîmpină o lume care n'are nici o înțelegere pentru cultura sufletului, pentru sentimentul estetic și pentru trebuințele lăuntrice ale omului modern. Pietatea timpului de atunci punea accentul pe alte idei când se preocupa de Liturghie. Timpul dinainte accentua caracterul meritoric al Liturghiei, o considera pe aceasta ca pe o îndeletnicire ce constă în aducerea jertfei euharistice prin ceeace întemeiază un merit pentru cel ce aduce jertfa și pentru cel ce se aduce. Hristos apărea în Liturghie aproape numai în funcțiunea lui arhierească, iar preotul, ca celce reprezintă pe Hristos în această funcțiune, avea atâta importanță încât mai că nu se mai pomenea de comunitate. În concepția aceasta se plasa toată doctrina răscumpărării. Omul ca vinovat față de Dumnezeu este dator Lui cu propria viață; Hristos însă moare în locul nostru pe Golgota, iar jertfa aceasta se continuă în Liturghie. Jertfa din Liturghie, ca și

¹ I. Krampf art. cit. p. 283 urm.

jertfa de pe Golgota, e concepută ca o *distrugere*. Liturghia este astfel un instrument prin care omul se împacă cu Dumnezeu, împlinindu-se procesul juridic stabilit de Dumnezeu pentru răscumpărarea omului.

În această concepție elementul dogmatic, intelectual, are un rol covârșitor. Cel etic, mistic, trece pe planul din urmă. Atât la Thalhoffer [Handbuch der kath. Liturghik, Freiburg i. Br. 1783], cât și la Martin von Cochem [Erklärung des hl. Messopfers 1709], tot sensul Liturghiei e clar, reducibil la o singură formulă atotcuprinzătoare. Ei pot da asupra oricărui fapt o explicație și nimic nu le repugnă mai mult ca misterul.

Jertfa euharistică ei o explică perfect prin procesul juridic amintit și nu o consideră câtuș de puțin ca serbarea unui misteriu, în care se realizează între om și Dumnezeu un raport, ce întrece înțelegerea omenească. Trăsătura aceasta amistică iese la iveală și în incapacitatea lor de-a înțelege trupul mistic al Domnului, de-a înțelege Biserica în realitatea ei de organism mistic ce depășește suma membrilor cari o compun. „Ar fi un realism nejustificat a-ți închipui Biserica drept ceva în afară și peste persoanele ce-o constituiesc, existând și lucrând așa zicând în aer“. „De-o rugăciune a Bisericii nu poate fi de aceea vorba“. „Se roagă credincioșii singuriți ca membri ai Bisericii, se roagă special liturgul“. Expresiile acestea ale lui Thalhoffer, cari nu știu decât de un individualism și în Liturghie, sunt tocmai ceea ce contrastează mai mult cu mișcarea liturgică de azi. Thalhoffer merge chiar până să justifice limba latină prin aceea, că ea „cruță individualitatea credinciosului în serviciul divin“, ca acesta să poată urma în meditația lui drumul ce-i convine inimii în acel moment. Lipsa de înțelegere pentru trupul mistic al Domnului, care angajează toată comunitatea în actul aducerii jertfei, disolvă această comunitate organică a credincioșilor, trecând asupra

preotului, ca reprezentant juridic al tuturor credincioșilor, dreptul de-a săvârși în numele lor, chiar lipsind ei, această jertfă.¹

Concepția Liturghiei ce stă la baza mișcării liturgice de azi nu mai socotește Liturghia ca o *justitia*, ci ca o *caritas*. Concepția veche vedea în Liturghie mijlocul prin care se restabilea legătura mereu ruptă de păcatele cotidiene, între om și Dumnezeu. Omul interior nu putea ajunge la dezvoltare, pentru că nu putea fixa o temelie pe care păcatele să nu o mai spele. Efectul Liturghiei nu putea fi decât indiferentismul din oboseală sau scrupulozitatea. Noua concepție nu mai pune Liturghia la începutul vieții religioase, ci în mijlocul ei. Liturghia nu mai e simplă restabilire juridică în starea de dreptate, ci de ființa ei ține să formeze în noi o dispoziție morală. Astfel elementul laic câștigă importanța ce i se cuvine, tot așa elementul mistic și textul Liturghiei.

Dar concepția aceasta nouă se prezintă în trei variante: a iezuitului Ioseph Kramp [adoptată în genere de Iezuiți], a lui Romano Guardini, și a Benedictinilor.

La *Kramp* [mai ales în scrierea *Opfergedanke und Messliturgie*, Regensburg 1921] ea apare ca o nouă teorie despre jertfa euharistică, ca așa numita *teorie a consecrațiunii*.² Toate teoriile despre ființa jertfei euharistice de după sinodul din Trident, socoteau că această jertfă constă în distrugerea obiectului adus ca jertfă, deosebindu-se între ele numai în ce privește caracterul acestei distrugerii [de e aceasta una reală, sau simbolică, sau mistic-sacramentală].³ Ele plecau dela ideea, că între om și Dumnezeu există un raport de drept, în care

¹ Walter Birnbaum, *Die katholische liturgische Bewegung*, Gütersloh 1926, p. 16—34.

² W. Birnbaum op. c., 44—46.

³ Dr. Th. Specht, „*Lehrbuch der Dogmatik*“, vol. II, Regensburg 1925, p. 332.

Dumnezeu e suveranul mereu ofensat de om, iar omul e cel ce trebuie să plătească cu viața sa această ofensă. În loc de-ași distruge omul însă viața sa, distruge pe cea a victimei euharistice.

Kramp nu mai pune accentul principal pe momentul juridic și astfel jertfa nu mai are pentru el numai un caracter ispășitor; cu aceasta cade și ideea că obiectul adus ca jertfă trebuie numai decât distrus. El pune accentul pe slăvirea lui Dumnezeu și pe unirea cu El în iubire. Obiectul ce i se oferă nu mai e adus în locul vieții ce-o datorăm toți lui Dumnezeu pentru că l-am ofensat, ci ca prinos de dragoste și de admirație față de celce este creatorul și susținătorul nostru. Nemai având să înlocuiască distrugerea vieții noastre, nici acest obiect nu mai trebuie distrus; o schimbare în darul ce-l aducem lui Dumnezeu intervine numai întrucât în contact cu Dumnezeu acest obiect devine mai perfect. Pânea și vinul aduse ca prinos lui Dumnezeu se prefac, când le aducem, în vinul și sângele lui Hristos. Cum vedem, Kramp, spre a-și construi teoria lui, mută accentul de pe Hristos, ca jertfă, pe pâne și vin.

Însă darul adus ca jertfă este și un simbol; cel ce aduce darul își închipue că se aduce pe sine. Darul adus e simbolul autoaducerii proprii [Selbsthingabe]. Înțelesul jertfei este autoaducerea ca dar lui Dumnezeu. Această autoaducere însă iese din sfera dreptului [justitia] și aparține iubirii [caritas]. Ea nu se face din datorie, ci din iubire. Venind acum omul prin această autoaducere în atingere cu Dumnezeu, care e sfințenie, devine și el sfânt. De aci numele: teoria consecrațiunii sau a sfințirii.¹

Ideile lui *Guardini*, care e cel mai popular șef al mișcării liturgice, sunt cuprinse mai ales în scrierile lui: „*Wom Geist der Liturgie*“ ca volumul I din colecția benedictină „*Ecclesia orans*“, „*Liturgische Bildung, Versuche*“ 1923, apoi articolul „*Das Erwachen der*

¹ W. Birnbaum op. c. 46–50. Th. Specht op. c. 340 și urm.

"Kirche in den Seelen" în Hochland XIX [1921—22] p. 257—267. Guardini e psihologul omului modern, căutând să cetească structura spirituală a timpului nostru din formele în cari se manifestă mișcarea tineretului, al căreia și este unul dintre cei mai proeminenți conducători. Problema lui e cea a raportului dintre subiect și realitatea, sau, în genere, comunitatea obiectivă, deslegarea căreia i-o oferă numai Liturgia.

Ultimele veacuri, spune el, stau cu totul sub semnul subiectivismului. Omul se simțea închis în sine. De aceea și realitatea lucrurilor din jur îi era o problemă. El nu mai avea experiența primară a acestei realități. Viața religioasă era individualizată și lipsită de comunitate. „Eu și creatorul meu” era singura formulă, serviciul divin lipsea și cu el conștiința comunității cu toți ceilalți. Raționalismului venit în ajutorul individualismului îi rămânea închis adâncul personalității, ceea ce-i viu și cugetător. Unitatea suprapersonală a comunității nu se mai observa.

Azi totul e altfel. Azi sufletul descopere lucrurile externe. Ceea ce-i concret și viu e experiat în plenitudinea sa. Comunitatea ni se prezintă și ea ca ceva dat în mod nemijlocit. Cuvinte ca „neam” și „omenire”, până acum abstracțiuni moarte, au primit viață nouă.

Această revoluție se manifestă și pe teren religios. Omul nu mai caută intelectual *să știe* dacă există Dumnezeu, ci unde îl poate experia, afla. Comunitatea religioasă nu-i mai este o adunare de ființe personale închise în ele, ci o realitate ce depășește aceste ființe: Biserica. Aceasta e comunitate plină de viață și izvorând viață, o comunitate organică, având ca suflet pe Hristos. Viața religioasă nu e, așadar, numai în noi, ci și în polul opus, în comunitatea obiectivă, performată [geformt] de dogma, de dreptul și de ritul religios. Viața e din nou o tensiune între doi poli opuși, un arc de flacări, pe care se mișcă curentul dela un capăt la altul. Ele-

mentul obiectiv este o parte necesară, ține de ființa vieții religioase.

Comunitatea aceasta este acum „eul“ Liturghiei. Individul are datoria să-și lărgască la Liturghie conștiința proprie în această conștiință a comunității ce se roagă. Iar cum realitatea ultimă din comunitatea liturgică și din Liturghie este Hristos însuși, omul, intrând în sfera acestei realități, se performează [geformt werden] după chipul lui Hristos.

În felul acesta Liturghia nu mai e concepută drept producătoare de *justiția*, ci de *caritas*; Hristos nu apare în ea atât ca arhiereul ce aduce jertfă ispășitoare, cât ca „modelul original al creaturii“, „care încălzește și luminează, ca un soare, existența, ordonează haosul, elimină stricăciunea, eliberează ce-i înlănțuit“. Liturghia nu e mijloc de ispășire, ci de educație.¹

La *Benedictini*, deși nu se neglijează importanța elementului obiectiv, se pune accentul principal pe ideea misterului.² Schema concepției benedictine despre Liturghie ca misteriu o oferă un articol al aba-

¹ W. Birnbaum op. c. p. 50–60. În cârticica amintită „Vom Geist der Liturgie“, care s'a bucurat de-o multime de ediții, găsim expresii de acestea: „În Liturghie se desleagă problema între „eu“ și „noi“... Eul care săvârșește acțiunea liturgică nu e simplul suma tuturor credincioșilor... Totalitatea aceasta e legată printr'un izvor de viață comun. Acesta este Hristos; viața Lui e viața noastră, Lui îi suntem „incorporați“, noi suntem „corpul Lui“ mistic... Mai ales în Liturghie ajunge individul la conștiința acestei unități care îl cuprinde. În ea se vede în fața lui Dumnezeu, nu ca individ singular, ci ca membru al acestei comunități organice. Aceasta vorbește către Dumnezeu. Credinciosul vorbește prin ea și ea prin el“. p. 25, 26.

² Scrierile mai de seamă ale Benedictinilor pe acest teren sunt cuprinse în: „*Mysterium*“, Gesammelte Arbeiten Laacher Mönche, Münster 1926, 130 pg., „*Die betende Kirche*“, Ein liturgisches Volksbuch, hersgb. von Abtei Maria Laach, Berlin 1924, 510 pag., și colecția „*Ecclesia orans*“ hrsgeb von Abt Ildefons Herwegen. Pentru cercetarea științifică a cultului, mai ales din punct de vedere istoric, servește „*Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*“ publicat de Odo Casel O. S. B în colaborare cu prof. Dr. A. Baumstark și prof. Dr. A. L. Mayer. Șefii mișcării liturgice benedictine sunt Ildefons Herwegen, abatele dela Maria Laach, Hammenstede, priorul dela Maria Laach, Odo Casel, Ath. Wintersig, A. Stok etc.

telui Ildefons Herwegen „Das Mysterium als die Seele katholischen Wesens“ [Misteriul ca sufletul ființii catolice], publicat în volumul „Lumen Christi“ [al 8-lea volum din colecția „Der Katholische Gedanke“, scoasă de Asociația Academicilor germani]. Pe lângă acest articol, importantă mai e, din acest punct de vedere, scrierea lui Odo Casel „Die Liturgie als Mysterienfeier“ [Liturghia ca săvârșire de misterii] publicat ca al IX-lea volum în colecția „Ecclesia orans“. Pentru polemica cu iezuiții pe această temă sunt de remarcat o recenzie a lui Odo Casel la scrierea lui I. Kramp „Die Opferanschauungen der römischen Liturgie“ [Conceptiile despre jertfă ale Liturghiei romane], în Jahrbuch der Liturgiewissenschaft vol. IV, 1924, pg. 227 urm. și polemica între Athanasius Wintersig și Erich Przywara S. I. în adausul de Dumineca al ziarului Augsburger Postzeitung 1923 Nr. 48—50, 1924 Nr. 4, 15—17 asupra chestiunii „Polarität und Verklärung“.

Concepția benedictină vrea să fie numai reînvierea concepției antice despre cult, în speță a concepției vechi creștine, dinainte de reformațiune, despre Liturghie. Pentru omul antic și pentru creștinul vechiu, care e tipul omului deplin, fiind deschis întregii plenitudini a realității și simțind apropierea lui Dumnezeu, cultul este cea mai reală dintre realități, un izvor obiectiv de viață. Cultul acestui om, spre deosebire de-al omului modern, dezvoltat unilateral după laturea critică-intelectualistă, neîncrezător în realitatea externă, și socotind cultul o emanație din sine, constă într-o înfățișare a faptului original al mântuirii [Gegenwärtigsetzung der Urheilstatsache]. Liturghia nu e dar o pia meditatio, o reamintire a morții și a învierii lui Hristos, ci e însăși prezentarea în fața noastră a acestui fapt. În aceasta constă caracterul de misteriu al ei.¹

¹ Odo Casel în recenzia amintită din Jahrb. für Liturgiew. p. 227—8 definește: «Ființa misterului constă tocmai în faptul misterios, că o întâmplare petrecută în trecut se împlinește iarăși real în prezent» W. Birnbaum, op. c. 69.

Însă actualizarea aceasta a faptelor istorice are lipsă numai decât de simboale. Simbolul aci nu este însă simplă asemănare, ci el și cuprinde lucrul pe care extern îl reprezintă. Simbolul e „plin de realitate” lucrului la care se referă. Liturghia este dar viața lui Isus, pe care el însuși ne-o prezintă înainte prin simboalele liturgice [persoane, acțiuni, lucruri etc.]. Isus nu trăește adică iarăși viața pământească pe care a trăit-o odată, nu moare și nu învie încăodată în Liturghie etc., ci aceleași fapte, numeric aceleași, se înfățișează înaintea noastră. Trecutul se identifică prin aceasta cu prezentul și cu viitorul. Tot ce s'a întâmplat în trecut se petrece azi. Mai bine zis prin Liturghie evadăm din timp în eternitatea în care trecutul, prezentul și viitorul sunt unul și același moment. De aceea limba liturgică folosește prezentul „azi Hristos se naște” etc. Anul bisericesc însuși e un misteriu; el nu ne oferă o înșiruire de zile comemorative, ci o împreună. viețuire cu faptele mântuitoare, prezente, ale lui Hristos.

Comunitatea și individul prin misterul cultului trăește împreună cu Hristos, mai bine zis Hristos trăește prin ei, ca prin niște simboale ale Lui. Credinciosul în contact cu Hristos cel euharistic se transfigurează [verklären], adică se sfințește, se spiritualizează, se îndumnezește, se face un chip al lui Hristos. Și această transfigurare nu se mijlocește numai decât printr'o simțire lăuntrică, ci se petrece cu totul independent. Aceasta e opus-operatum al Liturghiei.

Prin această transfigurare, Hristos se sălășluiește cu totul în om, încât nu mai e omul cel care împlinește după ce iese dela Liturghie datorile lui, ci Hristos. Dacă un ceferist, zice Hammenstede, a fost dimineața la Liturghie, nu mai orânduiește el vagoanele după aceea, ci Hristos le orânduiește în el. Astfel Liturghia și în general cultul bisericesc vrea să transfigureze întreaga lume; întreagă s'o atragă în misteriu, s'o sfințească. Din Liturghie și din cult

curge toată sfințirea și înnoirea în lume; tot restul activității Bisericii servește numai să pregătească pentru actul sfințirii prin cult. Toate ierurgiile pentru sfințirea naturii sunt o dovadă.¹

Pe tema aceasta din urmă se poartă mai ales polemica dintre Benedictini și Iezuiți.² Impotriva lui opus-operatum al Liturghiei și al omului „sacral” benedictin, în care nu mai rămâne loc pentru factorul omenesc, Iezuiții apără activitatea personală a omului, opus-operantis, și susțin că ființa catolicismului constă în *polaritate*, într-o tensiune dintre factorul divin și cel uman, unul chemându-l pe celalalt, dar păstrându-și în același timp independența. Factorul uman are și dorințe și pasiuni de acelea, cari nu sunt absorbite ușor de extasul sacral, de fericirea de a te ști fără contradicții în Dumnezeu, ci trebuiesc învinse treptat, ceea ce se face prin continuă suferință. Mai apropiat de Iezuiți e și Guardini pentru care Liturghia e mijloc de educație și nu de transfigurare; de șlefuire a propriilor aptitudini ale omului și nu de înlăturarea lor prin prezența lui Hristos.

Cum am spus, atât concepțiile acestea, cât și încercările practice de modificare a cultului vreau să fie, și sunt în oarecare măsură, o întoarcere la epoca veche a Bisericei, la cea care precede renașterea, ba chiar epoca Scolasticei. Această întoarcere se bazează pe convingerea că dela renaștere încoace, sau și de mai înainte, Biserica catolică a apucat pe un drum greșit în această privință. Cum e și firesc, prin această întoarcere la epoca Bisericei vechi, mișcarea liturgică din catolicism se apropie și în practică și în concepția liturgică de ortodoxie, care s'a menținut în spiritul Bisericei vechi. Mai mult se observă această apropiere în concepția benedictină despre mister. Nu

¹ W. Birnbaum op. c. 63—74.

² Vezi polemica citată între Ath. Wintersig și Erich Przywara S. I. Vezi și Chr. W. Nr. 7 din 1926 col. 355 și Nr. 3 din 1927 col. 139.

însă și în cea despre transfigurare, deoarece Biserica ortodoxă admite o polaritate între suferință și fericirea stării îndumnezeite, polaritate pe care însă, spre deosebire de Iezuiți o întemeiază tocmai pe misterul liturgic care ne înfățișează moartea și învierea Domnului în legătură strictă și indispensabilă. Adâncimea concepției ortodoxe n'a putut fi ajunsă de teoriile acestea catolice, cari nu se pot curăți cu totul de urmele lăsate de direcția greșită în care s'a dezvoltat viața liturgică a Bisericii catolice.¹

Dar chiar dacă aceste teorii s'ar ridica până la nivelul concepției ortodoxe ele tot n'ar însemna prea mult, deoarece în practică mișcarea liturgică, cu tot zgomotul ce se face, e redusă la efecte foarte limitate prin faptul că limba cultului e străină poporului și fiindcă acesta e prea înrădăcinat în practicile liturgice de până acum.²

§ 2. Exercițiile spirituale.

O altă cale pe care se caută o înviorare sufletească în catolicismul de după războiu, sunt „exercițiile spirituale“ [exercitia spiritualia]. Precum se vorbește de-o mișcare liturgică, așa se vorbește de una a exercițiilor [Exerzitienbewegung]. Acestea sunt un fel de meditații pioase, urmate după anumite reguli în decursul unui anumit timp și se practică cu preferință în locașurile ordinelor călugărești.

Sunt 5 tipuri de astfel de exerciții:³

1. Tipul benedictin cu rădăcina în „Regulele“ lui Benedict de Nursia. Ideia centrală e comunitatea

¹ W. Birnbaum op. c. 98—102, unde se face o paralelă între teoriile mișcării liturgice catolice și concepția ortodoxă, așa cum e prezentată în scrierea lui Nicolai Arseniew, „Biserica răsăriteană și mistica“ [München 1925].

² H. Hermelink op. c. 13.

³ Dr. Gerhard Ohlemüller, Der Katholizismus der Gegenwart, în „Das religiöse Deutschland der Gegenwart“ hrsgb. von Carl Schweitzer, Berlin 1929 vol. II p. 44 urm.

harică în trupul mistic al Domnului. Pietatea ego-centristă se retrage pe planul al doilea, lăsând loc unui sentiment de creștere organică în Hristos și în contactul mistic tot mai intim cu el. Comunitatea aceasta cu Hristos se împreună însă cu viața de comunitate în Biserică; viața în Hristos se manifestă extern într-o împreună trăire a vieții bisericești în Liturghie. De aceea exercițiile benedictine se identifică cu exercițiile liturgice și au ca centru abația amintită, Maria Laach și de conducător pe abatele Ildefons Herwegen.¹

2. Tipul franciscan n'are ca sâmbure central vre-o idee dogmatică, nici nu se orientează după vre-o tehnică logică și psihologică, ci este viață spontană religioasă ce se manifestă în dragostea față de Isus din tabernacol și de pe cruce, se simte unită cu Fecioara și cu sfinții, cu cerul și cu stelele, cu paserile și cu florile, cu oamenii și cu animalele, cu toată natura și cu Dumnezeu. Ținta acestei pietăți e găsirea neforțată a lui Dumnezeu în toate manifestările de viață.² În exercițiile franciscane se accentuează caracterul spontan-personal al rugăciunilor, spre deosebire de cel obiectiv fixat al rugăciunilor liturgice. Personalizarea aceasta a Liturghiei îi duce la un raport intim personal cu Dumnezeu, la „Dumnezeul meu și universul meu“, pe când Liturghia cunoaște pe Dumnezeu mai mult într-o contemplare respectuoasă a misterului suprapersonal.³

3. Tipul dominican se servește de experiența și de tratatele marilor mistici dominicani. Aceasta presupune însă un înalt nivel de cultură spirituală și de aceea nu ea ccesibil masselor.⁴ Caracteristic le e caracterul de luptă și de predică a împărăției lui Hristos și a celor două steaguri.⁵

¹ G. Ohlemüller ebenda.

² G. Ohlemüller ebenda.

³ Przywara, St. d. Z. Nov. 1926, pg. 148.

⁴ G. Ohlemüller ebenda.

⁵ E. Przywara St. d. Z. Nov. 1926, pg. 149.

4. Tipul oratorian s'a născut din opoziție față de tipul ignațian, într'o comunitate preoțească franceză, în așa numitul Oratorium, având în frunte pe cardinalul Piére de Bérulle [† 1629]. Tipul acesta e categoric teocentric, după principiul: „Trebue să privim în primul rând la Dumnezeu și nu la noi înșine“. El nu vrea asceți, ci suflete cari se roagă așteptând pline de venerație în fața majestății lui Dumnezeu razele Lui, și simțindu-se cu totul dependenți de Dumnezeu. Olier, Jean Eudes, Vincent de Paul răspândiră aceste exerciții în cercurile largi ale preoților și în câteva ordine religioase întemeiate de ei. În Germania ele sunt practicate azi de cercul din jurul lui Romano Guardini.¹

5. Tipul ignațian al Iezuiților are ca îndreptar scrierea „Exercitia spiritualia“ a lui Ignatius de Loyola. Metoda iezuită a influențat mult și asupra celorlalte tipuri de exerciții. Ținta lor e gloria lui Dumnezeu, și nu atât simțirea mântuirii; motivarea fundamentală o formează ascultarea și datoria, și nu atât dragostea; materialul se oferă dogmatic-sistematic, și nu ca rugăciune sau text evanghelic sau altceva improvizat; în sfârșit acest material e logic și psihologic analizat.²

Ele sunt o educație metodică a voinței spre a se pune în slujba Bisericei și a Papei și din ideile dogmatice se prelucră cu multă fantazie și amănunt păcatul și pedeapsa, precum și contrarul lor, faptele bune și răsplata lor. Exerçantul e introdus între cele două armate, a lui Hristos și a diavolului, fiind stimulat să se înroleze în prima.³

¹ Ohlemüller, ebenda, Dom Ch. Poulet, Hist. de l'église, tome II, Paris, 1926, pg. 237 urm.

² E. Przywara S. I. ebenda, pg. 147.

³ Chr. Welt 1930, Nr. 3, col. 137, Ohlemüller l. c. O enumerare a acestor tipuri și o străduință de-a arăta ca pe cel superior pe cel iezuitic, care ar și cuprinde tot ce-i bun în celelalte, vezi și la E. Bominghaus S. I. Die Exerzitionen des hl. Ignatius und die geistig-religiösen Strömungen der Gegenwart in St. d. Z. Febr. 1925 pg. 333 urm.

Pius XI acordă toată preferința tipului ignatian. Încă la începutul pontificatului său l-a declarat pe Ignatius Loyola patronul exercițiilor spirituale, prin constituțiunea „Summorum Pontificum“ din 25 Iulie 1922.¹

Cât preț pune acest papă pe exercițiile spirituale se vede de acolo, că în 20 Dec. 1929, în anul jubileului său preoțesc, emite o enciclică [„Mens Nostra“] în care se ocupă exclusiv cu încurajarea lor și în lumea laică, nu numai în cea clericală cum se face de demult. El le recomandă ca leac împotriva celui mai mare rău de care suferă societatea de azi, a desconcentrării spiritului, considerându-le o „retragere pioasă“, care din treaptă în treaptă „urcă sufletul spre culmile perfecțiunii, unde intră în cea mai dulce comunicare cu Dumnezeu“.²

Se zidesc case proprii pentru exerciții [Asce-
teria]; Papa însuși a fixat exerciții anuale în Va-
tican, episcopii având să facă acelaș lucru în die-
cezele lor pentru clerul secular și regular, ca și
pentru ei înșiși cu ocazia conferințelor episcopale,
apoi pentru grupele Acțiunii catolice. Exercițiile
acestea sunt recomandate și claselor muncitoare
ca un contrapond primejdiei materialismului practic.³
Ordinele călugărești amintite se întrec deasemenea
în zidirea astorfel de case, căutând fiecare să facă
predominant tipul exercițiilor proprii. După calen-
darul exercițiilor din arhidieceza Köln, s'au ținut
în cuprinsul ei dela 1 Ian. 1928 până la 29 Martie
1929, în 26 de case de exerciții, 190 de serii de mai
multe zile, pentru bărbații căsătoriți, plugari, para-
clisieri, ucenici, bacalaureați, elevi, învățători, negu-
stori, candidați la însurătoare, caticheți, femei, func-
ționare, mame, văduve, fete, burlaci, studenți, ser-
vitoare, militari, polițiști etc.⁴

¹ Chr. W. 1930, Nr. 3 col. 136.

² Chr. W. I. c.

³ Chr. W. I. c.

⁴ Ohlemüller I. c.

Dar cu toate acestea rezultatul e destul de modest; „dacă se ascultă atent, se observă tocmai în cercurile celor ce se doresc adânc după un creștinism *esențial*, o nemulțumire față de exerciții, obiectându-se, că ele ar deprinde pe om doar cu o mediocră dreptate creștină, și n'ar fi apte să-l introducă în cea mai adâncă stare harică”.¹

§ 3. Mișcarea tineretului.

Mișcarea aceasta pornește din criza culturii moderne. Încă dela finea veacului trecut s'au ivit plângeri că existența a devenit goală de sens, că nu mai există o certitudine absolută a nici unui adevăr, că cultura noastră nu este un sistem atotcuprinzător care să țină seamă și de realitatea și de dorințele specifice ale vieții și spiritului, ci e dimpotrivă o negare a acestora, că toată viața socială și economică a fost mecanizată și raționalizată. Plângerile acestea au provocat încă de pe atunci o frământare mai mult înconștientă în tineret. Mișcarea a câștigat însă păături largi și a crescut în intensitate și precizie abia după războiu. Ea nu este o simplă negație a culturii de până acum, ci și o luptă pozitivă pentru un nou adevăr și pentru un sens al vieții. Lipsei de viață și scepticismului ce derivă din cultura de până acum, tineretul îi opune voința după viață și o nouă credință în ea. Raționalizarea și mecanizarea e înfruntată cu iraționalitatea sentimentului. Cultura în continuă creștere e combătută prin atașarea la natură. Toate formele culturale din societate, școală, familie sunt refuzate; civilizația orașelor mari e evitată, tineretul luându-și ca deviză faimoasa „fugă în codrii”. Fuga aceasta de lume, asceza aceasta față de toate mijloacele culturii moderne nu este însă o resignare, nici scepticism. În negațiunea aceasta se ascunde afirmațiunea

¹ E. Böminghaus S. J. Exerzitien und „wesenhaftes“ Christentum in St. d. Z. Aug. 1923 pg. 334.

vieții primare, proaspete și neciuntite, de care e străină cultura modernă. Orice formă și orice manifestare de cultură e numai într'atât sănătoasă, întru cât rămâne într'o legătură organică cu valorile fundamentale ale vieții, întru cât trăește din puterea creatoare a izvoarelor naturale ale vieții, întru cât e directă expresie a vieții. Reîntorcându-se la natură tineretul înțelege și pe om ca o ființă integrantă din organismul ei și de aceea respinge individualismul izolator al timpului, dorindu-se după comunitate frățească, organică. Idealul etic este viața simplă, naturală, străbătută de simțul solidarității organice cu ceilalți oameni și cu natura. Virtutile principale ce se propagă sunt curățenia și sinceritatea.

Mișcarea poartă și un accentuat caracter religios și crede într'o adâncă legătură a omenescului cu dumnezeescul, prin faptul că noțiunea naturii nu este cea a naturalismului materialist sau energetic, nici a celui matematic, ci una cosmic-metafizică, străbătută de viața misterioasă și de Dumnezeu; iar viața pe care o accentuiază și la care cere dreptul nu este una biologică, ci una internă, sufletească, nu una sufletească abstractă, dedusă din principii raționale, ci una după dictatele ființii noastre în care sufletul și trupul simt o unitate ce se cere trăită neafectat, natural.¹

Biserica apuseană a rămas multă vreme într'o atitudine de expectativă, ba chiar a respins mișcarea aceasta. Față de tineret ea ținea să lucreze în spiritul de până atunci, să-l supravegheze, să-l conducă autoritar, după principiile tradiționale. Scopului acesta îi serveau societățile catolice de tineri, congregațiunile de băieți și fete, precum și congregațiunile marienite supuse iezuiților. Abia în luptă cu social-democrația, catolicismul începu să se ocupe mai de

¹ Das religiöse Problem in der Jugendbewegung v. Heinz Dietrich Wendland in Karl Schweitzer op. c. vol. I. p. 209 urm. E. Przywara S. I. Geheimnis der Welt 1923 München 39 urm.

aproape de viața economică și profesională a tineretului, grupându-l în societăți profesionale. Aceasta s'a făcut în Germania pe la 1870 de către Kolping și Ketteler. Dar nici această formă nu dură mult. Mișcarea modernă a tineretului vedește alt spirit și tinde spre alte forme. În special după războiu, caracterele amintite ale mișcării tineretului o fac să-și caute drumuri cari nu se împacă cu conducerea autoritară a Bisericii catolice, cu principiile ei țapene, cu poruncile și opririle cari caută să reguleze viața până în amănunte.¹ De aceea catolicismul se văzu silit să arete mai multă înțelegere tineretului, în ce are el specific, căutând să-l organizeze în conformitate și cu dorințele lui, dar și cu principiile catolice. Așa a creat societățile sportive confesionale în Germania, scoțând tineretul catolic din grupările interconfesionale. În 1920 toate aceste societăți întrunite într'o asociație generală [„Deutsche Jugendkraft“] erau în număr de 4500, cu circa 711.877 membri.²

În 1919 prin dispoziția arhiepiscopului din Köln e întemeiată de iezuiți sub președinția lui Esch S. I., în Düsseldorf, asociația elevilor catolici din clasele superioare ale școalelor medii: „Neudeutschland“. Asociația a închiriat ca loc pentru congrese, exerciții, distracții etc. castelul Hirschberg lângă Beilngries în Oberpfalz. Iezuiții și autoritatea bisericească o sprijinește și voește s'o facă organizația cea mai tare, dar numărul membrilor e în decreștere din an în an. În 1927 număra 350 grupe cu 12.500 membri.³

Însă nu tot tineretul a putut fi captat în organizațiile acestea cu conducere autorativ-bisericească. O bună parte, și cea mai distinsă, a respins această conducere, pretinzând să se conducă de sine. O

¹ Ohlemüller în C. Schweitzer vol. II, 42 urm. Hermelink op. c. 8.

² Ohlemüller în C. Schweitzer vol. II. 43.

³ Ohlemüller l. c., Hermelink op. c. 111.

remarcabilă organizație, născută fără intervenția Bisericeii, a acestui fel de tineret e „Quickborn“, cu reședința în castelul Rothenfels pe Main. Ea cultivă dragostea de natură, de excursii și cântări, cu tendința spre comunitate, cu sobrietatea și simpatia pentru formele romantice ale religiozității.¹ Sunt cunoscute serviciile divine aranjate de ea în natură, la cari dau răspunsurile toți membrii în cor, latinește.² Tocmai accentuarea laturei acesteia mistice, romantice, deosebește mișcarea tineretului catolic de mișcarea celui alt tineret.³

Cățiva frunțași bisericești, reușind să ajungă pe căi meșteșugite la conducere, cum sunt Romano Guardini, Iosef Maria Nielen, profesor Hermann Hoffmann, au căutat să planteze în capetele tinerilor conștiința necesității autorității bisericești.⁴ După multe silințe au reușit, dar prin aceasta „Quickborn“ a ajuns și prin număr și prin importanță aproape la inexistență.

Paralel cu „Quickborn“ s'au format și alte organizații. Așa „Jungborn“, care-și alegea deasemenea conducătorii și duhovnicii singură. Mai radicală e organizația „Kreuzfahrer“ și extrem radicală „Gross-deutsche Jugend“, care tinde la o nouă direcție social-economică.⁵

Dar aceasta-i tinerimea studioasă. Cea muncitoare a început să se miște mai greu, fiind mai vastă, mai heterogenă și mai puțin la curent cu ideile vremii. Războiul însă a fost un impuls puternic pentru tinerii din tranșee. Acolo au avut prilejul să-și limpezească și adâncească credința creștină și acolo s'au obișnuit să stea umăr la umăr în cea mai strânsă comunitate, nu după meserie sau

¹ Ohlemüller op. c. 43.

² Dunin-Borkowsky St. d. Z., Ian. 1922 pg. 256 urm.

³ P. Tillich Die religiöse Lage der Gegenwart Berlin 1926, pg. 124.

⁴ Hermelink op. c. 7.

⁵ Hermelink op. c. 111-12.

pregătire. Acolo au azistat la falimentul unei civilizații care nu ține seama de principiile creștine. Au venit deci acasă cu gândul să lupte uniți pentru înscăunarea vieții creștine în sufletul lor și-al întregii societăți. În societățile profesionale de băeți nu mai voiau să intre, pentrucă aceia erau prea tineri pentru ei și pentrucă voiau să fie uniți cu noii lor prieteni din războiu. Așa începură în diferite părți, mai ales în orașe, să se formeze răsleț astfel de organizații. O naștere spontană, de jos și nu una pornită de sus după vre-un plan precis, unitar. În 1920, la congresul catolic din Würzburg societățile acestea s'au unit primind numele „Verband der katolischen Jugend- und Jungmännervereine“. S'a stabilit ca să se conducă de sine, fără amestecul autorității bisericești, cum erau societățile de până acum. La congresul anual din 1921 la Düsseldorf luară parte ca la 30.000 membri. Organizația aceasta care cuprinde tot tineretul german catolic vrea să fie *catolică* și *tânără*, să unească adâncirea religioasă cu fapta religioasă. În deosebire de societățile vechi ale lui Kolping, cari accentuau caracterul lor economic, organizația nouă răspunde unei sete religioase și ține la acest caracter. Spre deosebire de vechile congregațiuni marianice, respinse de Kolping, vrea să se conducă de sine, iar spre deosebire de organizarea pe bresle cu interes economic, după ideile lui Kolping, își fixează un scop direct religios. Ea vrea să fie o comunitate religioasă, cu preferință societate euharistică, străbătută de spiritul apostolatului laic. Astfel se accentuiază față de fărâmițarea societății moderne în asociații profesionale, unitatea și frăția tuturor oamenilor. De cele mai multe ori se găsesc în grupurile ei indivizi din cele mai diferite profesii, chiar dacă nu-i exclus ca grupe profesionale întregi, cum e grupul tinerilor dintr'o societate de comercianți, să-și însușească programul „Asociației tinerilor“ și să lucreze pentru el. Profesiunea nu e deci nesocotită, ci fiecare membru al asociației caută să

planteze în cercul său specific de activitate principiile religioase. Organizația aceasta n'a reușit încă să absoarbă toate societățile profesionale, cu scopuri principale economice, și nici pe toți tinerii congregațiunilor, dar numărul ei întrece cu mult pe al acelora. Încă în 1921 număra 195.000 membri în vârstă de peste 17 ani, pe când federația societăților profesionale abia jumătate.¹

Asociații paralele există și în celelalte țări catolice încă de mai înainte. În Franța este „Association catholique de la Jeunesse française”, întemeiată încă în 1893 de contele Albert de Mun „ca prin studiu, prin faptă, prin jertfă personală să refacă ordinea socială creștină”. În ea intră toate organizațiile tineretului, centralizate mai întâi în grupe diecezane, apoi pe departamente și în sfârșit într'un consiliu central în Paris. Studenți, muncitori, meseriași, liceeni, plugari lucrează în grupele lor în același spirit și cu acelaș scop.

Activitatea este foarte multilaterală, dar numai pe terenul religios și social. Politica de partid e exclusă. Studenții preferă activitatea în societățile de muncitori, mai ales de când, la sfatul lui G. Goyau, s'au organizat cercuri de studii pe lângă toate grupele. Pentru pregătirea unui congres, consiliul central descompune obiectul de discutat în întrebări pe cari le trimite în formulare la diferitele grupe pentru a se răspunde la ele prin cercurile de studii, după referințele grupului, satului, orașului sau ținutului. Materialul primit e folosit la referate pentru congres. Hotărârile luate de congres merg până la cunoștința ultimului membru, obligându-l să lucreze conform lor.²

Acum numără cam 100.000 membri după ce războiul o împușinase simțitor. Dar se face strictă

¹ C. Noppel, Die katholische Jungmännerbewegung, St. d. Z. Dec. 1921, pg. 261, urm. Hermelink op. c. 8.

² D. Wolfinger S. I., Vom Geiste der französischen Jugend, St. d. Z., Sept. 1922, pg. 449 urm.

selecțiune și nicăiri nu se manifestă atâta grije pentru viața muncitorilor.¹

După modelul organizației franceze s'a organizat tineretul catolic aproape în toate țările romanice: în Mexico, Canada, mai de curând în Chile, Uruguay și în celelalte țări ale Americii de Sud. În Spania mișcarea e foarte tânără. În Anglia e puternică organizația cercetașilor.²

În Italia ființează încă din Mai 1868, „Gioventù cattolica italiana“, care cuprinde tot tineretul catolic, afară de cel universitar, organizat aparte. Și ea e împărțită în asociații diecezane și număra în 1926 vre-o 40.000 membri.³ Regimul fascist însă o reprimă, voind ca tot tineretul să între în organizațiile fasciste.⁴

În Statele-Unite există organizația Joung Men's Sodality⁵, iar pentru băieții mai tineri organizația cercetășească Catholic Boys Brigade U. S. condusă de capucinel Kilian.⁶

O dezvoltare frumoasă a luat organizarea tineretului catolic în Belgia după războiu. Existau de mai de mult așa numitele *Patronagii* în cari era întrunit tineretul parohiilor. Încă în 1904 Patronagiile din Bruxelles s'au constituit într'o asociație. Dar mișcarea în sens propriu, ca una ce izvorește dinlăuntrul tineretului, spontan, și nu e impusă mecanic din afară, a pornit din altă parte: dela socie-

¹ Constantin Noppel S. I., Jugend von heute, Wolk von morgen St. d. Z. Ian. 1926, pg. 275.

² Ebenda.

³ Ebenda și Erhard Schlund O. P. M. Die Katholische Aktion, München 1928, pg. 25—26.

⁴ Prin legea din 9 Ian. 1927 și prin dispoziția din 9 Apr. 1928, guvernul fascist disolvă organizațiile catolice sportive, cercetășești și în general pe toate cele cari au un caracter educativ. Tot tineretul are să între în organizațiile similare fasciste. Se autorizează numai Gioventù Cattolica și Federazione Universitaria cattolica Italiana ca unele ce au numai un caracter caritativ și de ajutorare reciprocă. Chr. W., No. 3, din 3 Febr. 1927, col. 138 și No. 3 din 2 Febr. 1929, col. 143.

⁵ C. Noppel, art. cit. în St. d. Z. Dec. 1921, pg. 173.

⁶ Idem, art. cit. din St. d. Z. Ian. 1926, pg. 275.

ătățile de vacanță [Estudiantines de Vacances] pentru tineretul studios. Acestea, născute din dorința de a nu lăsa pe elevi sau pe studenți izolați în decursul vacanțelor, s'au înmulțit mereu, iar la 1911 în Gilly s'au unit într-o Federație. Din aceste Estudiantines au ieșit în mare parte conducătorii tineretului belgian. Aceștia trecuți din școală în viață formară în parohii punctele de cristalizare pentru grupele de tineri [Cercles d'Etudes]. Dar deosebirea de clasă și mentalitate îngreuna tineretului studios organizarea tineretului din masele populare. Prin străduințele abatelui J. Cardijn începu însă să se miște și tineretul muncitoresc astfel încât în Sept. 1924 la congresul ținut la Charleroi de „Association catholique de la Jeunesse Belge” [A. C. J. B.], secțiunea „Jeunesse ouvrière chrétienne” [J. O. C.], întemeiată în 10 Iulie 1924, numără mii de membrii. În 1925 se ținut primul congres al I. O. C. cu 450 delegați.

În 1927 numărul membrilor grupei valone era de 13.000, iar al celei flamande (*Kristenê Arbeidersjeugd K. A. I.*) de 7000. J. O. C. publică o foaie săptămânală „La Jeunesse Quvrière”, iar K. A. I. una lunară „De Jonge Werkmann”. Accentul principal în activitatea lor îl pun pe săptămânile de studii și pe zilele de meditații spirituale, iar pe de altă parte pe formarea de celule creștine în diferitele ramuri de activitate omenească. Primul președinte al fiecărei grupe locale e parohul. Asociația generală cuprinde afară de grupele generale: J. O. C., J. E. C. [jeunesse etudiante catholique], J. A. C. [jeunesse agrarienne catholique], și J. I. C. [jeunesse indépendante catholique] în care se cuprind profesiunile libere și servitorii. Organul asociației este „L'Effort”¹.

Încă în Sept. 1921 s'au întrunit la Roma reprezentanții tineretului catolic din mai multe țări, for-

¹ C. Noppel S. I. St. d. Z. Mart. 1929, pg. 460, urm. și Paul Hörmann, S. I. Katholische Jungarbeiterbewegung in Belgien St. d. Z. Martie 1931, p. 461 urm.

mând organizația mondială a tineretului catolic, *Catholica Juventus*, cu un secretariat permanent la Roma.¹ La congresul din 1925, ținut tot în Roma, s'a hotărât între altele și aceea ca societățile tineresti să nu facă în calitatea lor oficială politică, dar membrii singulari chiar trebuie încurajați să facă. Asociațiile nu pot fixa în programul lor revendicări politice propriu zise. Excepție s'a admis numai pentru organizația tineretului din Canada, care cere dela membrii ei pe lângă apărarea catolicismului, lupta hotărâtă pentru menținerea culturii franceze a catolicilor din Canada. Congresul a cerut pe de altă parte ca organizațiile tineresti să între totdeauna în luptele vieții publice, când e la ordinea zilei soluționarea prin politică a vre-unei probleme din viața religioasă ca d. ex. școala catolică, moralitatea publică, repausul duminical etc. Deosebit de mult s'a accentuat necesitatea câștigării tineretului muncitoresc în țările cu mari masse proletare, pentru a conserva unitatea poporului catolic. *Juventus Catholica* vrea să fie și un organ pentru înfrățirea popoarelor.

Interesant e că pe când tineretul fiecărei țări s'a prezentat la Roma constituit în câte-o singură asociație — afară de cazul când deosebirea de naționalitate întemeia existența unei asociații diferite, — tineretul din Germania s'a prezentat împărțit în mai multe asociații, ca *Jungmännerverband*, *Quickborn*, *Neudeutschland* etc. Tineretul studios german nu se poate uni cu cel muncitoresc și țărănesc și afară de aceea deosebirile de principii enumerate îi țin separați. „Oricât se luptă în Germania după războiu pentru solidaritate, desunirea e mai accentuată ca oricând“. Chiar în Roma „două lumi germane își stăteau față în față: studentul și muncitorul“. Nu arareori, după modelul castelor indiene, organizațiile studențești își aranjează servicii divine, separate. Tineretul nestudiat și cu acesta

¹ C. Noppel, art. cit. din *St. d. Z.* Dec. 1921, pg. 173.

massele poporului rămân lipsite de ideile și tendințele tineretului studios, de sinceritate și simplitate, de interiorizare și de viață după modelul lui Hristos pe toate tărmurile vieții. Se observă apoi la tineretul studios german o fugă de realitățile vieții, o izolare și o neputință de-a conduce. Se observă atât în organizațiile tineretului studios cât și a celui alt neputința de-a forma personalități apte de inițative și de conducere. Se obține uneori un foarte bun corp de subofițeri, dar aproape deloc spirite conducătoare. În general viața a cam amorțit în organizațiile tineretului german și viitorul lor e privit cu destul scepticism.¹

Cauzele principale ale crizei în mișcarea tineretului, a celui german în deosebi, le vom vedea însă în altă legătură de idei.

* * *

O judecată generală asupra mișcărilor descrise, la aparență destul de agitate, ne oferă Hermann Hefele în *Allgemeine Rundschau*, Heft 35, 1924, unde zice: „Să nu ne înșelăm! Mișcarea pe care o vedem azi în sânul catolicismului german, nu e o mișcare poporală, ci o trezire a unor pături și cercuri singulare. Marea masă a poporului nu e deloc cuprinsă de ea. Catolicii germani au cultivat în anii ultimi cum nu se poate mai mult fărâmițarea, contrastele și desbinarea. Noi toți suntem încă atât de mult oameni ai măsurilor pe jumătate, ai compromisului; noi suntem la ocazie străluciți teoreticieni ai urmării lui Hristos; și noi din mișcarea tineretului catolic; și din noi foarte puțini îndrăznesc să facă saltul radical într-o viață consecventă și netemătoare a faptei”.² Vom vedea la locul său că acei foarte puțini, cari au îndrăznit să facă acest salt, au fost considerați de Biserica oficioasă ca ieșiți din spațiul îngust al ei.

¹ C. Noppel, *St. d. Z. Ian.* 1926, pg. 271 urm.

² După G. Ohlemüller op. c. pg. 58.

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

de Prof. NICOLAE NEAGA.

I.

ÎNTRDUCERE.

Între cărțile Vechiului Testament Cântarea Cântărilor este o creație unică prin genul și frumseța ei. Deja *numirea* ne spune că nu avem a face cu o cântare de rând, ci cu una aleasă între cântări. Precum superlativele „deșertăciunea deșertăciunilor“, „sfânta sfintelor“, regele regilor, indică deșertăciunea în gradul cel mai înalt, altarul cel mai sfânt între toate, pe domnitorul cel mai puternic, astfel și titlul Cântarea Cântărilor denotă pe cea mai aleasă cântare între toate.

Textul original ebraic numește această cântare: „Șir hașșirim“. „Șir“ este un substantiv de genul masculin și înseamnă: cântare,¹ cântec,² cântec de dragoste,³ cântec religios,⁴ cântec pentru ziua sabatului.⁵ „Șir“ se mai întâlnește ca suprascriere la Psalmi, în combinație cu „mizmor“, așa: „mizmor șir“ sau „șir mizmor“, iar expresiile „șir mizmor“ și „mizmor șir“ indică o cântare destinată a fi acompaniată printr'un instrument.

Pluralul dela „șir“ este „șirim“, „ha“ dinaintea lui „șirim“ este articol, iar construcția superlativă „șir hașșirim“ ne spune la fel că-i vorba de cea mai aleasă creație; însușire, pentru care această capodoperă a literaturii a fost un nesfârșit motiv de inspirație, nu numai pentru poeți și scriitori ci chiar și pentru

¹ Neem. XII, 27.

² Is. XXIII, 16; Ecl. VII, 7.

³ Ez. XXXIII, 32.

⁴ Am. V, 23.

⁵ Ps. XCII [Sept. XCI] 1.

muzicanți și pictori. Artistul Pilinski a pictat aproape toate scenele descrise în Cântarea Cântărilor.¹

Spre numirea acestei cărți LXX au adoptat cuvântul grec echivalent celui din original: *ᾠδὴ ἀσάθρων*, iar Vulgata reproduce numirea „Șir hașșirim” prin cuvintele „Canticum Canticorum”. În limbile moderne i-se zice „Lied der Lieder”, „Hohelied”, „Cantique des Cantiques”.

Textul original al Cântării Cântărilor e bine păstrat.² Limba este simplă, vioaie și frumoasă, iar o însușire proprie acestei capodopere este bogăția în imagini felurite. În traducerea Cântării Cântărilor, Bibliile românești nu urmează nici textul original nici întotdeauna pe cel grecesc ori latinesc, ci când pe unul când pe altul.³ Textul românesc este pe alocurea confuz. Sunt ziceri ce nu se pot pricepe în sensul lor adevărat.⁴ Nu se observă întotdeauna consecutio temporum.⁵ Întâlnim cuvinte nepotrivite.⁶ Ușor nu e, nici decum a reda cu exactitate multumitoare într'un idiom modern întreaga subtilitate a textului original. Sunt o mulțime de nuanțe fine, cu traducerea cărora trebuie să rămâi la o distanță considerabilă de textul original, mai ales în opere de felul „Cântării Cântărilor”.

Subiectul „Cântării Cântărilor” îl formează iubirea între două personaje. Unul se numește Solomon celalalt Sulamita. Poetul descrie obstacolele cari se pun în calea celor îndrăgiți. Astfel ei voesc să se atașeze unul altuia prin legătura căsăto-

¹ Maignan 391.

² Unele greutăți le cauzează punctuația greșită, confundarea unor sufixe, omisiune din text din cauza sistemelor metrice propuse de unul sau altul.

³ Traducerile românești [mă gândesc la ed. din 1914] au în plus titlurile, cari lipsesc în original și LXX, Cap. I are în original și LXX 17 versuri, în românește numai 16; lipsește suprascrierea „Cântarea...”; cap. V are în LXX 17 versuri, în românește 18, în original 16. Atât în textul ebraic cât și în cel grec 1+2 sunt contrase, iar versul ultim din Biblia noastră formează în ebraică întâiul din cap. VI, iar ultimul vers din cap. VI formează întâiul din cap. VII.

⁴ II, 16: „Frățiorul meu mie și eu lui, cel ce paște întrecimi”; VI, 1: „Frățiorul meu... să pască în grădini”.

⁵ I, 11 „Până este împăratul în culcușul său, nardul meu dat-a mirosul său”.

⁶ „jâfe”, „jâfele”, „fălcile tale”, „culcușul împăratului”, „buricul tău” etc.

riei dar impedimentele cari le ies în cale se opun acestei uniri. În sfârșit obstacolele dispar, mirii își serbează căsătoria iar cei îndrăgiți gustă din plăcerea de-a aparține pentru totdeauna unul altuia“.

Cântarea Cântărilor a fost *atribuită* din cele mai vechi timpuri *regelui Solomon*,¹ care a fost scriitor și poet distins.²

Cântarea Cântărilor este o poezie de extensiune mai mare în care *unitatea poetică* este incontestabilă și nici decum ea nu e un complex de cântece diferite, înălțuite în mod artistic, cum credea *Herder*; sau o „încâlcire plăcută“, cum zicea *Göthe*.³ — Mult se discută *chestiunea interpretării* Cântării Cântărilor. În anul 1908 apreciatul scriitor și poet *Corneliu Moldovan* a publicat, în București, o izbutită prelucrare în versuri a Cântării Cântărilor. La capitolul „Lămuriri asupra textului“ dela pagina 9 scrie: „Numeroase sunt interpretările cari s'au dat în curgerea vremurilor acestei capodopere a literaturii ebraice“. Vorbind apoi în mod sumar despre interpretările alegorice sfârșește prin cuvintele: „Aceste interpretări se impuneau în acele vremuri, ca un argument pentru a se putea păstra Cântarea Cântărilor, al cărui subiect cam depășește marginile sfințeniei, printre cărțile sfinte“. — Adevărat, că preocupându-te această operă numai din punctul de vedere literar, e logic a te întreba: cum e de priceput faptul că o cântare profană și erotică se află printre cărțile sfinte și e primită astăzi în canonul Bisericii noastre? Inșă tocmai laturea literară și artistică interesează pe scriitorii sfinți mai puțin. Acea e doar pentru ei mijlocul și nu scopul, haina și nu conținutul, forma și nu fondul operei. Iată unul dintre motivele principale din pricina căruia au emanat în curgerea vremurilor multiplele interpretări ce s'au dat Cântării Cântărilor. Astfel:

¹ Motivele suficiente cari dau dreptul a atribui lui Solomon scrierea aceasta sunt: suprascrierea din originalul ebraic: „Cântarea.... lui Solomon“, limba clasică, stilul caracteristic lui Solomon, motive istorice, tradiția evreiască și creștină etc.

² Locul unde s'a scris Cântarea Cântărilor cu greu se poate identifica. Haupt crede că s'a scris în regiunea Damascului, Joüon, că în regiunea de răsărit a Iordanului.

³ Zöckler, Das Hohelied [Bibelwerk] pag. 1.

1. *Interpretarea literală.* Primii partizani ai interpretării literale au fost învățatul rabin Șamai (contemporan cu Hristos) și discipolii săi. Probabil aceștia au influențat și pe Teodor de Mopsuestia, care admitând interpretarea istorică a fost condamnat de sinodul dela 553 din Constantinopol. Interpretarea literală (sau istorică) explica astfel opul nostru: Cântarea Cântărilor a fost scrisă de Solomon. Scopul poemului este, ca făcându-și cunoscută căsătoria sa cu Sulamita, fiica faraonului din Eghipt, să-și eternizeze dragostea față de ea. Sinodul al 5-lea ecumenic respinge și condamnă această interpretare ca una prin care autorul ar povesti „lucruri urâte pentru urechile creștinilor”. După reformațiune reiau acest fel de interpretare, între alții, Sebastian Castalio, pricină pentru care, la stăruința lui Calvin el este alungat din Geneva.¹ Mai târziu interpretează în sens materialistic un anumit Honorie din Autun. Glasul său n’avu răsunet decât doar că Bossuet și Calmet dădură oarecare atenție ideii lui. — Tot aici amintim și *interpretarea dramatică* inițiată de Iacobi² (1771). Persoanele principale sunt Solomon și Sulamita. Ewald introduce un al treilea personaj principal, pe păstorul iubit. Persoanele secundare sunt mama miresei, frații ei, un cor de fete și mulțime de popor. Evenimentele se petrec în cercul naturii iar subiectul dramei ar fi următorul: „Regele Solomon se îndrăgostește de fecioara dela țară Sulamita și învață a cunoaște adevărata iubire în locul pasiunilor, cărora s’a dedat mai nainte. Regele însă nu e iubit. El este un tiran pentru față. Sulamita rămâne credincioasă iubitului dela țară, păstorului ei. Tendința religioasă a dramei ar fi: Glorificarea amorului adevărat în opoziție cu pasiunile sensuale și bucuriile vulgare, superioritatea monogamiei față de poligamie, elogiul căsătoriei, statornicie în dragoste, fidelitate conjugală, triumful sentimentului sincer asupra atracțiilor materiale, avere, lux, rang etc.”

De felul acestei interpretări se apropie mult încă cea numită „*realistă*”. Subiectul Cântării Cântărilor ar fi atunci descrierea obiceiurilor frumoase de nuntă din Orient. Numirile din carte sunt pur convenționale. A numi pe cineva Solomon în-

¹ D. d. B. vol. IX col. 191.

² Adepți: H. Ewald, E. Meier, F. Hitzig, Oettli, Delitsch, Zöckler, Stickel, Renan.

samnă a vedea în acela un mire adevărat, a numi pe cineva Sulamita înamnă a vedea în aceea pe cea mai frumoasă femeie.

2. *Interpretarea mistică* sau tipică spune, că se celebrează uniunea lui Solomon cu Sulamita dar că această uniune este numai un tip al uniunii mistice dintre Hristos și biserică, pentru că ceea ce este bărbatul pentru femeia sa, este Hristos pentru biserica sa.

3. Cântarea Cântărilor numai așa a aflat primire în colecția de scrieri sfinte, că a fost interpretată în sens *alegoric*. Iudeii au văzut aici o alegorie teocratică,¹ iar cei mai mulți creștini o alegorie mesianică.² Alegorii de felul acesta în care amorul divin se descrie prin asemănări luate din domeniul afecțiunii umane se întâlnesc în literatura veche. În alțe pasagii ale Testamentului Vechiu, națiunea aleasă este prezentată ca fiind logodnica, soția și iubita Domnului. Astfel la *Osea* Dumnezeu zice către națiunea aleasă: „te voi logodi pre tine mie“; la *Ieremia* Israel e numit „iubita“ Domnului, iar la *Ezechiel* necredința față de Dumnezeu e descrisă sub forma unui adulter.³ În T. Nou *Isus Hristos* primește de mai multe ori numele de mire, iar biserica pe cel de mireasă.⁴ Dela evanghelia sfântului Matei și până la *Apocalipsa din Patmos* se face o continuă pregătire și chemare la nuntă. De unde împrumută Noul Testament aceste imagini dacă nu din Vechiul?

Iată cum se exprimă și sfinții Părinți în această privință: Asupra Cântării Cântărilor *Origen*⁵ a scris o lucrare în două volume. Pe lângă sensul literal Origen atribuia tuturor scrierilor sale încă un sens moral și unul mistic. Pentru Cântarea Cântărilor elimină sensul literal și admite, că această carte trebuie înțeleasă în sens spiritual, adică în sensul uniunii bisericii cu Hristos; *Ciprian*,⁶ aplică VI, 9, (8) din scrierea noastră la biserică, *Ahtanasie*,⁷ (ale cărui scrieri sunt pierdute), referă Cân-

¹ Aleg. teocratică == Cântarea descrie iubirea reciprocă dintre Dumnezeu și Israel.

² = Cântarea descrie iubirea dintre Hristos și biserică.

³ Conf. și Deut. XXXII, 16; Ps. XLV; Is. LXIV, 4 5; Ier. II, 2. III, 20; Os. II, 2.

⁴ Conf. Mat. IX, 19; Ioan III, 29; II. Cor XI, 12; Efes V; Apoc. XIX, 9.

⁵ Migne, Om. I, tom. XIII, col. 37, conf. și Gautier Intr.

⁶⁺⁷ Migne, De unitate Eccl. col. 4, col. 515. Pentru Sf. Athanasie, conf. Sch. 97.

țarea Cântărilor de preferință la biserică; Sf. *Vasile*,¹ zice că descrie uniunea mirelui cu mireasa, adică intimitatea familiară a sufletului cu Cuvântul lui Dumnezeu; *Grigorie din Nisa*:² sensul (cărții) face să ne gândim la uniunea sufletului uman cu Dumnezeu; iar în catiheza a 14-a *Ciril din Ierusalim*,³ apropie pâinea și mierea din V, 1, de moartea și învierea, litiera din cap. III, 9, de cruce, iar cununa din cap. III, 11, de coroana de spini a Mântuitorului; iată cum se pronunță și *Theodoret*⁴ din Cir: Prin mireasă Sfânta Scriptură înțelege biserica, prin mire pe Hristos. În sfârșit *Ieronim*⁵ și *Augustin*,⁶ sunt alegoriști amândoi. De altcun de la Origen începând, au adoptat rând pe rând interpretarea alegorică scriitorii sfinți aproape cu toții.

Și teologii români *Onciul*⁷ și *Olariu*,⁸ cari în manualele lor de Introducere ating tangențial această chestiune, propun interpretarea alegorică. Profesorul *Tarnavschii*,⁹ încreștinează complet sensul Cântării Cântărilor. Încheiem acest capitol introductiv la comentarul nostru, spicuiind câteva din comunicările făcute de profesorul dela Universitatea din capitală, *Popescu Mălăești*:¹⁰ „negreșit, scrie Sfinția Sa, chestiunea cum înțelegem noi azi

¹ Migne, Hom. XII. In princip. Prov. tom. XXXI, col. 388.

² Migne. In Cant. I, hom. XLIV, 755.

³ Migne, cat. XIV, tom. XXXIII, 830, 838, etc.

⁴ Migne. In Cant. Prol. tom. LXXXI, col. 27.

⁵ Migne, XXII, 547.

⁶ Migne, I. XLI, 556.

⁷ „Prin icoana unui amor omenesc se descrie o referință mai înaltă spirituală de amoare între Iehova și poporul său ales, care închipue referința viitoare de amoare cea mai vie între Hristos și biserica sa”, pag. 154.

⁸ „Cuprinsul „Cântării Cântărilor”, este... o alegorie, care exprimă după Iudei: Iubirea lui Dumnezeu către comuna iudaică, iar după explicătorii creștini iubirea lui Dumnezeu către biserica întemeiată prin jertfele fiului său”, pag. 97.

⁹ „Cuprinsul „Cântării Cântărilor”, este uniunea mistică a lui Hristos cu biserica. Dar trebuie să ne ferim de-a crede că toate cuvintele mirelui și ale miresei sunt vorbite direct și imediat de Hristos și biserică, nici să nu se ia în considerare strict toate icoanele și asemănările și se nu se creadă că în toate frazele și cuvintele se ascund misterii”, pag. 548.

¹⁰ Mă simt plăcut îndatorat a mulțumi la locul acesta pentru bunăvoința cu care Sfinția Sa Părintele Popescu Mălăești, profesor universitar în București, a binevoit a-mi comunica pe cale epistolară părerea Sfinției Sale în această chestiune.

„Cântarea Cântărilor“ este o chestiune foarte însemnată... ea nu se poate trata în câteva rânduri... de asemenea nici nu avem să ne gândim că vre-odată se vor înțelege cel puțin majoritatea cercetătorilor asupra acestei chestiuni, ...singura interpretare potrivită este cea alegorică. Nici cea literară, nici cea mistică nu au temei. Greu este tuturor să se desbrace de vremea în care trăiește. Dar cu toată greutatea, trebuie când vrei să înțelegi o scriere să te silești a înțelege ce *a vrut atunci* autorul să spună — nu ce vrem noi să înțelegem. Și eu cred că în „Cântarea Cântărilor“, autorul a voit să arate legătura care ar trebui să fie între Dumnezeu și poporul Israel.

...În această formă a căsătoriei — a iubirii dintre mire și mireasă — se poate înfățișa și vădi și cum este și cum ar trebui să fie, dacă nu este, legătura dintre Dumnezeu și Israel. De sigur multe locuri sunt grele de înțeles și par nouă nepotrivite. Dar nouă celor de azi câte dintre cele de odinioară nu ni-se par neînțelese?! Azi chiar direcțiile din literatură și pictură ca cea cubistă, sau futuristă, sau simbolică etc., nu ne dă nouă unele lucruri neînțelese? Și cu adevărat unele sunt chiar neînțelese! Totuși „Cântarea Cântărilor“, nu poate fi așa de neînțeleasă ca multe din lucrările direcțiilor moderne amintite. Sototesc, că în „Cântarea Cântărilor“ autorul a voit să expună raportul — repet dintre Dumnezeu și Israel — cum el în sufletul și mintea lui l'ar fi dorit. Nu știu și nu pot dovedi că autorul s'a gândit — în același timp și la comunitatea religioasă viitoare și la Mesia adică — cu sfinții Părinți — la Biserica creștină și Mântuitorul. Este foarte posibil, căci expunerea — în multe părți se poate aplica — să fi avut în mintea lui, luminată de duhul divin, și aceasta chestiune viitoare“.

Din cele expuse rezultă, că frumoasa creație a literaturii biblice Cântarea Cântărilor, a fost scrisă sub inspirația Duhului sfânt, de regele Solomon. Cântarea Cântărilor, nu tratează lucruri curat omenesti. Ea este o alegorie de conținut supranatural. Deși nici explicările alegorice nu se pot aplica peste tot, eu cred că alegoria teocratic — mesianică este totuși cea mai mulțumitoare interpretare ce se poate da Cântării Cântărilor.

II.

COMENTAR.

I. 1. Cântarea Cântărilor lui Solomon.

Mireasa:

2. Sărute-mă cu sărutările gurii sale,
Căci mai dulce-i iubirea ta decât vinul.

1. = Cea mai frumoasă cântare pe care a compus-o Solomon.

2. = Este justă comparația între vin și iubire. Sărutul este expresia celei mai intime relații între cineva, semn natural al afecțiunii, dovadă vie de prietenie, împăcare, dragoste. Sărutul mai e și semn de respect pentru cineva sau față de ceva. Astfel este un obicei oriental a săruta, din respect, decretul regal. Vinul e simbolul tuturor bunurilor terestre — bogăție, lux, artă... — și mai ales a bucuriilor sensuale. În genere luat, vinul reprezintă tot ceea ce este bun, de aceea „el se compară în literatura judaică postbiblică cu legea, cu Ierusalimul, cu Israil, cu dreptii, cu Mesia“ (J. 128). Pentru dragostea mirelui se lasă la oparte toate bucuriile fugare ale globului terestru. În stihul dintâi vorbește către sine, în al doilea mireasa se adresează iubitului ei. Se proclamă aici iubirea credincioșilor față de Dumnezeu. Intocmai cum două ființe dragi, cari se revăd după o despărțire mai îndelungată se bucură necurmat, astfel și biserica (mireasa) când are pe Hristos (mirele) în mijlocul ei este plină de fericire. Pentru înțelesul acestui fel de vorbire poate fi interesant următorul exemplu: Într'un comentariu vechiu (Midraș) al Iudeilor la Cântarea Cântărilor se spune: „Moisi i-a învățat legea, dar ce-au învățat au uitat iarăși. Atunci au zis către Moisi: O! dacă ni-s'ar descoperi iarăși Dumnezeu și să ne sărute cu sărutările gurii sale, ca să rămăie întru inimile

3. În miros plăcut bogate sunt aromele tale,
Ca o mireasmă vărsată numele tău,
De aceea te iubesc pe tine fecioarele.
4. Trage-mă după tine! Haidem s'alergăm!
Împăratul să mă ducă în odăile sale.
Veseli-ne-vom și ne vom bucura de tine,
Lăuda-vom iubirea ta mai mult decât vinul.
Pe drept ei te iubesc.

noastre învățătura. Moisi le-a răspuns: aceasta nu se poate întâmpla decât în zilele lui Hristos (Sch. 113).

3. = Popoarele orientale au fost întotdeauna iubitori de parfumuri. În țările lor se întâlnesc cele mai multe plante producătoare de arome. Este de altcum un mijloc fericit al naturii pentru combaterea diferitelor boli, cari prin putrefacțiile rezezi bântue atât de des în țările calde. Aromatele aveau o întrebuințare liturgică, se foloseau apoi la toalete, îmbalsamări etc. În Ierusalim se lățește gustul pentru parfumuri tocmai în timpul lui Solomon. Regina de Saba a adus lui Solomon cantități uimitoare de parfumuri. Mai târziu parfumul devine un bir anual pe sama regelui, (Sol.). Asemănarea numelui bun cu o mireasmă e o icoană ce se întâlnește des în cărțile Vechiului Testament. Astfel la Osea XIV, 5 citim:

„Va înflori ca crinul,

„Va avea faima vinului din Liban“;

Eccl VII, 2: „Mai de preț este un nume bun

„decât untdelemnul“.

„ca o mireasmă vărsată numele tău“ = numele tău va fi vestit și cu atâta faimă se va lăți în toate părțile gloria lui, întocmai cum se răspândește mirosul parfumului când e vărsat pe pământ. Pentru mireasă, mirele e mireasmă din cele mai alese. Mireasma e adesea simbol a calităților cuiva. Mântuitorul e plin de mireasma adevărului, înțelepciunii, puterii și iubirii. Dumnezeuescul Pavel, ne arată (II Cor. II, 14) cum Hristos răspândește prin noi în ori ce loc mireasma cunoștinței Lui. „De aceea te iubesc pe tine“ = adică din cauza priorităților înșirate, „fecioarele“ sunt sufletele integre, neîntinate, curate, pioșii, popoarele.

4. „Trage-mă după tine“... = vreau să fiu în imediata ta apropiere. Mireasa își exprimă dorința de-a fi cât mai aproape

-
5. Sunt neagră, dar sunt plăcută,
O fete ale Ierusalimului!
Cum sunt sălaşurile lui Kedar,
Cum sunt covoarele lui Solomon.
 6. Nu căutați că sunt neagră:
Soarele m'a ars.
Fiii mamei mele s'au mâhnit de mine
Și paznici la vie m'au pus;
Dar via mea nu o am păzit.
-

de el, pentru a se face părtaşe de iubirea lui. Versul acesta ne aduce aminte de Psalmul LXIII 1: „Dumnezeule, Dumnezeule pe tine te caut, îmi însetează sufletul după tine“. În Cântarea Cântărilor mirele primește de mai multeori numele de împărat. În comunitatea acestui împărat e adevărată veselie, bucurie, fericire.

5. Expresia negru slujește în Vechiul Testament pentru a arăta o stare sufletească tristă. Ex.: Iob XXX, 30: „Pielea mea și oasele mele s'au înegrit foarte“. Omul firesc e negru, dar viața omului în Hristos este albă ca zăpada. Kedareii sunt Arabii nomazi cari ocupau deșertul situat în răsăritul Iordanului între Arabia și Babilonia. Era un popor nomad locuind în corturi fabricate din piei de capră ori cămilă. Unii comentatori zic, că numele Kedar avea la început însemnarea de negru, iar alții că se face aluzie la corturile învechite și înegrite de arșița soarelui, ale nomazilor sărmani. „Covoarele... Solomon“ e o comparație asemenea celei anterioare având de scop a scoate în relief culoarea neagră. Cortul lui Moisi (tipul bisericii) avea pe din afară o înfățișare respingătoare, acoperit cu piei de capră înegrite de arșița soarelui și roase de dinții vremii, interiorul însă era plin de cele mai strălucite odoare. Biserica cea luptătoare a lui Hristos este neagră de atâtea maltratări, martiragii, tiranizări și persecuții; cea triumfătoare rezervă însă adevăraților creștini partea cea frumoasă, fericirea cerească.

6. Mireasa explică lipsa acelei calități. Ea e prezentată ca neavând decât mamă și frați, iar tată nu. Rămasă orfană de sprijinul părintesc, puterea tatălui a trecut asupra fraților, aceia s'au folosit de toate acele prerogative. Astfel au impus ei, su-

-
7. O, spune-mi tu pe care inima-mi iubește,
Unde pășunezi [turmele] și unde poposești
la amiazi?
Căci dece s'alerg ca o rătăcită pela turmele
tovarășilor tăi.

Mirele:

8. De nu știi, tu, cea mai frumoasă 'ntre femei,
Ieși pe urma turmelor,
Și paște-ți iezii lângă colibele păstorilor.

rorii lor, îndeplinirea de penibile ocupații. „Iar via mea nu o am păzit“ = în vremece ea era angajată cu paza viei altora (idolilor), via ei proprie trebuia să sufere. Aici este vorba despre o vie cu totul deosebită de cea a fraților ei. E o vie de un preț mai mare, pe care din nefericire trebuia s'o neglijeze. Via miresei preînchipue biserica lui Hristos pe care a pregătit-o Vechiul Testament. Frații ei, adecă membrii aceleiași națiuni care a pregătit calea spre biserica lui Hristos, nu s'au aliat cu ea ci din contră desbinându-se de ea, au făcut-o să sufere.

7. Cei din apropierea ei au făcut-o să-și neglijeze ceea ce ea are mai scump. Alinare nu-i poate aduce altcineva decât dacă acela, care din dragoste față de ea a părăsit totul și căruia ea îi datorează întreaga ei ființă, s'ar afla în apropierea ei. Mirele e prezentat ca fiind păstor și avându-și turma sa. Ea întreabă în ce loc își îndeplinește ocupația de păstor pentru căutarea ei să nu fie zadarnică, căci pentru ea nu este altă ființă după care să suspine mai mult, decât mirele ceresc. Expresia păstor este clasică în a reprezenta în Vechiul Testament pe Dumnezeu și pe Mesia, iar în Noul Testament Hristos spune despre sine: „Eu sunt păstorul“. Ceilalți tovarăși sunt păstorii de suflete, toți acei cari cunosc calea spre Dumnezeu. Strofa descrie năzuința ferbinte a miresei de-a ajunge în comunitatea spirituală a mirelui.

8. Pentru frumsețea cu care această strofă a fost adaptată versului românesc de Corneliu Moldovan reproducem paralela respectivă (p. 23):

-
9. Cu mînza înhămată la carele lui Faraon
Te aseamăn pe tine, iubita mea.
10. Cât de frumoși îi sunt obraji
În mijlocul lăntîşoarelor dela gât,
Şi ce frumos gâtul
În mijlocul şirurilor de mărgăritare.
-

„De nu ştii tu, frumoaso 'ntre femei,
„Incet pe zvonul turmei să te iei,
„Indrumă-ţi iezii tot pe lângă ape
„De luncile păstorilor aproape”.

Păstorii de aici pot fi toţi conducători de suflete, profeţi, apostoli, episcopi, preoţi, credincioşii lui Dumnezeu. Pentru a afla pe mirele divin, trebuie păşit pe urmele indicate de aceştia.

9. În textul original stă pentru „mânză” cuvântul „susah” = iapă. Nu putem întrebuiţa expresia evreescului (iapă), ar suna prea rustic. Exprimând cuvântul „susah”, autorul se gîndeşte la cel mai iubit şi frumos exemplar dintre caii lui Solomon, înhamat la vreunul dintre carele renumite, importate din Egipt. Faraonul trecea în ochii Evreilor de cel mai bogat şi luxos rege. De aceea la curtea sa imperială totul era lucru ales. De altcum orientalii în genere împodobeau frânele şi hamul calului cu podoabe nemaipomenite. În unele picturi vechi capul calului apare încadrat într'un decor de metal. Arabii şi azi îşi mai fabrică hamuri brodate în aur şi argint; văzând la ei un cal înhamat înţelegi foarte uşor această asemănare din „Cântarea Cântărilor” (J. 140). Este de altcum interesant felul de-a descrie al Vechiului Testament. Osea aseamănă pe Israil cu un bou, Ezechil pe Faraon cu un crocodil. Imaginea din versul 9 este încă şi azi populară. În poezia orientală (mânza înhămată) închipue cele mai alese virtuţi. În Psalmi mînza înhămată e simbol al triumfului, iar în „Purgatorul” său, Dante aseamănă biserica cu un car (Sch. 137).

10. E vorba despre perlele şi pietrele preţioase pe cari femeile din Siria, Egipt şi în genere din Orient, le purtau ca podoabe la gât. Arheologia lui Tarnavschi ne informează (136), că femeile purtau ca decor principal: cercei, lăntîşoare, ghirlande de mărgăritare, brăţări de preţ, verigi de nas, salbe de

-
11. Lănțișoare de aur îți vom face
Cu flori de argint.

Mireasa:

12. Până șade împăratul la masa sa,
Nardul meu își răspândește mirosul său.
13. Mănunchiu de mir, între sânii mei
Este iubitul meu pentru mine.

aur cu șorișori și semilunișoare, cutiute cu parfumuri, talismanuri iar la glesne verigi spre a regula mersul.

11. Mirele îi promite încă alte podoabe și mai prețioase. Podoabele materiale vor fi desăvârșite prin daruri spirituale. Umbra Vechiului Testament va deveni realitate prin comorile cele neprețuite ale Noului Testament. Folosindu-se aici pluralul „îți vom face“, unii cred că e o aluzie la Sf. Treime cum sunt cazurile similare din cartea Facerii: „Și a zis Dumnezeu, să facem...“ „și a zis Dumnezeu, veniți coborându-ne acolo să amestecăm limba lor“ etc. Greu este a dovedi dacă scriitorul sfânt a avut în vedere și această chestiune.

12. Mirele își reia solemnitatea de împărat. Se vorbește de el la persoana a 3-a, deși mireasa i se adresează în mod direct. Nardul era un parfum prețios, care se extrăgea dintr'o plantă aromatică foarte renumită și prețuită în Orient. Originea nardului se caută în India. De trei ori se pomeneste nardul în Vechiul Testament, totdeauna în Cântarea Cântărilor. Împăratul însuși este adevăratul nard, dar „nardul meu“ sunt calitățile, virtuțile mele, cari ajung la cunoștința împăratului. Imaginea este luată din obiceiul orientalilor de-a parfuma pe logodnică și mireasă.

13. În original stă în loc de „sânii mei“ țâțele mele. Am evitat intenționat expresia aceasta. Mirul este o plantă, iar parfumul de mir este secrețiunea lichidă a plantei. Mirul a fost întotdeauna mult prețuit de orientali. El intră în aproape toate compozițiile aromatice destinate a servi ca parfumuri. Intrucât substanța mirului are un gust amar, Sfinții Părinți, văd în această strofă exprimată ideea, că mireasa nu va câștiga darurile spi-

14. Strugur de măliniță din viile din Engaddi
Este iubitul meu pentru mine.

Mirele:

15. Iată frumoasă ești iubită, iată frumoasă ești!
Cu ochii tăi de porumbiță.

rituale (despre care s'a vorbit în versurile anterioare) fără greutate și suferinți. Sub mănunchiul de mir de aici se înțelege un mic săculeț, conținând parfumul prețios numit mir, pe care femeile îl purtau la piept. La noi, la țară „fetele își leagă buchetul de flori de baerile iiei (cămașe) astfel încât atârnă pe sân. Sensul: Mireasa simte trebuința de-a avea cât mai aproape și de-a purta pretutindenea cu dânsa pe mirele ei.

14. Mălinița este nume ce se dă unei plante care produce flori de felul chiorchinelor de struguri. De douăori se întâlnește numele acesta în Biblie, de ambele ori în Cântarea Cântărilor. După mărturiile lui Pliniu, planta aceasta creștea bine pe malurile Nilului, în Eghipt. Din măliniță se produce un fel de pudră foarte căutată pentru toaleta femeilor. Engaddi era o localitate situată lângă Marea moartă, în Iudeea. Imprejurimea comunei Engaddi era renumită în vii și vinuri bune. Raschi se rapoartă la un text, care ar spune că viile din Engaddi produceau de câte 4 și 5 ori la an (J. 148). Versul 11 din cap. 49 dela Facere povestind despre bogățiile țării Iuda, zice că era o țară a vinului. Prosperitatea țării Iuda era așa de mare, încât se puteau spăla haine în vinul ei. Acolo, în valea Eschol la Hebron, au tăiat spionii strugurul cel mare (Num. XIII, 14). Vița de vie era atât de forte, încât de lugerii ei se puteau lega vitele (Fac. XLIX, 11) și atât de lătită încât se puteau spăla haine în mustul ei. Arheologia profesorului Tarnavski ne informează la pag. 149, că chiar și astăzi Palestina produce struguri așa de mari, încât un om singur nu e în stare să ducă un strugure fără a-l vătâma. Iată de ce vorbește mireasa din Cântarea Cântărilor despre strugurii din Engaddi.

15. Pentru a se arăta cât de nedespărțiți sunt mirii deolaltă, se aseamănă mireasa c'o porumbiță. Se știe că porumbița când este desprărită de tovarășul ei, geme de supărare,

Mireasa:

16. Iată frumos ești iubite, iată plăcut ești!
Verdeața este așternutul nostru.
17. Cedrii sunt grinzile
Și chiporoșii bolțile
Caselor noastre.

de unde apoi expresiile „geme ca o porumbiță“ (Is. XXXVIII, 14). Porumbița simbolizează — prin curetenia, frumseța, docilitatea, și fineța ei — pe mireasă. În Sf. Scriptură porumbul mai închipue pe duhul Sfânt: „Am văzut duhul Sf. pogorându-se ca un porumb“ (Ioan I, 32). Porumbul e totdeauna simbol al păcii. În istoria diluviului, în istoria Mântuitorului etc., el anunță epoca de pace și fericire nouă.

16. Nu e vorba de un pat de rând, ci de patul de iarbă verde din livada (închipuită) pe care s'au așezat cei doi iubiți. Ioan aplică cuvântul „eres“ (așternut) la cortul (coliba) din crengi verzi în care s'au aflat mirii în timpul căldurii de amiază. Din Proverbe rezultă, că femeile practicau luxul de-a risipi în așternut verdeață. Verdele de aici n'are a se lua însă în sens material. În Psalmul 44, unde se descrie frumseța ideală a lui Mesia se zice: „Tu ești cel mai frumos între oameni“ în alte locuri ale Testamentului Vechiu, verdele simbolizează: noroc, succes, prosperitate. Theodoret înțelege sub așternutul de aici: Sfânta Scriptură.

17. În bogatul cerc al naturii sigur că cedrii și chiparoșii câmpului sunt grinzile și bolțile sălașului lor. Cedrul era renumit din cauza înălținii sale. Ajungea o înălțime de peste 30 m. Avea un trunchiu puternic iar crengile stufoase și era cel mai maiestuos copac, „arbore rege“ în Orient. Din cauza rezistenței lui, cedrul din munții Liban era cel mai căutat în vederea construcțiilor. O dovadă este faptul, că după mai mult de 2700 ani, în săpăturile făcute la palatul lui Asurbanipal, în Nimrod, s'au aflat grinzi de cedru atât de bine păstrate încât se puteau folosi din nou (Dix. de la Bible). Un arbore așa de minunat natural că nu putea lipsi din asemănările poezilor sfinți. Astfel și autorul Cântării Cântărilor compară puterea și maiestuositatea mirelui cu cedrul. Chiparosul se planta de regulă în alee, parcuri

-
- II. 1. Sunt numai o floare din Șaron,
Un crin din văi.

Mirele:

2. Ca un crin în mijlocul spinilor,
Așa este iubita mea între fecioare.

Mireasa:

3. Ca un măr între copacii pădurii,
Așa este iubitul meu între feciori.
Sub umbra lui cu drag stau,
Și fructul său este dulce pentru cerul gurii mele.
4. El mă duce în casa vinului.
Și dragostea este drapelul său peste mine.

și pe promenăzi. El își întindea într'atât crengile, încât acoperind promenada dintr'o parte și din alta se întâlneau crengile și formau adevărate galerii. Casa de aici închipue biserica, care are margini nesfârșite și valori neprețuite.

1. Șaron este teritor extraordinar de fertil pe marginea mării mediterane, între Iafa și Cesarea. Câmpia Șaron este renumită în Biblie din cauza bogăției și a frumseții ei idilice. Isaia (35,) vorbește despre slava Libanului și despre strălucirea Șaronului. Sensul: alături de mire frumseța ei rămâne fără importanță.

2. Printr'o asemănare reușită se arată superioritatea miresei față de fecioare. Ea este crin, fecioarele sunt spini alături de ea. În graiul profeților crinul este imaginea omului drept. (Osea XIV₅).

3. Mirele este asemănat c'un pom nobil, de vreme ce feciorii sunt copaci de ai pădurii alături de el. Expresia „măr“ determină aici în genere pomii fructiferi — species pro genere — căci un singur măr nu e tocmai așa de maestuos și nobil. Strabo ne informează (Sch. 131), că mărul este simbol al dragostei și spune că la Perși în ziua cununiei mirele mănâncă un măr; și în poesia arabă semnificația mărului ocupă un loc considerabil.

4. Sub casa vinului (la orientali) nu se înțelege pivnița, ci o sală oarecare. La cei vechi vinul nu se plasa totdeauna

5. Întăriți-mă cu boabe de struguri,
Răcoriți-mă cu fagure de miere,
Căci sunt bolnavă de dragoste!
6. Stânga lui stă sub capul meu,
Și cu dreapta lui mă îmbrățișează.
7. Vă jur, o fete ale Ierusalimului,
Pe căprioarele și pe cerboaicele din câmp,
Nu deșeptați și nu stârniți iubirea,
Până nu vine ea.

în caverne subterane, în pivnițe, ci de cele mai multeori se punea vinul în camerele locuite, în mai multe vase.

Homer ne informează (M. 475) că se mai păstrau în asemenea camere în afară de vin aurul, argintul și juvaerele de preț. Casa vinului de aici este un loc al plăcerilor, al bucuriilor, templu, biserica. Unii au pentru cuvântul „drapel” armată și traduc precum urmează: „și armata sa în contra mea este dragostea”.

5. Rugămintea aceasta și-o îndreaptă mireasa către acelea cărora le vorbește în versul 7. Pentru expresia boabe de struguri, stă în originalul ebraic cuvântul „așîșot” — probabil un fel de sirop din struguri, sau turtă de stafide. Doctorul Post, care a practicat medicina în Siria, povestește că bolnavii cer adesea fructe, dacă nu pentru a le mânca cel puțin pentru a inspira aroma lor (J. 158). Prin cuvântul devenit trup, fericirea prea mare a creștinilor se aseamăna c'o boală.

6. În sens alegoric cu brațul său Mântuitorul (mirele) susține și ocrotește pe mireasă (biserica).

7. Căprioarele și cerboaicele sunt cele mai gingașe și sfioase animale. Ele cu tremurare iau seama la cea mai mică adiere de vânt, atât de bine stau la pândă primejdiei. Ele sunt ceeace natura are mai grațios, de aceea la Greci căprioara este simbolul Astartei. Căprioarele închipue frumsețea ideală, de aceea a jura pe căprioare și cerboaice, înseamnă a jura pe tot ce este mai frumos. Iubirea este închipuită ca dormind; imagine împrumutată din felul de-a se exprima al Orientalilor. Mohamed. zice (Th. 27): invidia doarmă, blestemat fie acela care-o tre-

-
8. E glasul iubitului meu,
Iată-l că vine!
Sărind peste munți,
Săltând peste dealuri.
 9. Asemenea unei căprioare
Este iubitul meu,
Sau ca puiul de cerb.
Iată-l în dosul peretelui nostru,
Privește prin fereastră,
Se uită prin zebrele!
 10. Iubitul meu vorbește și-mi zice:

Mirele:

Scoală iubită și vino, frumoasa mea!

zește. Pentru frumseța cu care poetul C. Moldovan a adaptat versului românesc acest text, reproducem paralela respectivă:

„O fete, vă jur pe mulțimea
Gazelelor mândrei coline,
N'aprindeți la nimeni iubirea
Căci ea vine dela sine“.

8. Mireasa presimte zgomotul produs de sosirea mirelui ceresc, aude evanghelia, buna veste despre apropierea împărăției lui Dumnezeu. „Peste munți și peste dealuri“ = multe obstacole a întâmpinat până la sosire (Sinai, Sion, Calvarul)...

9. Asemănare potrivită pentru a descrie apropierea mirelui. Un perete numai îl desparte de mireasă. În regiunile calde ale Orientului ferestrele caselor nu se închid vara decât cu niște zăbrele cari ușurează pătrunderea aerului proaspăt. Sub „perete“ înțeleg sfinții Părinți și comentatori ai Bibliei, legea Vechiului Testament, care îngreună oarecum cunoașterea desăvârșită a lui Dumnezeu. Deși ea vorbea limpede despre unitatea lui Dumnezeu, cu privire la trinitate păstra oarecare tăcere.

10. Mirele își invită iubita în largul câmpului de activitate, pentruca împreună să admire și să guste din delicatele simțăminte pe cari le deșteaptă în suflet era cea nouă.

-
11. Căci iată, iarna a trecut,
A încetat ploaia și s'adus.
 12. Se ivesc florile în câmp;
A sosit vremea cântării,
Și glasul turturelei se aude în hotarele noastre.
 13. Smochinul a scos mugurii săi
Și viile înflorite
Răspândesc miros.
Scoală, iubito și vino, frumoasa mea!
-

11. Iarna totul pare amorțit și mort. Câmpiile sunt morhore, arborii desbrăcându-și podoaba lor, par niște schelete plantate în pământ; văzduhul a amorțit și el, lipsit fiind de ciripitul dulce al pasărilor și parfumul mirositor al florilor; iar ploaia cu umezeala-i fără măsură înduioșează și mai mult. Astfel este iarna un timp posomorât. Mirele exclamă plin de bucurie, că anotimpul tristeții, imperiul întinericului a trecut, iar mireasa să-l urmeze în țara de-o continuă primăvară, în anotimpul plin de lumină și căldură, frumos, bogat și plăcut.

12. Florile sunt întâiul semn că a sosit primăvara, timpul de veselie al păsărilor și de bucurie pentru om. Al doilea semn al primăverii este cântatul turturelii. Turtureaua, ca și rândunica și cocorul, emigrează pentru a petrece iarna în țări mai calde, iar apariția lor în regiunile Palestinei este un semn al primăverii. Turtureaua din acest vers este cunoscuta pasăre din neamul porumbilor, însă de un aspect mult mai delicat. În Palestina se întâlnesc trei specii de turturele (d. B.):

1. turtur risorius,
2. turtur senegalensis,
3. turtur auritus.

Cărțile Vechiului Testament fac aluzie la specia din urmă, al cărei glas se aude de cu vreme în câmpiile Palestinei. Turtureaua de aici ar închipui pe Ioan Botezătorul, care anunță era mesianică.

13. Smochinul este un pom mic (ca piersecul), foarte răspândit în țările calde și mai ales în Palestina. Pomul produce două recolte la an. Aici e vorba de cea dintâi. Când smochinul

-
14. Porumbiță din crăpăturile stâncii,
Din ascunzișul prăpaștilor,
Arată-mi fața ta și fă-mă să aud glasul tău!
Căci dulce este graiul tău și fața ta plăcută.

Mireasa:

15. Prindeți-ne vulpile,
Vulpile cele mici, cari strică viile,
Căci viile noastre sunt în floare!

înmugurește pentru întâia dată e dovadă că suntem în plină primăvară. Florile viei, cari se ivesc de timpuriu, răspândesc la fel un miros plăcut și prevestesc astfel un nou anotimp. În descrierile și asemănările biblice, smochinul și via se întâlnesc mai întotdeauna asociați, fiindcă pe de-o parte erau plantații favorite în Palestina, iar pe de altă parte smochinul se planta de obicei în vii.

14. E vorba despre un soi special de porumbește. Porumbița din Palestina, care locuiește prin găurile stâncilor. Ieremia, XLVIII,₂₈ — vorbește de acest soi când provoacă pe Moabiți, să locuiască în stânci ca să fie ca porumbeii, cari își fac cuibul pe marginea peșterilor. Mireasa din Cântarea Cântărilor e numită de mai multeori porumbiță (II,₁₄, V,₂, VI,₆), iar ochii mirelui sunt asemănați cu ochii porumbului. Porumbița întrunind o mulțime de calități — frumseță, curetenie, blândețe, fidelitate și delicatețe — este în Biblie adesea imaginea miresei. „Mireasa, în Palestina cea mică este ascunsă întocmai ca o porumbiță în stânca ei; ea trebuie să pășească în fața lumii întregi, pentru a fi văzută..., și pentru a cuprinde întreg universul“. (D. 25).

15. Pentru cuvântul „vulpe“ aflăm în textul original expresia „șual“. Această expresie se folosește și pentru „șacald“, așa de multe ori întâlnindu-se această expresie nu se știe în totdeauna în mod sigur despre care patruped e vorba. În Palestina sudică trăiește un fel de vulpi mai mici decât cele europene. De acest soi de vulpi e vorba. Ele fiind numeroase străbat des viile și fac pagube. Iată ce ne povestește în această legătură de idei un martor ocular (Th. 11): „Cine a petrecut două veri dearândul în viile Palestinei poate povesti multe

-
16. Iubitul meu e al meu, eu sunt a lui,
Care-și paște turma între crini.
17. Până la răcoarea zilei și până la plecarea umbrei
Întoarce-te iubite.
Sai ca o căprioară sau ca puiul de cerb
Peste văile munților.

III. 1. În așternutul meu noaptea
Am căutat pe iubitul inimii mele;
Căutatu-l-am și nu l-am aflat.

despre îndeletnicirile păgubitoare ale vulpilor. Astfel în via vecinului nostru se lărnuia și se pușca în decursul întregii nopți. Vecinul ne-a lămurit că aceasta se întâmplă pentru a îndepărta vulpile și hoții. Vecinul s'a arătat însă foarte nemulțumit când a auzit că ne-a scăpat din mâni un puiu de vulpe, pe care l-am fost prins, căci acesta, zicea el, crește mare și consumă multe chilograme de struguri! Pentru a apăra viile în contra lor, fără îndoială că erau în uz cursele. Psalmul LXIX face aluzie la acest uz: „Facă-se masa lor înaintea lor cursă și tihna lor un laț“. Versul acesta are un înțeles spiritual: vulpile sunt imaginea vrăjmașilor împărăției lui Dumnezeu, cari până sunt mici și debili vor putea fi prinși și nimiciți mai ușor.

16. Mirii sunt una. Crinul închipue ceva nobil și frumos. „El paște între crini“; el e pururea prezent în mijlocul turmei sale.

17. „Până la răcoarea zilei“, adică până seara înainte de a se întuneca. Seara pleacă umbrele. Ele devin tot mai disparente până ce se pierd contopindu-se cu întunerecul nopții. Căprioara și puiul de cerb sunt aici o imagine poetică pentru a arăta vioiciunea mirelui. Ștropa exprimă ideea că mireasa nu vrea să se știe despărțită de mirele ei. Ea vrea să-l aibă în totdeauna lângă dânsa, până dispar umbrele acestei vremelnicii și va răsări soarele împărăției fără de sfârșit.

1. „În așternutul meu“ = în rugăciunea mea, în gândul, în visul meu, nu l-am aflat pe mire; el nu era în acea apropiere în care mi l-am indicat. Și viața supranaturală e întocmai ca un continuu flux și reflux. Bucuriei îi urmează întristarea.

-
2. Atunci m'am sculat și am cutreerat cetatea,
Piețile și străzile,
Am căutat pe iubitul inimei mele,
Căutatu-l-am și nu l-am aflat.
 3. M'au întâlnit strejile cari umblă prin cetate:
N'ați văzut pe iubitul inimei mele?
 4. Abia trecând de ei,
Am auzit, pe iubitul inimei mele,
L-am apucat și nu l-am lăsat
Până nu l-am dus în casa mamei mele,
În odaia celei ce m'a zămislit.
 5. Vă jur, o fete ale Ierusalimului,
Pe căprioarele și pe cerboaicele din câmp,
Nu deșteptați, nu stârniți iubirea,
Până nu vine ea.

posesiunii lipsa ; aceasta nu-i decât o strategie a divinului amant pentru a oțeli și a ambiciona forțele sufletului spre desăvârșire (H. 88). Biserica Vechiului Testament era preferită față de păgânism, dar mântuirea desăvârșită n'o posedă încă. De aceea își caută ea în plină noapte, dela Moisi până la Hristos, pe mire, dar uniunea desăvârșită totuși nu se face încă, cu toate străduințele ei (D. 26).

2. În comentarul său materialist, Hir întrebându-se cum de s'a gândit mireasa să-și caute mirele pe stradă răspunde: iubirea își are legile ei proprii, ea lucrează cum îi dictează acelea... E vorba despre o lume ideală în legi ideale.

3. Abia întâlnind strejile, apostolii, află și pe fiul lui Dumnezeu devenit om. Numele iubitului nu-l numește, căci toată lumea e conștientă de ceea ce se petrece înăuntrul ei. Ființa căutată este așa de îndepărtată de ceea ce este comun, încât trebuie să fie bătătoare la ochi oricărui trecător.

4. Mireasa primește recompensa ostnelilor. Ea nu voește să se mai știe despărțită de el. „Casa mamei“ este în Orient locuința propriu zisă a femeilor.

5. Mirele este închipuit ca locuind la oraș, dar nu departe de casa miresei. Orașul ia numele de Ierusalim. Natural că

[Ceremonia nunții spre Ierusalim.
Populația orașului Ierusalim se întreabă:]

6. Cine este aceea ce vine din pustie,
Ca niște stâlpi de fum,
În mijlocul aburilor de mir și tămâie,
Și-al miresemelor purtătoare de mir?
7. Iată! Este lectica lui Solomon;
Șaizeci de ostași împrejurul ei,
Dintre vitejii lui Israil.
8. Toți înzestrați cu sabie, încercați în războiu.
Fiecare cu sabia la coapsă
Pentru frica nopții.

Ierusalimul poetului nostru există numai în fantezia lui, avem o alegorie și nu o istorie.

Îndeplinirea dorinței s'a făcut. Totul e pregătit pentru a urma cununia veșnică.

6. Urmează uniunea veșnică a fiului lui Dumnezeu cu omenirea. Eroina zilei este mireasa. „Din pustie” = din câmp; „ca niște stâlpi de fum” este un sinonim poetic. Alături de mireasă urma la Evrei un cortegiu ce purta candelă fumegând. În semn de bucurie și onoare se ardeau în ele cele mai alese mirese: mir și tămâie. Mireasa vine din pustie iar mirele pleacă din Ierusalim. = Biserica vine din pustiul păgânismului, căci păgânismul este o pustietate în fața lui Dumnezeu; „stâlpii de fum, aburi de mirii” = sunt jertfele sângeroase ale Vechiului Testament, cari au pregătit calea spre cultul spiritual. Înțelesul poate fi următorul: Alături de grelele tentative există pentru sufletele credincioase și momente de bucurie.

7. Litiera este mijlocul de transport al mirilor. În jurul litierei mergea suita mirelui. În Cântarea Cântărilor, mirele adesea ia rolul lui Solomon, care a fost cel mai fericit dintre împărați. Numele lui Solomon e aici numai o ficțiune poetică. Ostașii închipue pe apostoli, îngeri, pe cei aleși a vesti cuvântul Domnului; iar litiera este după Theodoret Sfânta Scriptură.

8. Conducerea litierei a fost încredințată celor mai încercați bărbați. (Dela Sunem până la Ierusalim, nuntașii trebuiau să

-
9. Litiera și-a făcut-o împăratul Solomon
Din lemnele Libanului.
 10. Stâlpii i-a făcut din argint,
Tavanul de aur, scaunul de purpură,
Iar cele din lăuntru din țesătură aleasă
Lucrată de dragul fetelor din Ierusalim.
 11. Ieșiți fetelor din Sion, și priviți
Pe împăratul Solomon cu cununa
Cu care l-a încununat maica [sa] în ziua
cununiei
Și 'n ziua veseliei inimei lui.

inopteze cel puțin de două ori, deci garda nu era superfluă). Cei înzestrați cu sabie sunt cei abili a mânuii sabiei cu-vântului, doctorii legii, apărătorii cuvântului scris în scripturile sfinte.

9. „Din lemnele Libanului“ = din cele mai alese calități.

10. Diferitele ornamente le-a făcut din argint, aur, purpură. Interiorul a fost înzestrat cu tapițeria cea mai fină, lucrată în dar de fetele din Ierusalim. De altcând știm că orientalii erau vestiți în practicarea luxului. Spre ilustrare se poate confrunta Prov. VII 16: „Mi-am împodobit patul cu învelituri, cu așternut de pânzături din Egipt; mi-am stropit așternutul cu smirnă, aloe și scorțișoară“. Aurul, argintul, purpura, libanul, indică: divinitatea, tăria, durabilitatea, și varietatea organismului bisericesc.

11. Logodnicul nu era în cortegiu, ci aștepta la palat mireasa. Apropiindu-se cortegiul, mirele iese împodobit într-o întâmpinarea nuntașilor. Era obiceiul ca pe capul mirei să se pună din partea mamei o cunună. „În ziua veseliei inimei“ = în ziua nunții, în ziua încheierii legământului. „Cununa o poartă ca mire și împărat; mama lui este Ierusalimul ceresc; ziua cununiei, ziua veseliei inimei lui, este timpul întrupării și al mântuirii“ (D. 29).

Mirele:

- IV. 1. Frumoasă ești iubito! frumoasă ești!
Ochii tăi sunt de porumbiță sub vălul tău,
Părul tău, ca o turmă de capre
Poposită pe culmile Galaadului.
2. Dinții tăi, ca o turmă de oi tunse,
Ce ies din scăldătoare,
Cari toate gemeni au
Și nici o stearpă între ele.

1. Cortegiul este întâmpinat de mire înaintea palatului regal. El adresează nuntașilor cuvintele cuprinse în versurile 1—6. — Ochii sunt întâiul obiect, zice Aristot, pe cari avem obiceiul să-i contemplăm la aceia pe cari îi iubim. Vălul este acoperitoarea semi-transparentă a feții. Ea făcea parte din toaleta femeilor. Vălul și-l scoteau femeile numai acasă între persoane consângene sau sclavi, cu cari după dreptul mozaic era oprită căsătoria. Vălul era de mai multe feluri; de obicei se purta pe spate, astfel că o parte ajungea până la coapse, iar a doua parte se îndoia peste cap acoperind fața (Tar. A. 134). El era în uz în special la ceremonia cununiei. „Galaad“ este un teritor muntos situat în nord-estul Palestinei. Pământul este destul de fertil și 'n special bogat în pășunat (Num. XXXI 1). Mirele compară aici pletele Sulamitei cu turmele de capre vestite, din ținutul Galaadului. Înțelesul: întocmai cum ochii miresei rămân ascunși sub văl astfel și frumseța bisericii se poate vedea numai în ziua de apoi. Turmele închipuie mulțimea de popoare, cari constituiesc o podoabă și o mândrie pentru biserica lui Hristos.

2. Autorul se gândește la oi albe. Asemănare care servește pentru a arăta regularitate, sănătate, frumseță. Pentru a se obține o lână curată, înainte de a se tunde, de regulă se spălau oile. Lâna oilor, ca și zăpada și laptele, este tipul curățeniei. Sub dinți înțeleg unii pe preoți, alții în genere pe credincioșii eșiți din baia botezului.

-
3. Buzele tale, ca tortul cel roșu,
Și gura ta drăguță;
Ca o fălioară de rodie obrajii tăi
Sub vâlul tău.
 4. Gâtul tău, ca turnul lui David
Clădit spre case de arme,
De care atârnă mii de scuturi
Și tot felul de arme de viteji.
 5. Sâni tăi, ca doi pui de căprioară,
Ca gemenii unei căprioare,
Cari pasc în crini.

M i r e a s a :

6. Până la răcoarea zilei și până la plecarea
umbrei,
Duce-mă-voi la muntele de mir
Și la dealul de tămâie.

3. Rodierul sau granatul se menționează des în cărțile Vechiului Testament. E un pom care ajunge până la vre-o 5—6 m. înălțime. Pentru fructele sale gustoase se cultivă mult în Palestina. Poama e asemenea gutuielor, are însă culoare roșie și un gust delicat. Din aceste poame se prepară și un fel de beutură răcoritoare (T. A. 80).

4. Scriitorul sfânt se gândește la juvaerele cu care este încărcat gâtul miresei în Orient. Turnul istoric al lui David, în care se păstrau armele mai de seamă, se afla undeva în apropiere, în cetatea Sion. Era o frumoasă podoabă a Ierusalimului. Gâtul este imaginea forței spirituale care se află depozitată în biserică. În acest înțeles biserica este un fel de turn fortificat. Vitejii ei sunt credincioșii.

5. Prin asemănarea aceasta se scot în evidență iarăși calitățile miresei (delicateță, grație, fecunditate). Biserica este perfectă în toate. Sâni închipue puterea nutritoare a bisericii, iar simetria sânilor face aluzie la cele două Testamente (Vechiu și Nou).

6. Biserica este chemată a-și îndeplini datoria până când se sfârșesc zilele acestui veac. „Muntele de mir” și

Mirele:

7. Ești frumoasă de tot, iubito!
Și nici o vină nu ai.
8. Vino din Liban, mireasă,
Vino cu mine din Liban,
Treci din vârful lui Aman
Din muntele Șenir și Hermon,
Din vizuinile leilor,
Din peșterile panterelor.
9. Mi-ai răpit inima, soro, mireasa mea,
Mi-ai răpit inima cu o privire a ta,
Cu o verigă din lănțișorul de pe gâtul tău.

„dealul de tămâe“ este Ierusalimul ceresc, unde biserica își va face intrarea la sfârșitul lumii actuale.

7. Indică integritatea fizică a miresei. În biserică nu există nici un rău (Efes. V. 27). Frumos a poetizat acest text Corneliu Moldovan:

„Căci tu, cu frumsețea ta împlinești
„Desăvârșirea lumilor senine,
„Mireasa mea, mireasa mea, frumoasă ești
„Și nici o vină nu găsesc în tine“.

8. Ca regină nu va mai avea să locuiască în teritoriul muntos, plin de groaza fiarelor și bogat în înfricoșate vizunii. Prin creștetele principale ale munților, Amon și Șenir și Hermon, se determină întreg teritoriul Palestinei de nord. Aman este creștetul cel mai înalt din Antiliban; Șenir este numele amoreu al Hermonului. Leii au dispărut din Palestina pe când pantere se mai întâlnesc. Leii și pardoșii închipue în Vechiul Testament pe dușmanii poporului ales. Sensul: Numai în comunitate cu mirele există adevărata fericire.

9. Expresiile „soră“, „mireasă“ exprimă o relație foarte intimă dar curată. Autorul face poate aluzie la o concepție populară care admite că anumite bijuterii posed o virtute specială. Dela Joüon (215) știm că femeile arabe foloseau o perlă de sticlă, pe care o numiau „karar“ și „hamra“ pentru a trezi dragostea vre-unui bărbat față de ea și ziceau:

10. Cât de plăcută este iubirea ta, soro, mireasa
mai,
Mai gustoasă dragostea decât vinul,
Și aromele tale întrec toate miresmele.
11. Fagur ce picură sunt buzele tale, o mireasă,
Miere și lapte [este] sub limba ta
Și aroma hainelor tale, ca mirosul Libanului.

Mirele:

„O karar, stăpânește-l!
O hamra, prinde-l!”

O hamra, prinde-l!"

Și bărbații purtau la gât o perlă tot de sticlă și cu acelaș înțeles. Juvaerele miresei închipue faptele bune ale bisericii.

11. „Mierea și laptele“ sunt în Vechiul Testament simbolul fertilității și bogăției, de aceea se numea Canaanul țara în care curge lapte și miere. În genere ele închipuiesc toate bunurile materiale. Aici mierea și laptele reprezintă puterea vorbirii și rugăciunile, cari pentru credincioși sunt o hrană din cele mai alese.

12. Mireasa este asemănată cu o grădină, apoi cu un izvor. Inchiderea, ascunderea și pecetluirea arată, că intrarea în grădină la izvor nu este accesibilă tuturor. Pentru lumea satanei intrarea în grădina mirelui este interzisă. Biserica este „fântână ascunsă, izvor pecetluit“, fiindcă numai Dumnezeu poate face să curgă apele ei și apoi, fiindcă ea apără cu stricteță nealterate și neschimbate adevărurile încredințate ei.

13. Pentru cuvântul „grădină“ stă în textul original ebraic „prds“, care se aduce de regulă în legătură cu persanul „pairidaêza“, în grecește *παράδεισος* dela asirianul „par-

-
14. Nard și safran, trestie mirositoare și scorțișoară,
Cu fel de fel de tufari de tămâe
Mir și aloe,
Cu cele mai alese arome.
15. O fântână din grădini, un izvor de apă vie,
Ce curge fremătând din Liban.

Mireasa:

16. Pornește, crivățule, ridică-te vânt de miază-zi,
Suflați peste grădina mea, ca să curgă aromele
din ea,
Să vie iubitul meu aici în grădina lui,
Să mânânce din roadele cele alese!

disu " = paradis, grădină, parc. În grădină se află izvorul celor
mai alese virtuți.

14. Pentru „nard“ vezi I 12. Safranul este o substanță aromatică produsă de planta cu acelaș nume. Patria safranului este Orientul, unde există vr'o 50 de specii de safran. Are o culoare de lămâie. Cu această substanță se dreg bucatele și beuturile și se aromatisează hainele. „Trestia mirositoare“ este o plantă care crește prin locurile mlăștinoase de pe malurile apelor. „Scorțișoara“ se extrăgea din scoarța acestui arbore, care era importat din extremul Orient. „Tufarii de tămâe“ sunt tufari cari produc arome asemenea tămâei. „Tămâia“ este un fel de rășină (suc) care curge din unii arbori. Produce o aromă plăcută abia când arde. Origina ei o caută Sf. Scriptură în Saba, în Arabia. „Aloe“ = o specie de arbore originar din India, care conține un parfum foarte fin. Și astăzi este mult căutat parfumul acestui arbore. Sensul: Tot ce este frumos, ispititor, virtuos și desăvârșit, posedă mireasa.

15. Fecunditatea grădinii o procură și menține izvorul de apă care se află în mijlocul ei. „Apă vie“, se numește Mântuitorul pe sine, în Noul Testament.

16. Mireasa roagă vânturile să sufle și să clatine florile aromatice ale grădinii, pentruca răspândind parfumul ei să placă cu atât mai mult iubitului. Când Dumnezeu trimite suflarea sa divină, se înnoește fața pământului (Ps. 104, 30), iar biserica

Mirele:

- V. 1. Eu întru în grădina mea, soro, mireasă,
Să culeg smirna cu balsamul meu,
Să mânânc fagurul cu mierea mea;
Cu vin și lapte să mă desfățez;
Mâncați prieteni și vă îmbățați
Cu toții, iubiții mei!

Mireasa:

2. Dormeam, dar inima-mi veghea,
Ascultă! iubitul meu bate [la ușe];

Mirele:

Deschide sora mea,
Mândra mea, porumbița mea, nevinovata mea!
Căci părul meu e plin de rouă
Și obrajii mei de umezeala nopții.

3. Desbrăcat-am haina mea,
Cum să o 'mbrac iarăși?
Spălat-am picioarele mele,
Cum le voi întina?

înflorește; de aceea este el rugat să sufle peste grădina bisericii (D. 32).

1. Grădina este altarul, biserica. Primele altare erau în grădini naturale, căci Semiții considerau copacii ca un adăpost preferit al zeilor. De aici concepția poporală, care presupune că Dumnezeu locuiește într-o grădină delicioasă, în paradis (J. 229). Hrana cea sfințitoare a grădinii este un izvor nesfârșit de bucurii nu numai pentru mire, ci pentru toți nuntașii (credincioșii).

2. Inima era privită la cei vechi ca centru al vieții sufletești. Mirele se aseamănă unui călător. Cuvintele (Apoc. III 20): — „Iată eu stau la ușe și bat, dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el, voi cina cu el, și el cu mine“, — pot fi un bun comentariu la textul nostru.

3. Muierile sărace purtau o singură haină, iar noaptea nu purtau pe sine altceva decât pătura care le acoperia. Încălță-

-
4. Dar iubitul meu întinse mâna prin fereastră,
Și atunci tot lăuntru meu s'a mișcat spre el.
 5. M'am sculat să deschid iubitului meu
În vreme ce mâinile pline de smirnă
Picurau pe zăvor.
 6. Am deschis iubitului meu,
Dar iubitul meu fugi; se făcù nevăzut
Și sufletul meu se topia când vorbea el.
Căutatu-l-am dar nu l-am aflat,
Strigatu-l-am dar nu mi-a răspuns.
 7. M'au întâlnit paznicii cari cutreeră cetatea,
M'au bătut și m'au rănit,
Vălul meu mi l-au luat dela mire
Păzitorii nopții.

mintea consta din sandale legate de picior prin curele. Ciorapii nefiind în uz, picioarele erau expuse prafului și astfel era necesară spălarea lor mai ales înainte de culcare. Femeile sărace umblau desculțe, de aci aluzia la spălatul picioarelor. Pentru a urma mirelui, mireasa trebuie să se lapede de tot ceea ce e lumesc.

4. Mirele vorbește direct sufletului.

5. Poetul nostru, știm, nu-i un realist; doar haina în care își îmbracă ideile sale face parte din domeniul realităților. Unii comentatori zic, că mirele introducea la Evrei mir în broasca ușei pentru a parfuma astfel mâinile iubitei. Junii greci și romani practicau acest gest delicat față de logodnicile lor. Alții însă cred, că mireasa miruia zăvorul pentruca iubitul ei să fie plăcut impresionat. Smirna indică aici faptele bune.

6. Mirele își pune mireasa la încercare. El voește să se simtă lipsa lui. Nu se bucură de întristarea ei, ci de progresul în dragoste. Istrael a refuzat intrarea în comunitatea bisericii creștine, iar Dumnezeu i-a detras favorurile de cari se bucurase ca „popor ales“.

7. Mireasa aduce o mulțime de jertfe de tot felul. Orașul închipue lumea aceasta. Desvelirea vălului închipue desonorarea de care va avea parte mireasa când va înceta a fi credincioasă.

8. O, fete ale Ierusalimului, vă jur
Pe mirele meu, de veți găsi
Ce-i veți spune?
Căci sunt bolnavă de iubire.

Fetele Ierusalimului:

9. Ce-i oare mai mult iubitul tău decât altul?
O cea mai frumoasă 'ntre femei!
Ce are mai mult decât altul,
De ne-ai rugat așa?

Mireasa:

10. Alb și rumen este iubitul meu,
Ales între zeci de mii.
11. Capul său, aur de mare preț,
Pletele sale, ca niște valuri,
Negre ca corbul.
12. Ochii săi, porumbei lângă ape,
Scălțați în lapte și plutind pe marginile ei.

Această imagine se întâlnește și în scrisul profeților. Astfel Ieremia zice: „Fiindcă m'ai uitat și ai pus încredere în minciună, îți voi ridica poalele și ți le voi da peste cap, ca să ți se vadă rușinea“. „Paznicii lumii acesteia sunt vrăjmașii, cari caută să despoae biserica de podoabele ei“.

8. „Căci sunt bolnavă de iubire: căci pier dacă nu va sosi. Israel refuzând a intra în biserică se încredințează națiunilor misiunea reîntoarcerii lor la calea cea bună.

9. Cine-i iubitul tău? Cum îl vom cunoaște când îl vom întâlni?

10. In versurile cari urmează, mireasa descrie calitățile mirelui. Aceste versuri, 10—16, în cari se face potretul cuvântului devenit trup, pot fi un bun comentariu la Psalmul XLVI: „Tu ești cel mai frumos dintre oameni“. Albul indică divinitatea lui Mesia, „rumen“ = umanitatea sa.

11. Aurul este semn al avuției; părul bogat și negru semn de vigurositate și fecunditate. Cu aurul se aseamănă în Vechiul Testament: înțelepciunea, muzica, capul unui iubit etc.

12. Ochii închipuesc istețime, laptele indică farmecul mirelui.

13. Obrajii lui, straturi de miresme,
Cu răsaduri aromitoare;
Buzele lui, [sunt] crini
Din care curge cea mai aleasă smirnă.
14. Măinile lui, inele de aur,
Impodobite cu petri de hrisolit,
Trupul lui, un chip de fildeș
Invălit cu petri de safir.
15. Pulpele lui, stâlpi de marmoră
Pe temelii de aur curat;
Infățișarea lui, ca Libanul,
Aleasă ca cedrul.
16. Cerul gurii lui, dulceată;
Intreaga lui ființă plină de farmec.
Astfel este iubitul meu, preținul meu,
Fete ale Ierusalimului!

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

13. În Orient grădinile erau împărțite în straturi separate deolaltă prin mici canale (J. 252). Prin asemănările din acest vers se anticipează arta oratorică a mirelui.

14. Hrisolitul e o piatră prețioasă de culoare roșietică sau portocalie. Piatra străvezie pe care noi o numim topaz. Fildeș = os de elefant din care se lucrează cele mai fine obiecte de lux. Întâiul la Evrei, care folosește fildeșul este Solomon. El voind a imita fastul celorlalți regi din Orient lasă să i se facă un tron din fildeș.

15. Marmora indică putere, trăinicie, rezistență; cedrul: măreție, slavă. Față de ceilalți oameni, mirele e ca cedrul față de copacii pădurii.

16. Toată ființa mirelui e plină de farmec și bunătate. Tot ce e plăcut și frumos se află în el. Conf. Psalmul XXXIV₈: „gustați și vedeți ce dulce e Domnul”.

Fetele....:

- VI. 1. Incotro s'a îndreptat iubitul tău
O cea mai frumoasă între femei?
Unde s'a dus iubitul tău
Să-l căutăm împreună cu tine?

Mireasa:

2. S'a pogorât în grădina sa iubitul meu,
La straturile cu flori,
Să pască [turma] în grădini
Și să culeagă crini.
3. Iubitul meu este al meu
Eu sunt a lui,
Celce-și paște turma între crini.

Mirele:

4. Frumoasă ești iubita mea, frumoasă ca Tirța,
Plăcută ca Ierusalimul, plăcută ca oștirile.
5. Intoarce dela mine ochii tăi
Căci ei mă turbură.
Părul tău, ca o turmă de mioare,
Ce poposește pe culmile Galaadului.

1. În versurile de mai nainte mireasa a făcut portretul mirelui. Națiunile îl cunosc acum și sunt gata a pleca în căutarea lui.

2. Grădina este biserica. Mirele e întotdeauna prezent în mijlocul ei. Straturile cu flori sunt diferitele confesiuni creștine, cari, deși rătăcite, încep a simți lipsa prezenței Mântuitorului.

3. A mai fost vorba la cap. II₁₇.

4. Tirța este un oraș în nordul Palestinei. A fost câțva timp capitala imperiului de nord (dela Ieroboam la Omri 909—873 a. H.). Numele „Tirța“ înseamnă = care are înfățișare frumoasă, grație. Se presupune deci că orașul Tirța era renumit din cauza frumseții; și Ierusalimul ocupă în cercul naturii un loc foarte plăcut. Frumoasă e biserica, adică e perfectă; temută e de șarpele iadului și de toți vrăjmașii lui Dumnezeu.

5. Descrie dragostea nețărmurită dintre miri.

6. Dinții tăi, o turmă de oi tunse
Ce ies din scaldătoare,
Cari toate gemeni au
Și nici o stearpă între ele.
7. Obrajii tăi, [coață de rodii],
Sub vâlul tău.
8. Șaizeci de regine [am]
Optzeci de fiitoare
Și fete fără număr.
9. Dar una este porumbița mea, neprihănită mea,
Unica fiică a mamei sale,
Cea mai aleasă a celei ce-a născut-o...
Fetele văzând-o au fericit-o,
Iar împărătesele și fiitoarele au slăvit-o.

F e t e l e . . .

10. Cine este aceea, care apare ca zorile,
Frumoasă ca luna, curată ca soarele,
Temută ca oștirile?

6. Conf. IV₂.

7. Conf. IV₃.

8. Obiceiul regilor din Orient era de-a ținea mai multe femei la curte. Despre regele Solomon se spune că ar fi avut 700 de femei legitime și 300 de concubine. Deja pe vremea lui Moisi căsătoria cu mai multe femei era atât de lătită, încât cu mare greutate s'ar fi putut stârpi. Reginele de aici sunt femeile de întâiul rang, fiitoarele cele de rangul al doilea, iar fetele sunt fecioare strânse la curte, cari cu timpul aveau să devină soții de ale regelui. Cifrele din acest vers nu sunt cifre istorice, ci cifre rotunde pentru a indica o mulțime mare. Mirele e înfățișat aici ca unul ce are mare trecere. Reginele, fiitoarele și fetele reprezintă națiunile pământului, cari într-o măsură oarecare pot fi considerate de mirese ale lui Hristos, mai ales când în timpul din urmă vor ajunge a se converti.

9. „Una este...” = singura atât de frumoasă și perfectă; „unica” neasemuită între națiunile pământului.

10. „Lună nouă” se zice adesea în poezia arabă unei femei frumoase. Apariția miresei se aseamănă cu zorile zilei.

Mireasa:

11. Am coborât în grădina cu nuci
Să văd livada din vale,
Să văd de-a dat via,
Și de înfloresc rodiile.
12. Dar fără' a voi dorința m'a dus,
La carele pompoase ale lui Aminadab.

Fetele Ierusalimului:

- VII. 1. Întoarce-te, întoarce-te Sulamito,
Întoarce-te, întoarce-te, ca să te vedem!

Mireasa:

Ce privești la Sulamita?

Fetele...

Ca la niște fete ce joacă în cor.

Ea este pentru națiuni ceea ce este soarele pentru căldura și lumina zilei.

11. Nucii erau foarte mult cultivați în Palestina, mai ales în jurul lacului Genezaret. În alte locuri ale Vechiului Testament nu se menționează nucul. Biserica arată lucrul pe care-l săvârșește aici pe pământ, în lipsa mirelui.

12. Aminadab închipue pe regele mire, pe care mireasa îl vede apropiindu-se. Dallman zice (la Hontheim 80) despre convoiul miresei: „Fără un timbru ostășesc nu se pot închipui aceste convoiuri. În localitatea Aleppo ies sute de rășboinici, cu sabie și scut, alții cu coifuri și platoșe întru întâmpinarea miresei“. De altcum obiceiuri de nuntă de felul acestora întâlnim și la poporul nostru. B. o. în comuna Răhău (Alba), când mireasa este adusă dintr'o comună străină, călăreți în ținuta gravă, care amintește pe cea a ostașilor, aranjându-se, în frunte cu un șef, în ordine de câte 2, 3 sau 4, pleacă întru întâmpinarea miresei. — Versul acesta prezintă mari dificultăți comentatorilor.

1. Sulamita e un nume calitativ însemnând: cea perfectă, cea integră, sau după un alt înțeles din aceeași rădăcină: împăciuitoarea, cea care posedă și produce pace, mulțumire (J.

Mirele:

2. Ce frumoase-ți sunt picioarele în încălțăminte ta,
O, fată de domn!
Rotunzimea coapselor tale, lanțuri de podoabă
Lucrate de mâini de artiști.
3. Pântecele tău, ca o cupă rotundă
Din care vinul dres nu lipsește,
Trupșorul tău, un snop de grâu,
Incins cu crini.
4. Sâni tăi, ca doi pui de cerbi,
Ca gemenii unei căprioare.

275). În textul original ebraic stă pentru cuvintele „ca la niște fete ce joacă în cor” expresiile: „kimeholat ham mahanaim” = ca la jocul din Mahanaim (cele două câmpuri). La reîntoarcerea sa din Mesopotamia, îi apare lui Iacob, în drumul său spre pământul făgăduinții, o ceată de duhuri cerești. La vederea lor Iacob întreabă: mahaneh? adică, acesta este pământul Domnului? Din acel moment locul acelei vedenii poartă numele Mahanaim (localitate în spre nord de Iacob). Mahanaim însemnă atât câmpul unde au apărut duhurile, cât și câmpul unde Iacob își închipuia că locuiesc duhurile acelea, deci cele două câmpuri. Versul acesta face aluzie la jocul duhurilor cerești din celebra localitate Mahanaim.

2. Încălțăminte era o adevărată podoabă la femeile din Orient. Ezechiel compară bunurile divine c-o femeie frumos gătită (Ez. XVI, 10), iar sandalele Iuditei au fost atât de frumos împodobite încât au captivat ochii generalului Holofern (Iudit. XVI, 11). Se face în 1—6 un nou elogiu miresei. Astfel coapsele (v. 2) închipuie virtuțile practicate; sâni (v. 4) izvoarele doctrinei; nasul întors spre Damasc vigilența bisericii în contra păgânismului și a impietății (J. 278), iar picioarele vioiciunea cu care biserica străbate lumea vestind cuvântul evangheliei.

3. Exprimă fecunditatea miresei.

4. Vezii la cap. IV v. 5, unde a fost vorba.

5. Gâtul tău, un turn de fildeș,
Ochii tăi, ca iazurile Heșbonului,
Nasul tău, ca turnul din Liban
Ce privește spre Damasc.
6. Capul tău, înalt cum e Carmilul,
Ca purpura îupăratească părul tău.

.

Mirele:

7. Frumoasă ești și plăcută
Iubita mea, în mijlocul desfătărilor!
8. Statura ta, ca bradul de falnică;
Ca doi struguri sâinii tăi.

5. Turnul de fildeș face să ne gândim la un anumit turn împodobit cu fildeș, se poate că un atare turn există numai în fantezia scriitorului. Fildeșul strălucește și se distinge prin tăria lui, dar ce este mai tare decât puterea fecioarei pe care Dumnezeu a ales-o ca instrument pentru a zdrobi puterea iadului? Heșbon este un oraș care aparține tribului Ruben, în partea stângă a Iordanului. A fost frontiera răsăriteană a țării. Iazurile din Heșbon erau, se vede, situate lângă olaltă. Turnul era un turn de veghe pe coama munților Liban, de unde ostașii își făceau observările lor; alții cred că expresia „turnul din Liban” este numire poetică pentru muntele Hermon, care domina cu majestatea sa munții Liban (J. 288). Gâtul închipue tăria bisericei; ochii gândire adâncă, nasul fineță și agerime în a percepe adevărurile.

6. După Liban, Carmilul este cel mai înalt creștet din nordul Palestinei. Dupăcum creștetul munților dominează o regiune astfel și capul miresei este o podoabă pentru trupul care-l poartă.

7. Mireasa dă naștere la desfătări și bucurii. Ea este fericea altora.

8. Mireasa e maestoașă și falnică. În evreește stă în locul cuvântului „brad” = palmier. În simbolismul literaturii orientale palmierul reprezintă fecunditatea iubirii.

-
9. Mi-am zis: mă voi urca în palmier
S'apuc ale lui ramuri,
Atunci sâniî tăi ca strugurii,
Iar respirarea ta ca aroma merelor.
10. Gura ta, asemenea vinului ales.

Mireasa:

- Ce curge lin pentru iubitul meu
Și alunecă ușor pe buzele și dinții noștri.
11. Iubitul meu e al meu,
El duce dorul de mine.
12. Vino iubitul meu, haidem în câmp s'alergăm
Și să 'noptăm pe sate.
13. Să mânecăm la vie,
Să vedem de-a înflorit via,
De și-a deschis floarea,
De-au înmugurit rodiile?
Acolo îți voi da iubirea mea fie.
14. Mandragonele își răspândesc mirosul
Și deasupra ușii noastre fel de fel de poame
Noui și vechi,
Pe cari pentru tine, iubitele, le-am păstrat.

9. Palmierul este întotdeauna verde. Acest arbore trăește cu ușurință în cele mai sarbede și nisipoase locuri. Pe vremuri era foarte răspândit în Palestina. Iubirea mirelui este așa de dulce ca strugurii din vie.

10. Gura ta = graiul tău; sărutările tale; iubirea ta.

11. Conf. VI₃ sau II₁₇.

12. Dela Ierusalim până la Șunem (istorie) era o cale de cel puțin două nopți. Mulți tâlcuitori văd în acest vers extinderea activității bisericești peste lumea păgână (Mil. 67).

13. Anotimpul închipuit aici este primăvara, plină de farmecul ispititor.

14. Mandragora e o plantă care crește în Palestina și împrejurimi. Fructul ei se coace în luna Mai. Cei vechi credeau că descoper în formele rădăcinei dela mandragoră, o schiță

-
- VIII. 1. O, de-ai fi fratele meu,
 Care a subț la sânul maicii mele,
 Când te aflu în uliță să te sărut
 Și nimenea nu m'ar lua în răs.
2. Te-ași lua și te-ași duce în casa mamei mele,
 Tu mai învățată,
 Ear eu te voi omeni cu vinul fermecat,
 Cu mustul rodiilor mele.
3. Stânga lui sub capul meu
 Și dreapta lui să mă 'mbrățișeze
4. Vă jur o fete ale Ierusalimului,
 [Pe căprioarele și pe cerboaiacele din câmp]
 Nu deșteptați, nu treziți iubirea
 Până nu vine ea.
-

rudimentară a formei omului, ea figura prin urmare un prunc nou născut, de aceea ideea conceperii este redată în scrierea egipteană printr'o hieroglifă, care pare a fi un desen al acelei rădăcini [Hir.]. Fructul mandragorei era privit de către orientali ca un remediu eficace în contra sterilității. Era simbolul iubirii și al fecundității. Încă și astăzi la Arabi mandragora are aceeaș semnificație. Sensul: Totul e pregătit. E momentul potrivit pentruca Mesia să sosească [J. 301].

1. E vorba despre iubirea ideală, când mirele este un frate, mireasa sora sa. Targumul: „În timpul acela regele Mesia se va descoperi lui Israil, iar Israiliții îi vor zice: vino! fii cu noi ca un frate! Noi ne vom sui la Ierusalim și vom urma împreună cu tine preceptele legii, cum un copil urmează pe mama la pieptul căreia suge“ (J. 304). Pentru Iudei Hristos este frate întrucât e din neamul lor, pentru noi întrucât a îmbrăcat trup ca al nostru și ne iubește ca pe niște frați.

2. „Casa mamei“ închipue biserica [Gal. IV₂₆]; acolo mireasa va primi instrucțiunile lui, iar ea îi înmulțește bucuriile.

3. Imbrățișarea nu e fizică și de durată trecătoare.

4. Conf. II 7 și III 5. Probabil, că din textul original s'a pierdut versul („Pe căprioarele...“) de aceea, cu asentimentul celor mai mulți comentatori, l-am introdus în text.

Poporul:

5. Cine-i aceea care urcă din pustie,
Rezemată de iubitul ei și grăind?

Mirele [alături de mireasă]:

Sub acest măr te-am dat vieții,
Unde maica ta te-a născut în dureri,
Unde maica ta a fost dată morții.

Mireasa:

6. Pune-mă ca o pecete pe inima ta,
Ca o pecete pe brațul tău!
Puternică, ca moartea e iubirea,
Grea ca iadul gelozia.
Jarul ei jar de foc,
O flacăra a Domnului.

5. Mirele și mireasa se apropie de casa părintească, de locurile pline de amintiri comune și dragi amândurora. Pustiul e câmpia în jurul Ierusalimului. După Lyra pustiul simbolizează aici persecuția bisericii în timpul dinaintea lui Constantin cel mare. Sensul general: Creștinismul a luat naștere acolo unde s'a născut și unde a pierit poporul ales.

6. Orientalii purtau pecetea lor fie la brațul drept, fie că o legau de-o ață care atârna de gât. În cazul din urmă pecetea se rezema tocmai pe peptul individului. Pecetea avea forma unui inel și purta gravat numele posesorului și nu arareori și pe cel al vreunui ins scump pentru el. Intocmai cum o pecete întipărește chipul ei, astfel să imprime și mirele virtuțile sale în inima miresei. În strofa 5-a mirele vorbește despre începuturile iubirii; aici mireasa dorește ca acele începuturi să fie de durată veșnică. Motivul acestei dorinți este iubirea cea puternică. Jarul ei e o flacăra a Domnului, fiindcă de acolo împrumută primele ei scântei. Iată cum poetizează acest vers distinsul scriitor C. Moldovan (p. 83).

„Pune-mă pe braț ca o pecete,
„Scald'a mei grumaji'n a tale plete,
„Mai tare decât moartea e iubirea
„Ca marea-i zbuciumată și adâncă
„Necunoscută taina ei și firea
„Precum e calea șarpelui în stâncă.

-
7. Apă multă nu poate să stingă
Flacăra iubirii,
Și râurile nu pot s'o înece;
De ar da omul
Toate avuțiile în schimbul iubirii,
Că tot n'ar avea decât dispreț.

Frații miresei:

8. Sora noastră este micuță;
Ea n'are încă țate.
Ce vom face bieteii noastre surori
În ziua când vor veni pețitori?

9. De-ar fi zid,
Am zidi cetate de argint peste ea,
De ar fi ușe,
Am închide-o cu scânduri de cedru

7. Mireasa se alipește din toată inima mirelui ei. Nici o forță terestră nu-i în stare să frângă lanțul iubirii care-i leagă în metafore frumoase acest vers exprimă ideea, că iubirea este o comoară, care cu nimic în lume nu poate fi răscum-părată.

8. Sub „sora micuță“ înțeleg unii comentatori sinagoga, care la urma urmei se va converti la credința în Hristos. Alții înțeleg sub „sora mică“ celelalte națiuni neîncreștinate. Sora de aci este însă mireasa, care este încă în pregătire pentru celebrarea căsătoriei mistice. Frații miresei sunt îngerii, cari constată că biserica, sora lor, n'a ajuns încă la maturitate pentru a putea contracta uniunea veșnică cu „Cuvântul“.

9. Când biserica va ajunge tare și rezistentă în contra oricăror tentative de distrugere atunci întocmai cum o cetate deasupra muntelui stând nu se poate ascunde, astfel și mărirea ei va luci întocmai ca aurul și argintul, ale căror valori nu pot fi diminuate.

Mireasa:

10. Eu sunt un zid
 Și sâni mei ca turnurile,
 În ochii lui eram
 Ca una care a aflat har.
11. O vie avea Solomon în Baal-Hamon,
 A închiriat-o unor paznici
 Și fiecare trebuia s'aducă pentru rodul ei
 O mie de arginți.
12. Via mea, care este înaintea mea, o păstrez eu,
 Mia de arginți este a ta, Solomon,
 Și două sute acelor ce păzesc rodul ei.

Mirele:

13. Tu care locuești în grădini
 Când prietenii ascultă glasul tău,
 Fă-mă să-l ascult și eu!

10. Mireasa ajungând epoca adolescenței, a perfecțiunii morale, posedă toate calitățile pentru a putea urma și a se atașa cu totul mirelui ei.

11. Localitatea Baal-Hamon cu greu se poate identifica. Probabil era un centru situat aproape de Sunem. Numirea și-a putut-o lua după zeul egiptean cu acel nume. Solomon a dat via cu arândă mai multor paznici, cari parcelându-o trebuiau să aducă fiecare arândă cuvenită proprietarului. Solomon de aici nu e fiul lui David și regele cu acel nume. Într'o alegorie și numele e alegoric. În Noul Testament „via“ sunt credincioșii, iar proprietarul viei e Mântuitorul. Apostolii și urmașii lor sunt paznicii cărora li s'a încredințat administrarea împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Baal-Hamon închipue lumea (întreagă), iar suma de-o mie arată, că creștinii trebuie să aducă multă mărire lui Dumnezeu.

12. „Păzitorii rodului“ sunt frații miresei, cari păzesc cu credință integritatea spirituală și morală a ei. Sumele indică marile valori ale virtuților și figurează binecuvântările pe cari creștinii le vor dobândi slujind cu credință lui Dumnezeu.

Mireasa:

14. Vino'n grabă, iubitul meu,
Ca o căprioară
Sau ca puiul de cerb
Prin munții de miresme.

„Via mea... o păstrez eu“ = asupra viei mele nu poate dispune altcineva decât eu. Există doar un păzitor și pentru mine, iubitul meu, care este una cu mine.

13. „Tu...“ = Tu care locuiești în regiuni alese. Prietenii de aici sunt îngerii și ceilalți sfinți conlocuitori.

14. Sensul: Haidem să părăsim pământul! Vino să ne înălțăm pe colinele împărăției fără de sfârșit, unde să aparținem pentru totdeauna unul altuia și să ne bucurăm de cea mai înaltă fericire.

La alcătuirea acestui studiu m'am folosit de originalul ebraic al T. V., după R. Kittel [1913], Septuaginta, edată după L. v. Ess [1922], Biblia Sf. Sinod [1914], Biblia britanică [1924], Die h. Schrift, edată de R. Schäfer [1929], Dictionnaire de la Bible, Arheologia dlui Tarnavski, lucrările asupra Cântării Cântărilor de: Origen, Grigorie din Nisa, Theodoret din Cir [Migne], Delitsch [1851], Hattendorf [1867], Zöckler [1868], Schäfer [1876], Godet [1876], Onciul [Introd. 1889], Meignan [1890], Olariu [Introd. 1891], I. W. Rothstein [1893], Siegfried [1898], Corneliu Moldovan (1909), Hotheim [1908], Joüon [1908], Cântarea Cântărilor [anonimă] București, Gautier [Int. 1914], Thilo [1921], Dimmler [1921], Schubert [1926], Fillion [Com. reed. 1926], Miller [1927], Le Hir [reed. 1928], Cornely [reed. 1928], Tarnavski [Int. 1928].

Prescurtări: J. = Joüon, Sch. = Schäfer, D. = Dimmler, d. B. = Dictionnaire de la Bible, A. Tar. = Arheologia lui Tarnavski, LXX = Septuaginta etc.

I.

DATE ȘCOLARE.

PERSONALUL DIDACTIC ȘI ADMINISTRATIV.

1. *Nicolae Colan*, profesor ordinar definitiv și rector. Ani de serviciu 9.

2. *Ilie Beleuță*, protopresbiter, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 10.

3. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 7.

4. *Nicolae Terchilă*, doctor în filozofie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 6.

5. *Nicolae Neaga*, licențiat în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 3.

6. *Dumitru Stăniloae*, doctor în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 2.

7. *Iosif Vințan*, licențiat în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 1.

8. *Nicolae Ittu*, doctor în medicină, profesor de igienă și medicul Academiei teologice. Ani de serviciu 21.

9. *Condid Popa*, profesor suplinitor.

10. *Nicolae Oancea*, profesor suplinitor.

11. *Iacob Bozoea*, licențiat în teologie, economul Academiei teologice. Ani de serviciu 1.

12. *Ieronim Grovu*, protopresbiter, spiritualul Academiei teologice.¹

¹ Acest post l-a ocupat cu data de 1 Martie 1931, dată până la care a fost încredințat cu această slujbă Pr. Andrei Milea.

ACTIVITATEA LITERARĂ A PROFESORILOR.

ÎN ANUL ȘCOLAR 1930/31.

Nicolae Colan:

1. A redactat „Revista Teologică” și publicația periodică „Problemele vremii” și a colaborat la diferite ziare.

2. Conferințe: a) „Sensul religios și social al obiceiurilor de Crăciun” (Brașov); b) „Între cultură și civilizație” (Agnita—Astra); c) „Sfântul Pavel în Efes”, cu proiecțiuni luminoase (Sibiu); d) „Opera de caritate a creștinismului primar” (Săliște); e) Diferite conferințe religioase la sate în legătură cu propaganda culturală a Astrei—Sibiu.

Ilie Beleuță:

1. Un capitol din istoria bisericii rusești, conferință (Sibiu).

2. A ținut meditații pentru pregătirea sufletească a studenților la Taina Sf. Mărturisiri.

Dr. N. Terchilă:

1. A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

2. Conferințe: a) „Pedagogia cultului ortodox” (Sibiu); b) „Mama” (Dumbrăveni).

Dr. Iosif Hradil:

1. Patru meditații pentru pregătirea duhovnicească a studenților.

Nicolae Neaga:

1. A publicat studiul biblic: „Cântarea Cântărilor” în acest anuar.

2. Conferințe: „Însemnătatea socială a V. Testament” (Sibiu).

Dr. D. Stăniloae:

1. A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român” și a publicat studiul: „Catolicismul de după război” în acest anuar.

2. Conferințe: a) „Biserica grecească de azi” (Sibiu); b) „Sfântul munte Athos” (Sibiu, Odorheiu și Arpașul de sus).

Iosif Vințan:

1. A ținut meditații pentru pregătirea duhovnicească a studenților la Taina Sf. Mărturisiri (Sibiu).

MATERIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT.

ANUL I.

1. *Arheologia biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. Nicolae Neaga.

2. *Introducere în cărțile T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Nicolae Neaga.

3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Nicolae Neaga.

4. *Istoria bisericească universală* până la 1054, 3 ore pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.

5. *Introducerea în filozofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Istoria filozofiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

7. *Limba ebraică*, 2 ore pe săptămână, prof. N. Neaga.

8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.

9. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.

10. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, împreună cu anul II, prof. Dr. D. Stăniloae.

11. *Muzica vocală*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii II, III și IV, prof. Nicolae Oancea.

ANUL II.

1. *Introducere în cărțile T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. Nicolae Colan.

2. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, prof. Nicolae Colan.

3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Nicolae Neaga.

4. *Istoria bisericească universală* dela 1054, 3 ore pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.

5. *Istoria bisericii ort. române*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Patrologia și Patristica*, 3 ore pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.

7. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, împreună cu anul I, prof. Dr. D. Stăniloae.

8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.

9. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.

10. *Muzica vocală*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, III și IV, prof. Nicolae Oancea.

11. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. I. Beleuță.

12. *Seminar la T. V.*, 1 oră pe săptămână, prof. N. Neaga.

ANUL III.

1. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, prof. Nicolae Colan.

2. *Apologetica*, 4 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.

3. *Teologia dogmatică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.

4. *Teologia morală*, 6 ore pe săptămână, prof. Iosif Vințan.

5. *Catehetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Omiletica teoretică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

7. *Pedagogia și istoria pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

8. *Arheologia creștină*, 1 oră pe săptămână, prof. I. Vințan.

9. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.

10. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.

11. *Muzica vocală*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și IV, prof. Nicolae Oancea.

12. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.

13. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, prof. Iosif Vințan.

ANUL IV.

1. *Seminar la T. N.*, 1 oră pe săptămână, profesor Nicolae Colan.

2. *Teologia dogmatică*, (partea II), 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.

3. *Dreptul bisericesc*, 6 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
4. *Teologia pastorală*, 3 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
5. *Liturgica*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.
6. *Predici*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
7. *Morala și Sociologia*, 2 ore pe săptămână, profesor I. Vințan.
8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.
9. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.
10. *Muzica vocală*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și III, prof. Nicolae Oancea.
11. *Seminar la Dreptul bisericesc*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
12. *Seminar catehetic-pedagogic*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
13. *Seminar pastoral*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
14. *Igienă*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Ittu.

Tot la acest loc amintim, că profesorii Academiei, în posturile Nașterii și Învierii Domnului, în săptămânile în cari studenții s'au mărturisit și împărtășit, au ținut studenților mai multe meditații religioase. Deasemenea au ținut conferințe pentru studenții Academiei noastre, domnii: 1. Prof. P. V. Caragheorghievici un curs de limba rusă, (2 ore pe săptămână), începând cu data de 10 Februarie 1931 până la finea anului școlar. 2. Prot. Emilian Cioran o serie de 4 conferințe pastorale. 3. Dr. Horia Petra-Petrescu, 2 conferințe. 4. Păr. A. Popa din Lisa (jud. Făgăraș), o serie de lecții de apicultură pentru studenții anului IV.

TABLOU REZUMATIV.

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
1	N. Colan	Intr. în cărțile T. N. Comentar la T. N. "Seminar la T. N."	II II III IV	3 2 2 1	8
2	I. Beleşă	Istoria bis. univ. Patrologia și Patrist. Seminar istoric	I II II II	3 3 3 1	10
3	Dr. I. Hradil	Drept și Adm. bis. Liturgica Pastorală Semin. la Drept Seminar pastoral	IV IV IV IV IV	6 3 3 1 1	14
4	Dr. N. Terchilă	Introd. în filozofie Istoria filozofiei Ist. bis. ort. rom. Catehetica Ped. și ist. ped. Omiletica teoret. Omiletica pract. Semin. cateh. ped.	I I II III III III IV IV	2 2 3 2 2 2 1 2	16
5	N. Neaga	Arheologia biblică Introd. în T. V. Comentar la T. V. Limba ebraică Seminar la T. V. Comentar la T. V.	I I I I II II	1 2 2 2 1 2	10
6	Dr. D. Stăniloae	Limba greacă Apologetica Dogmatica Seminar dogmatic Dogmatica	I—II III III III IV	2 4 2 1 4	12

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	în anul	Nr. orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
7	Iosif Vințan	Teologia morală Seminar moral Arheologia creșt. Sociologia	III III III IV	6 1 1 2	10
8	Dr. N. Ittu	Igiena	IV	1	1
9	C. Popa	Cântări bisericești " " " " " Tipic " " " "	I II III IV I II III IV	2 2 2 2 1 1 1 1	12
10	N. Oancea	Muzica vocală-cor	I—IV	4	4

CONSPPECTUL

STUDENȚILOR INMATRICULAȚI ÎN ANUL ȘCOLAR 1930/31.

ANUL I.

1. Viorel Bembea din Dobra.	23. Gheorghe Iacob din Petroșani.
2. Trifu Benea din Stejărel.	24. Aurel Igna din Deva.
3. Aristide F. Bichigean din Năsăud.	25. Simion Macarie din Vinerea.
4. Epaminonda P. Bichigean din Năsăud.	26. Ioan Marcu din Păuca.
5. Nicolae Bocșa din Ponor.	27. Chirilă Moldovan din Sântu de Câmpie.
6. Petru Boldor din Bozeș.	28. Minodora Munteanu din Valea-Boului.
7. George Bona din Călnic.	29. Teofil Păcurar din Brateiu.
8. Vasile Cheșcu din Mihăileni.	30. Romulus P. Popa din Ocna-Sibiului.
9. Mircea Chialda din Voivodenii-mici.	31. Zaharie Rucărean din Laslea.
10. Octavian Cocan din Sâmbăta de sus.	32. Corneliu Schiau din Topârcea.
11. Vasilie Coman din Deal.	33. Alexandru Talabă din Sâmbăta de jos.
12. Ioan Comșa din Mărcuș.	34. Aurel L. Tebieș din Șesuri.
13. Gh. Corbu din Hărman.	35. Dumitru Tohănean din Ghimbav.
14. Ioan Dadu din Toderița.	36. Partenie Tomuța din Șoroștin.
15. Vasile Doroga din Lodroman.	37. Axente Ursa din Luncoiul de jos.
16. Petru Filip din Cigmău.	38. Valeriu Voineag din Porumbacul de sus.
17. Ștefan Galea din Giacăș.	
18. Ilie Gligor din Hărănglab.	
19. Vasile Gligorea din Orlat.	
20. Gheorghe Grovu din Oprea-Cârțișoara.	
21. Hilarius Holom din Indiana-Harbor.	
22. Aurel Hurduban din Băcăinți.	

ANUL II.

1. Emilian Bența din Banpotoc.
2. Pompiliu Bobeș din Galeș.
3. Zian-Vălean Boca din Vața de sus.
4. Teodor Bodogae din Cetatea de baltă
5. Aurel Brătean din Dârlos.
6. Nicolae Bucur din Șeica-mare.
7. Ilarie Budac din Oprea-Cârțișoara.
8. Petru Câmpian din Bovina.
9. Ilarie Căpâlnian din Cetatea de baltă.
10. Pompiliu Dan din Alma.
11. Nicolae Dudaș din Hetur.
12. Ioan Ghindea din Ucea de sus.
13. Alexandru Iacobescu din Simeria-veche
14. George Ivașcu din Sâmbăta de sus
15. D. Laslău din Ormindea.
16. Adam Marcu din Tâmpa.
17. Romul Marcu din Săcel.
18. Adrian Marian din Criș.
19. Nicolae Micu din Ghijasa de sus.
20. Ioan E. Mihălțean din Limba.
21. Ștefan Moldovan din Tatoi.
22. Avram Morar din Lunca.
23. Pavel Morar din Hundorf.
24. Veturia Moșoiu din Apoldul de jos.
25. Alexie Popa din Ormindea.
26. Elisaveta Popa din Apoldul de jos
27. Sorin Popa din Veneția de sus.
28. Delia Z. A. Popoviciu din Viena.¹
29. Nicolae Săbău din Bogatul-român.
30. Vasile Stancu din Căstău.
31. Victor Șancu din Dumbrăveni.
32. George Șerbu din Poiana.
33. Simion Ștefănie din Sereca.
34. George Tohănean din Ghimbav.
35. Tiberiu Țigoiu din Purcăreni.
36. Pavel Vițelar din Dumbrăveni.¹

ANUL III.

1. Augustin Băilă din Dârlos.
2. Valer Beleuță din Mândra.
3. Gh. Benea din Brad.
4. Laurențiu Boca din Hetur.
5. Vasile Bogdan din Arpașul de jos.

¹ S'a retras.

6. Gh. Buzea din Cohalm.
7. Dumitru Călugăr din Saschiz.
8. Dumitru Ciuleiu din Fântâna.
9. Vas. Cinăzan din Armeni.
10. Alexandru Coman din Sebeșel.
11. Petru Camaniță din Grid.
12. Ștefan Corpadea din Roșia-Montană.
13. Alex. Cucu din Brezoiu.
14. Nic. Daneș din Căineni.
15. Aurel Dăncilă din Răchita.
16. Vasile Floruța din Țărățel.
17. Romulus Gheaja din Feleag.
18. Remus S. Haneș din Hărțăgani.
19. Dumitru Hămbășan din Sadu.
20. Simion Iacob din Dăișoara.
21. Ioan Langa din Daneș.
22. Victor Laurențiu din Dumbrăveni.
23. Gheorghe Macsim din Sâmbăta de jos.
24. Nicolae Medeșan din Dârlos.
25. Gh. Miclea din Șibot.
26. Roman Milea din Șelimbăr.
27. Aurel Moga din Hărțăgani.
28. Cornel Moldovan din Mihalț.
29. I. Moldovan din Sălcud.
30. N. Moldovan din Idiciu.
31. Ioan G. Muntean din Tâmpa.
32. Ioan T. Muntean din Criț.
33. Simion Păcurariu din Zlaști.
34. Viorel Paul din Bulzești.
35. Mihail A. Pepenariu din Biscaria.
36. Tiberiu Perian din Meșteacă.
37. Ioan Popa din Beșineu.
38. Nicolae Popa din Beșineu.
39. Virgil Scutea din Păucea.
40. Gheorghe Șoima din Sibiu.
41. Ieremia Stângaciu din Laslăul-mic.
42. Aurel Străuț din Bulzești.
43. Gheorghe Tatu din Sebeșul-de-sus.
44. Alex. Urdea din Grid.
45. Simion Vecerzan din Coveș.

ANUL IV.

1. Nicodim Belea din Cornești-Ardeal.
2. Valeriu Ciora din Dridiș.
3. Gh. Dreglici din Ciugud.
4. Eugen Florea din Buceș.
5. Nerva Florea din Rîșca.
6. Ilie Geleriu din Alămor.
7. Teodor Goga din Crăciunelul de sus.
8. Virgil Hamzea din Brețcu.
9. Miron Maier din Ernea.
10. Aron Muntean din Tâmpa.

11. Ioan Nicoară din Apoldul de jos.	17. Nicolae Rențea din Poiana-Sărată.
12. Ioan Olariu din Dănculmare.	18. Vasile Steff din Boziaș.
13. Chirion Păcurariu din Șaroșul.	19. Ieronim Suciuc din Săcel.
14. Nicolae Pântea din Drajna-de-sus.	20. Iosif Șerban-Cornilă din Lisa.
15. Ioan Prie din Săcădate.	21. Alexandru Văjdea din Abrud-sat.
16. <u>Simion Radu din Mohu.</u>	22. Vasile Vulcu din Răhău.

T A B L O U L
STUDENȚILOR DIN ARHIDIECEZĂ, PE PROTOPOPIATE.

Nr. crt.	Protopresbiteratul	Anul				N o t ă
		I	II	III	IV	
1	Agnita	—	1	1	—	
2	Avrig	2	2	2	1	
3	Bălța	2	3	3	—	
4	Bran	1	2	—	—	
5	Brașov	1	1	—	—	
6	Cohalm	—	—	3	—	
7	Deva	2	2	2	1	
8	Dobra	1	—	—	—	
9	Făgăraș	3	1	1	2	
10	Geoagiu	3	1	—	—	
11	Hațeg	—	—	—	—	
12	Hunedoara	—	—	1	—	
13	Iliia	—	—	—	—	
14	Jiu	1	—	—	—	
15	Medias	2	2	3	—	
16	Mercurea	1	3	3	1	
17	Oltuz	1	—	—	2	
18	Olt	1	1	3	—	
19	Orăștie	1	4	1	1	
20	Săliște	2	1	—	1	
21	Sebeș	2	2	3	2	
22	Sfântul-Gheorghe	—	—	—	—	
23	Sibiu	1	—	3	1	
24	Sighișoara	—	1	4	1	
25	Târnava	2	2	3	3	
26	Târnava-mare	4	6	2	2	
27	Zarand	1	1	4	2	

T A B L O U L

STUDENȚILOR DUPĂ STAREA SOCIALĂ A PĂRINȚILOR LOR.

Nr. curent	A n u l	Preoți	Învățători	Funcționari	Comercianți	Meseriași	Economi	Notă
1	I.	4	1	3	1	2	27	
2	II.	4	—	2	—	5	26	
3	III.	3	1	—	1	2	38	
4	IV.	1	—	1	—	—	20	
Total . .		12	2	6	2	9	111	

BIBLIOTECA PROFESORILOR ACADEMIEI

În cursul anului școlar 1939/31 biblioteca profesorilor s'a sporit cu 101 volume. Câteva volume au fost dăruite.

Iată numele donatorilor: 1. I. P. S. Mitropolit Nicolae (Un păstor model, de Petrow). 2. N. Colan, rectorul Acad. teol. (La luptă dreaptă, de donator). Reorganizarea învățământului teologic (memoriu). 3. Banca „Albina“ (Vechile biserici de piatră rom., de V. Vătășianu). 4. „Astra“-Sibiu (Congresul cultural al „Astreii“). 5. Dr. A. Crăciunescu (Conspiratori și conspirații în epoca reorganizării politice a Românilor, de A. Marcu și Din istoria presei românești, de D. Simionescu). 6. Prof. D. Comșa (Îndrumări din economia câmpului, de donator). 7. Dr. Gr. Cristescu (Mie a vieții este Hristos și Teologie și sacerdoțiu, de donator). 8. Prof. N. Neaga (Plângerile lui Ieremia și critica mai nouă și Contribuții la lămurirea textelor mesianice, de donator). 9. Dr. I. Hradil (Vino după mine, de donator).

Starea bibliotecii profesionale pe grupe este următoarea :

I. Teologie	1100 vol.
II. Filozofie și pedagogie	90 "
III. Limbă și literatură	101 "
IV. Istorie și geografie	296 "
V. Matematici și științe	4 "
VI. Agricultură	3 "
VII. Jurisprudență	112 "
VIII. Enciclopedie	53 "
IX. Protocoale sinodale	42 "
X. Diverse	276 "
XI. Memoriile Academiei Române .	131 "
XII. Colecția „Migne“	389 "
Total .	2597 vol.

Pe lângă cărțile din bibliotecă, profesorii Academiei au avut la dispoziție mai multe reviste din țară și străinătate.

Bibliotecarul Academiei teologice este dl Prof. N. Neaga.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

FONDURI.

Consiliul profesional administrează 2 fonduri :

1. Fondul pentru trebuințele studenților și pentru excursii. Starea fondului la sfârșitul anului școlar a fost de Lei 43.081.

2. Fondul „Preotul Basiliu Necșa“. Starea fondului la sfârșitul anului școlar a fost de Lei 1.419.

INTREȚINEREA STUDENȚILOR.

Cu excepția studențelor: Minodora Munteanu, Veturia Moșoiu și Elisaveta Popa și a studenților: Vasile Gligorea, Pompiliu Bobeș, Roman Milea, Gheorghe Șoima și Vasile Steff, toți studenții au locuit în Internatul Academiei.

Pentru întreținerea în Internat studenții au solvit, după starea materială, sporul în studii și conduita lor morală, o taxă anuală care a variat între 5000 și 12.000 Lei. Șase studenți au fost întreținuți gratuit.

II.

CRONICA ANULUI.

SCHIMBĂRI ÎN CORPUL DIDACTIC.

Cu ordinul Preaveneratului Consiliu Arhiepiscopesc Nr. 8734 din 15 Septembrie 1930, dl Iosif Vințan a fost numit profesor suplinitor, la catedra de Teologie morală.

Cu ordinul Preaveneratului Consiliu Arhiepiscopesc Nr. 8442 din 15 Septembrie 1930, dl. Nicolae Oancea a fost numit profesor pentru Muzica vocală.

Cu ordinul Preaveneratului Consiliu Arhiepiscopesc Nr. 8158 din 15 Septembrie 1930, dl Candid Popa a fost numit profesor pentru Cântări bisericești și Tipic.

VIZITE.

Ca și anii trecuți *I. P. S. Sa mitropolitul Nicolae* a cercetat personal Academia teologică, interesându-se direct de mersul învățământului și de viața studenților în internat.

În ziua de 22 Maiu 1931 a asistat la ora de Patrologie (anul II) și ora de Apologetică (anul III).

În 23 Maiu 1931 a asistat la ora de Introducere în filozofie (anul I) și la ora de Apologetică (anul III).

În 28 Maiu 1931 a asistat la orele de Arheologia biblică (an I) și Morala (an II).

În ziua de 29 Maiu 1931 a asistat la ora de Drept bisericesc (anul IV).

ȘEDINȚELE CONSILIULUI PROFESORAL.

În anul școlar 1930/31, Consiliul profesoral a ținut 9 ședințe ordinare și 1 extraordinară, rezolvând chestiunile aparținătoare sferei sale de competență.

FESTIVITĂȚI.

Inaugurarea anului școlar 1930/31 s'a făcut în ziua de 28 Septembrie 1930 cu serviciul divin al Chemării Duhului Sfânt

săvârșit în Catedrală și cu o cuvântare a Rectorului Academiei ținută în Aula Academiei teologice. La solemnitate a participat și *I. P. S. Mitropolit Nicolae* cu membrii Consiliului arhiepiscopesc.

Academia teologică „Andreiană” a sărbătorit și în anul acesta toate zilele de praznic menite să ne rememoreze marile evenimente din istoria bisericească și națională a neamului.

Inchiderea festivă a anului academic s'a făcut în ziua de 14 Iunie 1931, cu următorul program:

1. D. G. Kiriac: Pe Tine Te laudăm. (Cor).
2. Discurs ocazional de profesorul Dr. D. Stăniloae.
3. a) I. Chirescu: Mama. (Cor).
b) G. Wohlgemuth: Tinerețe. (Cor).
4. Cuvânt de încheiere de Rectorul Nicolae Colan.
5. I. Cart: Heruvic. (Cor).

Corul a fost dirijat de prof. N. Oancea.

EXTENSIUNEA ACADEMICĂ.

Ca și anii trecuți profesorii și studenții Academiei teologice au desvoltat și în anul din urmă o intensă activitate culturală în afară de școală, cei dintâi ținând mai multe conferințe, iar cei din urmă dând mai multe concerte prin diferite orașe și sate din cuprinsul țării. Deasemenea profesorii și studenții Academiei teologice au colaborat bucuros la orice manifestație culturală organizată de altă instituție, unde colaborarea lor a fost cerută.

Corul Academiei teologice sub conducerea tehnică a rectorului N. Colan și sub conducerea muzicală a profesorului N. Oancea a făcut în luna Iunie 1931 o excursie prin Bucovina și Moldova atât de bogate în monumente de glorioasă viață bisericească și națională, concertând în orașele: Tg. Murăș, Câmpulungul Moldovei, Cernăuți, Botoșani, Iași și Mercurea-Ciuc.

EXAMENE.

Sesiunea de toamnă a examenelor s'a ținut în luna Septembrie a anului 1930, iar sesiunea de primăvară, în Iunie 1931.

III.

SOCIETATEA „A. ȘAGUNA“ A STUDENȚILOR DELA ACADEMIA TEOLO- GICĂ „ANDREIANĂ“ DIN SIBIU.

— RAPORT GENERAL —

1. ACTIVITATEA SOCIETĂȚII ÎN GENERAL.

Societatea s'a constituit, pentru anul societar 1930/31, în ședința din 5 Octomvrie 1930, condusă de dl Rector N. Colan, în modul următor:

Președinte: Dr. Dumitru Stăniloae, profesor.

Membrii în comitet: Aron Muntean, an IV, vice-președinte. Nicodim Belea, an IV, secretar general. Ștefan Moldovan, an II, secretar de ședințe. Ioan G. Muntean, an III, cassier. Zaharia Rucărean, an I, cenzor. Ioan Langa, an III, bibliotecar. Teofil Păcurariu, an I, vice-bibliotecar. Ioan Mihălțian, an II, econom.

Membrii în comisia literară: Chirion Păcurariu și Simion Radu, an IV. Dumitru Călugăr și George Șoima, an III. Zian V. Boca și Teodor Bodogae, an II. Vasile Coman și Acsente Ursa, an I.

Societatea a ținut în decursul anului 10 ședințe, dintre cari 1 extraordinară și 1 festivă.

Ședința festivă s'a ținut în 30 Noemvrie 1930 (Sf. Andrei) în Aula Academiei, în memoria patronului societății, fericitul întru Domnul Mitropolitul Șaguna. Programul ședinței, care s'a desfășurat în fața unui public numeros și ales, în frunte cu P. Sa Sa arhiereul-vicar Vasile, a fost cât se poate de mulțumitor.

Numărul membrilor societății a fost anul acesta: fondatori 8, onorari 27 și ordinari 142.

2. ACTIVITATEA SOCIETĂȚII ÎN SPECIAL.

a) ACTIVITATEA LITERARĂ.

În anul acesta s'au citit în comisia literară 14 lucrări, dintre cari 11 au fost primite și admise a se citi în fața societății.

Lucrările citite aparțin următorilor studenți:

ANUL II.

1. Z. V. Boca: Contribuția ortodoxiei la formarea sufletului românesc.¹
2. T. Bodogae: Contribuția ortodoxiei la formarea sufletului românesc.
3. Șt. Moldovan: Om pierdut (schiță).

ANUL III.

1. A. Băilă: *a)* Revizuire metodică; *b)* În amurg (poezie);
c) Contribuția ortodoxiei la formarea sufletului românesc.

ANUL IV.

1. N. Belea: Grăbește... nu e târziu.
2. A. Muntean: Aportul Bisericii la unitatea națională.
3. S. Radu: Concepția mitropolitului Andrei Șaguna despre Biserică.
4. V. Vulcu: *a)* Rolul femeii în educația religioasă a tineretului; *b)* Convertire și martiriu.

Pe lângă aceste lucrări au declamat în ședințele societății și au executat bucăți muzicale următorii membrii:

1. Gh. Corbu, an I: Groparul, de Gh. Coșbuc.
2. Veturia Moșoiu și A. Popa, an II: Barcarolle de Tchaikowski, executat la vioară și pian.
3. Marcu Adam și D. Laslău, an II: Duet de flaut.
4. Marcu Adam, an II: Solo de flaut: „Doina ciobanului“, de I. Șerban.
5. A. Popa, an II: Solo de vioară: „În captivitate“, de Herskovici.

6. I. G. Muntean, an III: Pe „Golgota“, de G. Gregorian.
Tot aici amintim, că în ziua de 1 Februarie punându-se bază „Asociației Generale a studenților teologi ortodocși din România“, cu sediul în București, societatea noastră în ședința

¹ Subiectul acesta l-au tratat și studenții: Aug. Băilă, an III și T. Bodogae, an II, dat fiind de cătră „Asociația Generală a studenților teologi ortodocși din România“ [șed. din 2 Februarie 1931 ținută la București] menită fiind a se citi în primul Congres al numitei Asociații.

din 19 Februarie 1931, și-a ales doi membrii consilieri în numita Asociație pe: N. Belea an. IV și Ioan Popa an. III, cari au reprezentat societatea la toate adunările și ședințele Asociației.

b) ACTIVITATEA ADMINISTRATIVĂ.

Comitetul societății a ținut în decursul anului 8 ședințe ordinare, îngrijindu-se de bunul mers al afacerilor administrative și rezolvând chestiunile aparținătoare sferei sale de competență.

3. AVEREA SOCIETĂȚII.

În anul acesta s'au primit donațiuni de cărți pentru bibliotecă dela:

1. *Prof. N. Colan*:

1. Reorganizarea inv. teologic 1930.

2. *Dr. Horia Petra-Petrescu*:

1. Congresul Cultural al asociațiunii „Astra” 1930.

3. *Academia Română*:

1. Il lexicon Maosilianum de C. Tagliavini 1930. 2. Date paleolitice pentru strat. de leös în N. Basarabiei de I. P. Botez 1930. 3. Rumänisch und romanisch de W. M. Lübke 1930. 4. Perxla fort. del Petrarca in Romania de Ortiz 1930. 5. Câteva date relative la acțiunea alcool. etilic și metilic de G. Marinescu 1930. 6. Elephas Torgonterii Pohl în România de Simionescu 1930. 7. Catalogul vertebratelor fosile din România de I. Z. Barbu 1930. 8. Fauna macrolepidopterelor Basarabiei de Nord de A. Alexinschi 1930. 9. Călători Poloni în țările Române de P. P. Panaitescu 1930. 10. Originea lui Ștefan Răzvan de N. Iorga. 11. Octoihul Diaconului Lorinț de N. Iorga. 12. Juristul Andronache Donici de A. Rădulescu. 13. Evoluțiunea mijloacelor și a chipului de făptuire a răsb. dela moartea lui Ștefan cel mare până la a lui Mateiu-Basarab de Gen. R. Rossetti (2 vol.). 14. Aretomys Bobac în cvaternarul din România de I. Simionescu 1930.

4. *D. Comșa a donat*:

1. Indrumări din Economia câmpului 1929. 2. Indrumări din Economia casnică și grădinărit 1929.

5. *D. Valeriu Crețu*:

1. Buletinul camerei de comerț și industrie 1931.

6. Casa școalelor:

1. Poema Rondelurilor de A. Macedonski 1927. 2. Rochia albă de C. Ardeleanu 1921. 3. Epice și dramatice de C. Theodorean 1921. 4. Eroice de M. Dem. Rădulescu 1927. 5. Antologie de B. Nemțeanu 1926. 4. Poeme străine de P. Murnu 1928. 7. Roman perpetuu (nuv.) de D. Botez 1928. 8. Poezii alese de Th. Șerbănescu 1927. 9. Vioara mută (rom.) de N. Davidescu 1928. 10. Poezii de E. Fargo 1928. 11. Florică cerceșul și alte scrieri de I. Paul 1928. 12. Don Quichote dela Manche de Cervantes 1925. 13. Priveliști de Gh. Dumitrescu 1928. 14. Un dor împlinit de I. Bassarabescu 1927. 15. Poezii de A. Moșoiu 1927. 16. Cuibul visurilor (nuv.) de L. Rebreanu 1927. 17. Desemnuri tragice de H. P. Bengescu 1927. 18. Insemnări și amintiri de Jean Bart 1928. 19. Sora Magdalena de A. Sturza 1928. 20. Rapsodii românești de D. Rădulescu 1928. 21. Drumul de Celarianu 1928. 22. Cerbul de lumină de R. Gyr 1928. 23. Poezii de M. Cugler-Poni 1927. 24. Scut și targă de Perpesicius 1926. 25. Mențiuni critice de Perpesicius 1928. 26. Povestiri de prin văi de E. Boureanu 1928. 27. Aspecte literare de D. I. Suchianu 1928. 28. Domnu Dincă de I. A. Basarabescu 1928. 29. Datorii uitate de P. Botez 1958. 30. Crinii roșii (poezii) de Sanda Movilă 1925. 31. Cărticica racului de P. Gârboviceanu 1928. 32. Grădina de sidef de N. Milcu 1927. 33. Gh. Asachi de E. Soricescu 1927. 34. Opinii literare de Gh. Dumitrescu 1927. 35. Perspective de M. D. Ralea 1928. 36. Schițe alese de Gh. Brăescu 1927. 37. Comentarii critice de Valescu 1928. 38. Pata de cerneală de R. Constant 1928. 39. Interpretări de M. D. Ralea 1928. 40. Metodica limbii materne de I. P. Papadopol 1925. 41. Jocul apelor de A. Moșoiu 1928. 42. Oda limbii române de V. Eftimiu 1927. 43. Studii critice de Sanielevici 1927. 44. Svonuri din necunoscut de E. Speranță 1921. 45. Biserica arsă de I. Stoican 1923. 46. Niță Galantonul de St. M. Stempo 1926. 47. Striana de A. Moșoiu 1926. 48. Stăpâna de C. Theodorean 1926. 49. Cinci piese jucate de C. Răuleț 1928. 50. Paharul blestemat de G. Rotică 1924. 51. Legenda de Natalia Negru 1922. 52. Evoluția sist. de morală de Gr. Tăușan 1924. 53. Geneză de Stamatadi 1925. 54. Probl. select. școal. democrației de I. C. Petrescu 1928. 55. Părerii și sugestii de Murnu 1928. 56. Note de drum de I. Petroviciu 1928. 57. Probleme

de logică de I. Petrovici 1928. 58. Sistemul esteticii de E. Meumann 1926. 59. Studii ist.-filos. de I. Petrovici 1925. 60. Activitatea și noile ref. școlare de I. C. Petrescu 1928. 61. Intr. în Metafizică de I. Petrovici 1928. 62. Educația cetățenească a tineretului de Gh. Herschensteines 1927. 63. Educ. și ideal de C. Narly. 64. Insemnări filozofice și literare de Stefan Gh. 1926. 65. Elemente de metafizică de R. Motru 1928. 66. Personalismul energetic de R. Motru 1927. 67. Istoria pedagogiei de G. Antonescu 1927. 68. Buletinul Nr. 2 al Ped. teoretice de G. Antonescu 1926. 69. Concepții și realizări în pedagog. 1929. 70. Legea pentru învăț. primar al stat. de Angelescu 1925. 71. Educația morală de Antonescu 1929. 72. Ped. experimentală de E. Claparède 1924. 73. Studii pedagogice de P. Liseanu 1925. 74. Probleme de sociologie de P. Andreiu 1927. 75. Predarea învăț. agr. de N. Nicolescu 1927. 76. Cărticica furnicilor de G. Salzmann 1928. 77. Schițe asupra școal. sec. în Italia de A. Marinescu 1921. 78. Naționalismul creator de I. I. Golboca 1928. 79. Psihanaliză și educ. de G. Antonescu 1928. 80. Cercetări pedagogice și sociale de Papacostea 1925. 81. Psihologie ped. de E. Martig 1927. 82. Buletinul Univ. București 1925. 83. Cuvântări către naț. germană de G. Fichte 1928. 84. Cercetări filozofice de I. Petrovici 1926. 85. Romanica de G. P. Liseanu 1926. 86. Contribuții la știința Societății de M. Balea 1927. 87. Filozofia lui Plotin de Tăușan 1923. 88. Comentarii și sugestii de M. Balea 1928. 89. Prelegeri pedagogice de Fr. Herbart 1925. 90. Alex. Xenopol de Oct. Botez 1928. 91. Pedagogia socială de C. Narly 1928. 92. Școala creatoare de I. I. Gabrea 1927. 93. Reforma învăț. de P. Negulescu 1927 [2 vol.).

7. Societatea „Credința Ortodoxă”, Cluj:

1. Almanahul Societății 1930.

S'au cumpărat următoarele cărți: 1. În slujba misionarismului ort. de Dr. Grigorie Gh. Comșa 1930. 2. Confesiuni și secte de Arh. Grigorie Leu Botoșăneanu 1929. 3. Istoria desrobirii relig. a Românilor din Ardeal de S. Dragomir 1930. 4. Tempi pasați de A. P. Bănuț 1931. 5. Apărarea orașelor de Cristescu Gh. 1930. Dictionaire grec-français de M. A. Bailly.

În consecință cărțile din bibliotecă s'au înmulțit în decursul anului școlar 1930—31 cu 177 volume.

Starea bibliotecii la încheierea anului școlar :

		opuri	în vol.
Grupa	I. Teologie	761	„ 895
„	II. Literatură	889	„ 941
„	III. Istorie și geografie	516	„ 609
„	IV. Filozofie și pedagogie	262	„ 266
„	V. Științe naturale și economice	126	„ 129
„	VI. Jurisprudență	97	„ 101
„	VII. Protocoale sinodale și congresuale	71	„ 76
„	VIII. Rapoarte anuale și anuare	19	„ 21
„	IX. Enciclopedice	28	„ 39
„	X. Diverse	162	„ 271
„	XI. Muzicale	87	„ 90
„	XII. Publicațiuni periodice. Reviste	507	„ 580

Analele Academiei Române :

	opuri
I. Memoriile secțiunii administrative	54
II. „ „ literare	44
III. „ „ științifice	71
IV. „ „ istorice	115
V. Discursuri de recepție	23

Reviste, ziare și foi. În sala de lectură a societății în decursul anului au stat la dispoziția membrilor următoarele reviste, ziare și foi:

A) Abonate: a) *reviste*: 1. Biserica ortodoxă. 2. Boabe de grâu. 3. Buletinul anti-iudeo massonic. 4. Candela. 5. Căminul. 6. Fântâna darurilor. 7. Femeia de mâine. 8. Gândirea. 9. Neamul românesc. 10. Misionarul. 11. Natura. 12. Raze de lumină. 13. Revista de filozofie. 14. Revista de sociologie. 15. Societatea de mâine. 16. Sănătatea. 17. Viața românească.

B) Gratuite: a) *reviste*: 1. Apostolul. 2. Buletinul episc. Hușilor. 3. Cronica Romanului. 4. Convorbiri Literare. 5. Înfrățirea românească. 6. Mitropolia Moldovei. 7. Noua rev. bisericească. 8. Răsăritul. 9. Roma. 10. Renașterea. 11. Revista Teologică. 12. Episcopia Argeșului. 13. Revista gen. a învă. 14. Revista istorică. 15. Revista Tinerimii române. 16. Studentul. 17. Țara Noastră. 18. Utopia. 19. Revista economică. 20. Sfânta Cruce. 21. Credința. 22. Cele trei Crișuri. 23. Transilvania. b) *ziare*: 1. Cuvântul. 2. Universul. 3. Viitorul. 4. Neamul românesc. 5. Glasul Bucovinei. 6. Galații noi. 7. Glasul Ardealului.

c) foi: 1. Alba-Iulia. 2. Avântul. 3. Cultura Poporului. 4. Cuvântul Moldovenesc. 5. Baia-mare. 6. Cuvântul Poporului. 7. Dumineca Poporului. 8. Foaia diecezană. 9. Foaia interesantă. 10. Gazeta Oficială. 11. Libertatea. 12. Lumina Satelor. 13. Oastea Domnului. 14. Renașterea. 15. Țara voievozilor. 16. Telegraful Român. 17. Unirea. 17. Vestitorul. 18. Crucea. 19. Pace vouă. 20. Muncitorul creștin. 21. Lumea și țara. 22. Lumina plugarului. 23. Marea Noastră. 24. Românul. 25. Sentinela. 26. Salvarea. 27. Solia dreptății. 28. Târnava.

FONDURI.

Societatea administrează două fonduri:

1. Fondul administrativ:

Intrate	Lei	35.198 ⁵⁰
Ieșite	„	22.134 [—]
Rest de cassă	Lei	13.064 ⁵⁴

2. Fondul de ajutorare și premii:

Intrate	Lei	28.068 [—]
Ieșite	„	— [—]
Rest de cassă	Lei	28.068 [—]

MULȚUMITĂ PUBLICĂ.

Societatea își ține de plăcută datorință a exprima adâncă sa mulțumită și recunoștință autorității bisericești, pentru acordarea saalelor trebuincioase; dlui Rector N. Colan pentru supravieghierea și sprijinul societății, On. corp profesoral pentru interesul ce l-a arătat societății și Preaestimatlui domn profesor Dr. D. Stăniloae pentru bunăvoința pe care a avut-o de a fi luat și în acest an sarcina prezidenției.

Asemenea societatea exprimă cele mai călduroase mulțumiri, tuturor celorce au contribuit la sporirea bibliotecii prin donațiuni de cărți și oferte în bani, precum și Onor. Redacții, cari ne-au sprijinit în ajungerea scopurilor culturale urmărite, prin trimiterea gratuită a revistelor, foilor și ziarelor ce redac-tează.

Sibiu, din ședința societății ținută la 29 Maiu 1931.

ARON MUNTEAN,
vice-președinte.

NICODIM BELEA,
secretar general.

CONCEPȚIA MITROPOLITULUI ȘAGUNA DESPRE BISERICĂ.¹

De SIMION RADU, stud. an. IV.

Societatea studenților dela Academia teologică din Sibiu, are ca patron pe Mitropolitul de slăvită memorie, Andreiu Șaguna. La ședințele festive din ultimii ani ai acestei societăți s'a abandonat obiceiul de a se vorbi mai pe larg despre personalitatea, despre sufletul mare și despre marile fapte ale Mitropolitului, care a fost un adevărat dătător de legi și datini.

Faptul își are suficiente explicații, căci personalitatea marelui Mitropolit a intrat în plămada sufletească a generațiilor mai nouă ale poporului român din Ardeal. Despre Șaguna îți vorbește cărturarul și țăranul deopotrivă, cum îți vorbește despre celelalte personalități mari cari au intrat în istoria trecutului nostru zbuciumat, dar măreț.

Totuși, nu este o greșală dacă din când în când măcar, evocăm și mai pe larg figura sufletească a marelui Arhiepiscop pentru a o păstra vecinic în fața ochilor noștri sufletești, admirându-o, încălzindu-ne și inspirându-ne din faptele lui cele mari, din eroismul lui constant, în lupta pe care suntem chemați să o purtăm astăzi mai mult ca oricând, pentru strălucirea tot mai vie a Sf. noastre Biserici și pentru gloria neamului.

Importanța Mitropolitului Andreiu Șaguna și valoarea permanentă a operei sale o vedește între altele și faptul, că la temelia organizației celei nouă a Bisericii ortodoxe din cuprinsul României întregite stă aceeaș operă de organizare bisericească pe care a realizat-o marele Mitropolit pentru neamul ortodox din Ardeal, acum șase decenii.

¹ Disertație ținută la ședința festivă a Soc. stud. în teologie, în 30 Noembrie 1930.

Iată pentru ce Mitropolitul Șaguna nu ne pare inactual nici astăzi, după cum nu ne par inactuale nici câteva considerații cu privire la concepția lui despre Biserică, concepție care a stat la temelia lucrării lui de organizare a Sfântului Așezământ, care a fost în tot trecutul neamului pavăza cea mai sigură a sufletului românesc, oaza pentru odihna lui, portul în care ancora ființa etnică a unui popor în vitregia veacurilor și care este chemată și pe viitor să cârmuiască neamul nostru pe drumul marilor lui destine.

Pentru Șaguna ca și pentru orice ortodox luminat, Biserica a fost instituția întemeiată de Mântuitorul nostru Isus Hristos și menită să călăuzească obștea credincioasă pe drumul mântuirii sufletești.

El a știut, că este o Biserică luptătoare, care în lumea aceasta își dă silința să-și ajungă scopurile sale ideale prin înțelepciunea ierarhiei consacrate, prin ascultătoarea osârdie a credincioșilor săi și mai ales prin harul care se revarsă neconținut din jertfa adusă de Mântuitorul pe Golgota. El a știut de asemenea, că este o Biserică triumfătoare a dreptilor, ajunși în viața de dincolo; dar grija noastră spirituală trebuie să se îndrepteze [mai ales] asupra vieții adevărate încă din lumea aceasta, pentru ca ea să se desăvârșească dincolo.

Concepția Mitropolitului Șaguna despre Biserică pornea din învățătura Sf. Scripturi, așa de limpede lămurită de Sf. Pavel, care aseamănă Așezământul Sfânt cu trupul omenesc. După cum un trup omenesc nu-și poate păstra și desvolta sănătatea și frumsețea sa, decât prin conlucrarea tuturor mădurelor lui, tot asemenea pentru înflorirea Bisericii sunt reclamate silințele conștiente și luminate ale tuturor membrilor ei. De bună seamă sarcina și cinstea conducerii îi revine ierarhiei așezate de însuși Întemeietorul Bisericii, dar nu este mai puțin adevărat că tot atât de necesară este ascultarea activă și colaborarea înțeleaptă a mirenilor în viața Bisericii. Așa zice Sf. Scriptură că este bine; așa spun Sfintele Canoane că este înțelept; așa spune măreața tradiție aproape bimilenară a Bisericii ortodoxe.

Din cele de mai sus se vede limpede că Biserica are scopuri cari trec dincolo de limita vieții acesteia; are scopuri dincolo de scopurile oricărei societăți terestre.

Iată pentru ce, Biserica trebuie să fie liberă în acțiunea sa de orice factor care ar căuta s'o zăticnească în drumul ei de luptă, pentru atingerea adevăratelor ei scopuri.

Prin aceste considerații introductive, am deschis — credem — drumul către înțelegerea celor trei principii fundamentale cari stau la temelia organizației bisericesti, așa cum a conceput-o Mitropolitul Șaguna.

Acestea sunt: al autonomiei, al constituționalismului bazat pe sinodalitate, și al colaborării credincioșilor mireni la opera pe care e chemată să o realizeze Sf. Biserică, sub vecinica conducere a dumnezeescului ei Intemeietor.

Câteși trei au fost adânc brăzdate în constituția Bisericii, în opera monumentală, care-l arată pe Șaguna un legiuitor înțelept, genial, un „Solon al Românilor“, în „Statutul Organic“, care va rămâne mereu coroana operelor șaguniene.

Să le privim mai de aproape.

Întâiul principiu, autonomia, este de o importanță capitală, de aceea Șaguna îl așează la baza organizării Bisericii. Exclusiv sub scutul lui s'au putut desvolta celelalte două. Libertatea Bisericii în stat este o condiție de viață, fără care nu se poate desvolta, cum nu se poate desvolta și înflori o plantă fără lumina și căldura soarelui. Pentru Biserică acest soare este Hristos.

Șaguna a înțeles că autonomia Bisericii înseamnă ridicarea ei din preocupările mărunte ale vieții cotidiene spre culmile sfinte, înseamnă dreptul de întâietate la viață al lui Hristos. El arată că viața creștină trebuie să fie problema vitală și a oricărui stat.

Prin autonomie voia să ridice Biserica la situația unei instituții distincte de stat, cu toate cele necesare, a cărei viață să nu se piardă cu a acestuia. Statul are un ideal trecător, Biserica unul vecinic. Cu aceasta, ea nu caută supremație față de el, căci nu acesta este scopul, ci tinde la o colaborare armonică.

Mulți se întreabă astăzi — ca și altădată — pentru ce necesară această autonomie într'un stat român. Ca să facă ea ce vrea, fără să fie controlată de nimeni? Să facă un Stat în Stat, ori să se amestece chiar în afacerile statului și indirect să-i arate că e mai mare? Nu. Ortodoxia n'a voit nici când să.

se substituie Statului și nici să se separe de el, căci anumite chestiuni, așa zise mixte, tocmai îi cer sprijinul.

Dacă totuși se observă, că Biserica exercită o oarecare influență asupra Statului, este că îl spiritualizează, îl sfințește, punându-i ca temelie al vieții religia și morala creștină. Biserica trebuie chiar să-și afirme influența în modul acesta; altfel ar fugi dela o datorie capitală. Această influență e datorare să o exercite asupra oricărei societăți din lume. Aceasta înseamnă că Biserica este vie și își îndeplinește chemarea.

Astfel și-a fixat Șaguna ideile sale despre autonomia Bisericii și despre raportul de reciprocitate dintre Biserică și Stat.

Consecința organică a acestui raport este, că Statul e dator să promoveze scopul Bisericii prin acordarea mijloacelor și ajutoarelor de care are lipsă aceasta.

Aceste considerații, poate și altele pe cari nu le afirma deschis, le avea Șaguna în vedere, când cerea autonomia pe seama Bisericii. Conform acestui principiu Biserica are dreptul la viață, să-și cârmuiască și reguleze prin legi proprii chestiunile interne și externe, bisericești și școlare. Sub scutul autonomiei se vor adăposti toate mijloacele atât de diverse, mai apropiate sau mai îndepărtate, pe cari le va socoti de trebuință pentru realizarea scopului ei.

Al doilea principiu, constituționalismul, este într-o legătură strânsă cu al treilea. Ce este el? Este conducerea după legi stabilite de mai înainte. În Stat aceste legi emană dela popor și se opun arbitrarului și despotismului; pe când în Biserică el se bazează pe Sf. Scriptură și pe canoanele aduse de sinoade. Șaguna a lărgit acest constituționalism, dând dreptul mirenilor de a fixa legi nouă cu privire la administrarea Bisericii, dar în cadrul canoanelor.

Prin constituționalism armonizează raporturile dintre preoți și păstoriți și preîntâmpină un eventual exces de putere la cei de sus.

Votul universal dă drepturi egale fiecărui credincios să participe la viața bisericească. Dar votul a fost uneori folosit greșit, căci poporul era neînvățat. O spune chiar Șaguna: „A trebuit să fac această lege și știam că mai ales acum la început o să aibă urmări rele. Poporul nostru nu e pregătit pentru

această reformă, dar dacă nu foloseam prilejul acum, nu o mai puteam face¹.

În înțelesul obștesc democrația înseamnă domnia poporului. Dar, o precizare: Biserica nu este democratică în sensul că poporul conduce, ci în acela că Biserica e condusă de ierarhie, alături de cei mai distinși credincioși ai ei, aleși, iar nu numiți.

Biserica — după Șaguna — este democratică întru atât că are la baza ei respectul deopotrivă al „drepturilor sufletului” din toate păturile sociale. Și nu este democratică, întru cât autoritatea conducerii ce o are ierarhia nu emană dela popor, ci vine dela Dumnezeu.

Principiul constituțional, bazat pe sinodalitate, el, cel dintâi, — spune N. Popea — l-a introdus în Biserică de bună voie; un constituționalism care ne face cinste. Cu bucurie a dat poporului puterea legislativă, judecătorească și executivă pe care o deținea. De ce? Căci superior în toate, a înțeles, că orice instituțiune numai în măsura în care dă drepturi deopotrivă tuturor membrilor, poate fi sigură de durabilitate și de progres.

Prin constituționalism se asigură o oarecare independență tuturor părților componente ale Mitropoliei: eparhie, protopopiat și parohie. Prin toate trece ideea esențială de unitate și armonie desăvârșită ce trebuie să existe între ele.

Această unitate în armonie — cu respectul autonomiei fiecărei părți mai mici — precizată în constituție, este iarăși o parte esențială în concepția despre Biserică a lui Șaguna. Un mitropolit al nostru o remarcă astfel: „Șaguna a dat Bisericii sale o constituție și mai ideală de cum marii filozofi au contemplat constituția societății politice. Întemeindu-se pe faptul că elementul constitutiv al Bisericii este clerul și poporul grupat în circumscripții parohiale, protopresbiterale și eparhiale, cari formează complexul sau părțile constitutive ale Mitropoliei, el a împărțit puterea între aceste părți, egal, așa fel, că fiecare își conduce afacerile bisericești, școlare și economice, independent de altă parte constitutivă sieși egală și iarăși fiecare parte mai

¹ Jubileul lui Șaguna din 1924, „Revista Teologică”, pag. 229, citat după păr, protopop E. Cioran.

mică ia parte la acțiunile părții constitutive mai mari, până la Mitropolie, prin reprezentanții săi”.¹

Cu aplicarea celui de al treilea principiu, socotit ca cel mai îndrăzneț în toată concepția lui, cel al introducerii mirenilor în gospodăria administrativă a Bisericii, cu ridicarea lui din pasivitate la activitate, se face un pas înainte. În fond acesta însemnează readucerea la existență a vechii datini din Biserică.

Șaguna înțelegea să recheme trecutul spre a zidi pe el viitorul Bisericii. Înăpătuia adevărat o lucrare constructivă și traianică peste veacuri.

Înțelegem cum a ajuns el să dea mirenilor în sinoadele Bisericii atâta putere, prin votul universal, dacă ne amintim că zicea: Toți sunt făpturile lui Dumnezeu și lucrători în via Lui. Toți sunt, după cuvântul măritului Pavel: „Trupul lui Hristos și mădulare în parte”.²

Așa scotea la iveală și aprecia după cuviință valoarea reală care se găsește în elementul democratic. Prin aceasta ridica demnitatea personală și socială a credincioșilor. Ei nu mai sunt instrumente pasive, ci factori cu conștiință proprie, cari treziți la jertfelnicie față de Biserică își primesc și drepturi prin cari să ia parte activă în administrarea Instituției sacre. Astfel el pune ca principiu și în cele religioase un fapt logic atât de evident: că fiind cu cineva solidar în datorii, se cuvine să fi și în drepturi.

Subiectiv, fiecare credincios se simțea mai aproape de Biserică, pe care o privea ca o mamă alinătoare de dureri. Obiectiv, întreg poporul venea cu puteri nouă de muncă, pe cari le punea în slujba Bisericii, a cărei viață devenea una cu a lui.

Considerația largă a lui Șaguna merge până acolo, că acordă mirenilor în corporațiile bisericești $\frac{2}{3}$ din numărul membrilor și numai $\frac{1}{3}$ clericilor.

Dar schimbarea organizației Bisericii săvârșită de el, a fost și ecoul unor mari evenimente din istoria universală.

Spirit înțelegător al timpului său, Șaguna a știut să desprindă și să aplice în Biserică drepturile pentru cari se dădeau lupte mari

¹ Ioan Lupaș: „Andrieu Șaguna”. Scriere comemorativă, Sibiu 1909, pag. 445.

² II Cor. 12, 17.

pe teren politic, pe cari istoria le-a însemnat în acele de dure-roasă aducere aminte vărsări de sânge pentru desrobirea națională, pentru ruperea lanțurilor iobăgiei prin proclamarea drepturilor omului, cari au fost revoluția din 1789 și prin cea din 1848—1849.

Șaguna nu stă retras în Biserică, privind desinteresat la deslănțuirea evenimentelor — cari poate ar fi fost fatale pentru ea — ci se amestecă în vârtejul fierberilor; reușește să-i salveze viața și concomitent, să ancoreze în ea și ființa etnică a neamului nostru.

El a înțeles că cele trei idei: libertate, egalitate și frater-nitate, intitulată strălucit „drepturile omului”, — nu în sensul cum au plecat din Franța în 1789 — erau, în substanțialitatea lor, trei din cele mai de valoare precepte evanghelice, așa cum au fost aplicate în viața Bisericii în primele veacuri creștine. Ca atare, trebuia să le recunoască, să le aprecieze importanța, privindu-le ca un dar venit de sus și să-și dea toate silințele ca să răsbată în viața socială a ei. Șaguna a coborât în viața Bisericii principiile Sf. Evanghelii și a arătat că ea posedă elementul nevăzut prin care poate face față oricăror exigențe și că învață adevăruri eterne.

Prin colaborarea elementului democratic rămânea neatinsă doctrina ortodoxă a Bisericii sub ale cărei canoane se va adăposti — cu ajutorul autonomiei — nu numai viața religioasă, ci și cea națională a poporului îngenunchiat de veacuri străinilor. El a fost scăpat din ghiarele absolutismului habsburgic și va înscrie o pagină de glorie în istorie, cu ajutorul lui Șaguna.

Durere, că nici dela acest bine închinat Bisericii și obștei române, n'au lipsit dușmanii.

Episcopul Hacman, canonicul dela Blaj Alex. Grama, germanul Vering și alți câțiva, priveau cu invidie la ceea ce a realizat bărbatul providențial. Ei l-au socotit un inovator, prin dreptul de participare al mirenilor la sinoade. Îl învinuiau că a devenit protestant, în special că a adoptat forme calvine. Că în sfârșit, constituționalismul este o creație arbitrară, iar opera sa, Statutul Organic, este departe de tradiția ortodoxă universală, cum și de vechile practici românești depuse în Pravilă.

Șaguna le răspunde. În „Anthonismos“, la 1861, îndreptat contra detractorilor săi, mai ales contra celor din Bucovina, el își precizează canonicitatea operei înfăptuite pe baza T. Nou și a Sf. Tradițiuni.

El spune, că Apostolii n'au hotărât singuri chestiunile ce s'au ivit în biserică, ci împreună cu învățăceii și bătrânii poporului. Exemplu: 1. Alegererea lui Matia, (Fap. Ap. 1), 2. Aplanarea divergențelor dintre Elini și Evrei cu privire la nemulțumirea văduvelor la împărțirea mii, (Fap. Ap. 2), 3. Ținerea sinodului apostolesc din Ierusalim an. 50 ș. a.

Tradiția a consfințit acest obicei. Il găsim la Ciprian al Cartaginei, la sinoadele căruia iau parte activă mulțime de mireni, apoi la sinodul din Elvira 306, la cel din Arles în Galia 314 etc. Instituirea episcopului — zice Șaguna în „Anthonismos“ — se făcea atunci prin sufragiu universal al clerului și poporului. Ca dovadă aduce pe Ioan Hrisostom, care întocmai ca Ambrosie din Milan a fost ales episcop în Constantinopol la 397, cu voința tuturor. Și citează din Pidalion, autoritatea superioară a bisericii ortodoxe, canonul 13 dela sinodul din Laodiceea 346, unde se zice, că dintre mireni, cei mai evlavioși pot alege cu episcopul și preoții pe cei ce hirotonesc pentru ei.

Accentuiază că avându-le acestea în vedere, mai trebuia să facă față și împrejurărilor politice prin cari trecea lumea civilizată contemporană. Că tirania și despotismul religios nu s'a putut menține nici odată în Biserica ortodoxă, de aceea combătând această conducere, *readuce la viață adunarea formată din cler și mireni, sau instituția sinodului, ca organ legiuitor, încă din antichitatea creștină, prin care s'a pus temelie constituționalismului bisericesc.*

Șaguna întărește cele spuse printr'o mărturisire sinceră a erudiției sale, prin care răspunde direct dușmanilor: „Am încărunțit în studiul canoanelor și în asemănarea textelor grecești, latinești și slavonești ale canoanelor bisericii, apoi suntem întru câtva versați și în Jure Romano“...¹ Mai mult: cuvintele dela Congresul național din 1864 îl arată ca pe cel mai tradiționalist ortodox: „Ceeace am făcut, să-mi credeți și vă veți convinge că n'am făcut din capul meu, ci am făcut după cum

¹ „Anthonismos“, de A. Șaguna, pag. 26.

prescrie Biserica. Eu ași fi cel dintâiu care ași fi greșit de tot când m'ași fi încumetat să pun în elaboratul meu ceva ce n'ar fi în înțelesul canoanelor și instituțiilor Bisericii noastre“...¹

Importanța democrației, care ocupă un loc de seamă în toată concepția lui Șaguna — în sensul cum am arătat-o mai sus — o evidențiază dl prof. I. Mihălcescu: „Democratismul introdus de Șaguna, a avut de efect că fiecare român a trebuit să se intereseze de aproape și să contribuie și el după puteri la bunul mers al Bisericii și școlii. Preoții și învățătorii au trebuit totdeauna să stea în cele mai strânse legături cu poporul de care sunt întreținuți și în parte controlați în îndeplinirea datoriilor, iar poporul a privit cu sfințenie la conducătorii săi și nu le-a ieșit nici odată din cuvânt. Fără această organizare Români ardeleni n'ar fi ceea ce sunt azi.“²

Se stabilește o legătură intimă între membrii cari se întâlnesc în toate afacerile Bisericii. Mai mult, pretutindeni pe lângă iubirea Bisericii se întâlnește și iubirea de neam. Astfel în toată concepția lui, se îmbină armonic spiritul vechiu creștin, patriarhal, tradiționalist, ortodox, cu spiritul modern liberal-democratic și național.

Biserica organizată pe baza celor trei principii de mai sus, a format, după cuvintele P. S. episcop Ciorogariu: „O mică republică constituțională-democratică, — dacă vreți, un mic imperiu visat de Plato — în marea monarhie habsburgică — cu aparențe de constituționalism.“³

Dar se impune o constatare: dacă colaborarea largă a mirenilor n'a adus roade deplin satisfăcătoare, așa cum a voit Șaguna, nu urmenză că marele ierarh a fost un simplu idealist, sau un visător. Concepția lui despre Biserică nu este o utopie.

Dacă ideile lui nu s'au realizat așa dupăcum au fost preconizate de el, nu trebuie să pierdem din vedere cauza primă a răului. El își închipuia că cei ce vor fi chemați să-și dea aportul lor la cele sfinte vor fi numai caractere pline de iubire și devotament, că vor aduce aici tot ceea ce sufletul lor

¹ „Metrop. Rom. ortod.“, Dr. Il. Pușcariu. Citat, după Gh. Tulbure, „Activit. liter. a Mitrop. Saguna“, Sibiu, 1909, p.

² Ioan Lupaș: „Andrei Șaguna“, Scriere comemorativă, pag. 355.

³ Revista teologică, an, 1923, numărul festiv.

are mai scump. Mitropolitului Șaguna îi plăcea să privească pe oameni din partea lor nobilă, împodobiți cu virtuțile creștine și n'a ținut seamă, că sub masca religiozității uneori se ascunde patima egoismului.

Consecința a fost și este, că unii au uitat și uită, cui slujesc și substituiesc intereselor Bisericii interesele personale. Ni se va părea utopie ceea ce a realizat și dorea să mai realizeze Șaguna, dacă nu vom fi toți mai pre sus de toate creștini adevărați. Când toți ne vom jertfi pentru Biserică, ne vom identifica desăvârșit cu interesele ei, când toți vom scrie în inimile noastre cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Hristos viază în mine și eu în El“ și vom repeta din toată ființa noastră: „Noi trăim prin Biserică și pentru Biserică, iar Biserica trăiește în sufletul nostru“, concepția despre Biserică a Mitropolitului Șaguna, în toată măreția și sfințenia ei, se va coborî mai mult în viața noastră, devenind o realitate, o împărăție a lui Dumnezeu pe pământ, așa cum voia el.

Din iubirea pe care o avea el și pe care o presupunea că există în toți fiii poporului, a deschis larg porțile Bisericii. Știa că atât timp cât această dragoste va fi în sufletul fiecăruia, constituția lui va da roade binecuvântate.

Adevărat că dela Șaguna înceace viața bisericească s'a cam birocratizat. Dar ne bucurăm că o reacție a și început să se producă. Intr'adevăr și trebuie o îndreptare, o revenire dela formalism la adevăratul fond, în care viața administrativă să fie pusă în slujba celei duhovnicești. Biserica începe a se regăsi pe sine, cu toată misiunea spirituală, care constă în a sfinți pe credincioși pentru Dumnezeu.

Reînviat acest duh nou de viață creștină, după care înseta sufletul multora, a strâns pe preoți în asociații, cercuri pastorale și misiunare, iar pe mireni i-a chemat la propoveduire evanghelică, la apostolatul laic, care nu era explicit în statutul Șagunian și a fost și este un postulat al vremurilor noastre. Aceștia din urmă ajută ca lumina lui Hristos să pătrundă și acolo unde preoții nu pot totdeauna ajunge și să schimbe în bine viața socială modernă cu manifestările ei atât de multiple.

Este interesant să vedem, că toate schimbările introduse de Șaguna în Biserică pe urma concepției sale, s'au făcut în mod pacinic, cum rar o reformă de aceasta a avut loc în istorie. Lăsăm ca să vorbească cu privire la această chestiune

Ioan Slavici: „S'a zis adeseori — spune el — că Mitropolitul Andreiu a reformat biserica orientală. Se poate; în tot cazul această reformă a fost săvârșită cu atâta înțelepciune, încât ea s'a putut petrece pe nesimțite și fără de a face să se ivească cea mai mică desbinare între creștini. Fără îndoială Biserica orientală din Ardeal e organizată pe temeliile rezultate din o deosebită concepție a religiei creștine“.¹

Azi, după aproape șase decenii, căutând la constituția Bisericii ortodoxe române, o vedem zidită pe aceeaș concepție a lui Șaguna. În fundamentele ei concepția a rămas și promite a dăinui peste veacuri, ca să propovăduiască posterității pe preotul Șaguna, pe reformatorul genial, pe creștinul oțelit în spiritul Evangheliei, pe apostolul Bisericii și al neamului românesc.

E îmbucurător să privești cum această scumpă moștenire a lui Șaguna a ajuns să intre în patrimoniul sufletesc a 12 milioane de credincioși. Acest bun spiritual venit dela el a cucerit conștiințele tuturor.

Cât suflet din sufletul lui Șaguna se află astăzi în slujba Bisericii ocrotitoare a poporului român! Ce aport incontestabil a adus României întregite Marele Mitropolit!

Încheind vom spune, că dacă nu peste mult — și zorile încep să se arate — România va fi binecuvântată de Dumnezeu ca să stea în fruntea Bisericii ortodoxe; dacă ea se va ridica — prin închegarea sufletului său — la o cultură creștină care ne va face cinste, nu vom putea decât să căutăm cu recunoștință la duhul care ne conduce peste decenii și secoli, la duhul apostolic, dătător de viață al Mitropolitului Șaguna.

Dacă el este mereu între noi, la o serbare ca aceasta, la evocarea memoriei lui de către noi, să ne închinăm cu smerenie inimile înaintea Providenței divine care ni l-a trimis. Iar lui — erou al Crucii și martir al muncii — cu venerație să-i aducem omagiile noastre de recunoștință și devotamentul ce i se cuvine ca unui om cu adevărat mare, promițându-i cu sinceritate, că ne vom adăpa ca dintr'un izvor la lumina geniului său; că ne vom pătrunde de credința lui, că vom spori zestrea pe care ne-a lăsat-o, că ne vom închina viața slujind idealului căruia el i-a slujit mai înainte de noi: *Bisericii și Neamului*.

¹ Citat după Ioan Lupaș: „Andreiu Șaguna“, Scriere comemorativă, Sibiu, 1909, pag. 393.

CUPRINSUL.

	Pag.
1. Catolicismul de după războiu, de Prof. Dr. D. Stănilone — —	5
2. Cântarea Cântărilor, de Prof. Nicolae Neaga — — — — —	54
3. Date școlare — — — — —	98
4. Cronica anului — — — — —	111
5. Societatea academică „A. Șaguna” — — — — —	113
6. Concepția Mitropolitului Șaguna despre Biserică, de S. Radu	120

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

